

*Regiunea de
Dezvoltare SUD*

*Strategia
de Dezvoltare
Regională*

2010

Prezenta Strategie de Dezvoltare Regională a fost elaborată de Agenția de Dezvoltare Regională Sud, cu sprijinul Proiectului „Moldova: Cooperare în Dezvoltarea Regională”. Proiectul este finanțat de Departamentul Marii Britanii pentru Dezvoltare Internațională (DFID) și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (SIDA) și implementat de Oxford Policy Management (Marea Britanie). Din consorțiu fac parte Institutul de Politici Publice (Republica Moldova) și Universitatea Birmingham (Marea Britanie). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al DFID sau SIDA.

Prefață

Președintele Consiliului Regional pentru Dezvoltare

Pentru a cere o copie a acestei strategii sau pentru a oferi comentarii pe orice problemă abordată în acest document, vă rugăm să contactați:

Nume:

Funcție (titlu):

Adresă:

Telefon:

Fax:

Email:

Web:

Sumar executiv

1. Strategia de dezvoltare regională (SDR) pentru Regiunea de Dezvoltare Sud (RDS) reprezintă un document de politici publice care are în vizor etapa de dezvoltare pe termen mediu a regiunii. Strategia este coerentă cu cele mai importante documente de politici în domeniul dezvoltării regionale (DR):
 - *Strategia Națională de Dezvoltare (SND) pentru anii 2008-2011* identifică dezvoltarea regională drept unul din cele cinci priorități naționale și exprimă responsabilitatea asumată de Guvern la implementarea politicilor de stat în domeniul dezvoltării regionale.
 - *Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR)*, este principalul document sectorial de planificare a politicii sub responsabilitatea Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale. SDR reprezintă documentul principal de planificare strategică pentru facilitarea și promovarea unei dezvoltări economice și sociale integrate la nivel regional și pentru contribuirea la realizarea obiectivelor de dezvoltare regională de durată medie.
2. SDR se bazează pe evaluarea detaliată economică, socială și de mediu a potențialului regiunii Sud efectuată în baza constatărilor rezultate din numeroasele studii, inclusiv cele economice și sociale, raportul despre mediul ambiant, studiul privind dezvoltarea sectorului privat, studiul privind dezvoltarea sectorului drumurilor, IDAM și alte date statistice.
3. Principiul de participare activă a partenerilor locali și regionali a fost urmărit pe parcursul întregului proces de elaborare a SDR. Au fost create Grupurile de Lucru regionale (GL), care au întrunit partenerii guvernamentali și ne-guvernamentali astfel creând parteneriate durabile la nivelul stabilirii priorităților DR, care urmează a fi realizate și ulterior la promovarea proiectelor în DR. Cota medie de participare a femeilor în GL este de cca. 21%. Au fost organizate conferințe și ateliere de lucru pentru GL, inclusiv cu invitarea reprezentanților mass media și a experților din regiuni și din Chișinău, pentru a asigura o diseminare uniformă și o înțelegere clară a obiectivelor DR, a schemelor financiare, situației curente la nivel regional și intra-regional de către toți partenerii, și pentru a implica toate părțile interesate în elaborarea documentelor strategice și consultările publice.
4. Dezvoltarea RDS, ca și dezvoltarea altor regiuni este afectată puternic de factorii externi, în particular fiind importante politicile implementate la nivel național. Acestea au influență atât asupra performanței economice, cât și a nivelului serviciilor publice prestate la nivel local. Influența politicii naționale este în special importantă în condițiile când veniturile autorităților locale din regiune sunt insuficiente, deoarece implementarea eficientă a politicii depinde de transferurile de la bugetul de stat.
5. RDS joacă un rol important în contextul perspectivelor de dezvoltare și asigurării accesului Republicii Moldova spre țările din Bazinul Mării Negre. Zona dispune de toate căile de transport (fluvial, feroviar, aerian și auto). Prin portul internațional Giurgiulești RDS și Republica Moldova are acces la Marea Neagră și este conectată la traseele maritime internaționale. Datorită așezării geografice și condițiilor climaterice, Regiunea de dezvoltare Sud dispune de condiții benefice creșterii viței de vie. Regiunea asigură în jur de 40-50% din producția națională de struguri. Cu toate acestea, RDS se clasifică pe locul trei în termeni de PIB regional și PIB pe cap de locuitor, fiind depășită de RDN și RDC. Resursele de zăcăminte subterane reprezintă un avantaj considerabil pentru antreprenorii din regiune. Resursele de bentonită petrol, gaz natural, cărbune brun, calcar oolitic, calcar cochilifer, brechie, marnă, nisip cuarțifer, bentonite, argile loesoide, pietriș, prundiș, etc. poate pune baza creării mai multor afaceri, care ar propulsa economia regiunii.

6. Promovarea politicilor de dezvoltare regională și accentul Guvernului asupra descentralizării deschide noi perspective pentru dezvoltarea regiunii. În acest context, prioritățile definite de SDR sunt:
 - a. **Reabilitarea infrastructurii fizice**
 - b. **Diversificarea economiei și susținerea dezvoltării sectorului privat**
 - c. **Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice**
7. Mai mult ca atât, aproximarea cu UE deschide noi oportunități pentru companii și pentru autoritățile publice din regiune, care au obținut acces direct la programele de finanțare trans-frontalieră ale UE. Folosirea fondurilor naționale și externe pentru reabilitarea infrastructurii regionale, implementarea programelor pentru susținerea business-ului și îmbunătățirea mediului ambiant vor elimina constrângerile în creșterea economică și vor accelera dezvoltarea RDS.
8. Regiunea de Dezvoltare Sud va deveni o regiune dinamică și prosperă, dezvoltându-și rolul de „poartă de acces” a Republicii Moldova în cooperarea cu regiunile bazinului Mării Negre. Regiunea își va consolida competitivitatea punând accentul pe adoptarea unor tehnologii noi pentru modernizarea ariilor prioritare, utilizarea locației geografice favorabile unei cooperări internaționale și crearea unui mediu stimulativ pentru investiții. Valorile identitare și patrimoniul natural moștenit vor fi conservate, dezvoltate și promovate, astfel ca regiunea să asigure locuitorilor săi un mediu confortabil de trai și activitate, iar vizitatorilor ospitalitate și mediu plăcut de sejur.

Tabelul 1. Sumarul priorităților de dezvoltare ale RDS

Prioritate	Măsuri	Indicatori de rezultat	Indicatori de produs	Indicatori de impact	Cost
1. Reabilitarea infrastructurii fizice	Extinderea și modernizarea stemelor centralizate de aprovizionare cu apă și îmbunătățirea esențială a serviciilor de canalizare și tratare a apelor uzate.	Rata locuințelor ce nu beneficiază de apeduct în totalul numărului de locuințe. Numărul de obiective de tratare a apelor uzate reabilitate.	Numărul de persoane cu acces la apă potabilă de calitate.	Volumul producerii (Valoarea Adăugată Brută la nivel regional).	[]% din total resurse
	Implementarea unui program de reabilitarea a drumurilor, care va include acces la toate localitățile regiunii și între polii de creștere.	Rata drumurilor reparate sau construite în total drumuri.	Valoarea investițiilor străine directe.	Rata populației ocupate.	
	Reabilitarea infrastructurii punctelor de acces (construcția podurilor peste Prut, reabilitarea nodurilor feroviare, construcția infrastructurii utilităților necesare creării unui parc industrial, etc.)	Deschiderea unui punct adițional de trecere între Moldova și România.	Valoarea exporturilor.		
	Dezvoltarea infrastructurii turistice și balneologice (crearea gospodăriilor de vânat, piscicole, amenajarea spațiilor verzi, parcurilor, lacurilor, popasurilor, etc.)	Numărul edificiilor turistice reabilitate.			
2. Diversificarea economiei și susținerea dezvoltării sectorului privat	Susținerea dezvoltării infrastructurii de colectare, prelucrare, păstrare și comercializare a producției.	Numărul de programe modernizate de recalificare profesională, în colaborare cu sectorul privat.	Numărul total de întreprinderi.	Volumul producerii (Valoarea Adăugată Brută la nivel regional).	[]% din total resurse
	Sporirea capacității de cooperare la nivel regional a producătorilor și promovarea produselor lor pe piețele externe.	Numărul de programe de instruire implementate în domeniul afacerilor, în special a celor non-agricole .	Ponderele întreprinderilor agricole în numărul total de întreprinderi.	Rata populației ocupate	
	Dezvoltarea infrastructurii de	Numărul de IMM care au beneficiat de	Numărul de locuri de muncă create.		

Prioritate	Măsuri	Indicatori de rezultat	Indicatori de produs	Indicatori de impact	Cost
	afaceri si a serviciilor suport pentru IMM prin crearea si susținerea incubatoarelor/ centrelor de dezvoltare a afacerilor pentru IMM si a capacității instituționale a acestora.	servicii de suport.			
	Perfectarea mecanismelor economice și planificării în pregătirea cadrelor, raportate mai strict la necesitățile reale ale regiunii.	Numărul de companii care au beneficiat de granturi acordate în cadrul unui proces de selectare transparent..			
	Sprijinirea întreprinderilor ce implementează standardele internaționale.				
3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice	Diminuarea impactului deșertificării, sporirii variabilității climei și frecvenței hazardelor naturale și riscurilor antropice.	Elaborarea și implementarea unei campanii informaționale în domeniul mediului.	Nota medie ponderata de bonitate a solului.	Volumul producerii (Valoarea Adăugată Brută la nivel regional).	[]% din total resurse
	Perfectarea educației ecologice, sporirea accesului la informația de mediu.	Numărul de poligoane noi de stocare a deșeurilor amenajate.	Reducerea frecvenței eroziunilor și îmbunătățirea calității solului.	Rata populației ocupate.	
	Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide.	Elaborarea unui sistem de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.			

Cuprins

Sumar executiv	ii	
Abrevieri.....	ix	
1	Introducere.....	1
1.1	importanța dezvoltării regionale.....	1
1.2	Contextul strategic.....	1
1.3	Procesul si principiile de elaborare a strategiei.....	2
1.4	Principiile de susținere a dezvoltării regionale	3
2	Analiza situației existente	5
2.1	Date generale.....	5
2.2	Amplasarea geografică și dezvoltarea spațială.....	6
2.3	Conectivitate, accesibilitate, infrastructură.....	8
2.4	Demografia.....	14
2.5	Dezvoltarea economică	18
2.6	Situația socială	23
2.7	Capacități instituționale regionale	25
3	Analiza SWOT	29
3.1	Puncte tari	30
3.2	Puncte slabe	31
3.3	Oportunități.....	33
3.4	Pericole.....	34
3.5	Concluzii	34
4	Viziune Strategică	37
4.1	Viziunea.....	37
4.2	Identificarea priorităților	37
4.3	Parteneriate regionale	38

5	Priorități	39
5.1	Prioritatea 1. Reabilitarea infrastructurii fizice	39
5.2	Prioritatea 2. Diversificarea economiei și susținerea dezvoltării sectorului privat	40
5.3	Prioritatea 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice	41
6	Monitorizare, raportare și evaluare	42
7	Cadrul de resurse și finanțare	44
7.1	Angajamente de finanțare existente	44
Annex A	Rețeaua de localități și distribuția populației pe raioane	47
Annex B	Ariile naturale protejate de stat	48
Annex C	Rețeaua de căi de comunicații rutiere	49
Annex D	Căi ferate și de navigație	50
Annex E	Rețelele de alimentare cu apă, canalizare și stații de epurare	51
Annex F	Schema regională de salubritate	52
Annex G	Schema rețelelor de gaze	53
Annex H	Sistemul energetic	54
Annex I	Schema amplasării sectoarelor economice	55
Annex J	Potențialul complexului agroindustrial	56
Annex K	Principalii indicatori de dezvoltare economică și socială a RDS	57

Cuprinsul Figurilor

Figura 1.	Densitatea drumurilor publice, km/100 km ² pe raioane	9
Figura 2.	Densitatea drumurilor publice, km/100 km ² pe regiuni	9
Figura 3.	Densitatea rețelelor de apeduct km/100 km ² pe raioane	11
Figura 4.	Densitatea rețelelor de apeduct km/100 km ² pe regiuni	11
Figura 5.	Ponderea localităților gazificate, % pe raioane	12
Figura 6.	Ponderea localităților gazificate, % pe regiuni	12
Figura 7.	Numărul posturilor de telefon la 100 locuitori pe raioane	13
Figura 8.	Numărul posturilor de telefon la 100 locuitori pe regiuni	13
Figura 9.	Structura pe sexe a populației, %, 01.01.2008 pe regiuni	14
Figura 10.	Structura pe medii a populației, % 01.01.2008, pe regiuni	14
Figura 11.	Structura și ponderea pe grupe de vârstă a populației	15
Figura 12.	Ponderea populației absente în totalul populației, conform datelor recensământului din 2004	16
Figura 13.	Structura populației absente pe grupe principale de vârstă	16

Figura 14. Indicatorul de deprivare demografică	16
Figura 15. Structura populației angajate, %, 01.01.2008	17
Figura 16. Evoluția productivității și remunerării muncii în sectorul industrial al RDS, prețuri comparabile anul 2005=100%	17
Figura 17. VAB per capita, MDL	18
Figura 18. Ponderea VAB per capita în VAB național alocabil în 2008	18
Figura 19. Structura ramurală a VAB,% ²	19
Figura 20. Indicele de specializare industrială după numărul de personal, 2007	19
Figura 21. Structura terenurilor agricole, %, 2006	20
Figura 22. Structura producției agricole pe regiuni, %, 2006	20
Figura 23. Evoluția întreprinderilor și angajaților, 2004=100%, BNS	21
Figura 24. Numărul întreprinderilor la 10,000 locuitori, 2008, BCI	21
Figura 25. Dinamica Investițiilor în capital fix și a lucrărilor de construcție montaj în prețurile 2004	22
Figura 26. Ponderea investițiilor în capital fix	22
Figura 27. ISD pe locuitor (% media țară 2007)	22
Figura 28. Nivelul de sărăcie pe regiuni, 2006	23
Figura 29. Nivelul de deprivare pe domenii	24
Figura 23. Harta deprivării educaționale	24
Figura 24. Harta deprivării medicale	24
Figura 30. Surse de venituri	25
Figura 31. Cheltuielile pe categorii	25
Figura 32. Numărul organizațiilor, asociațiilor profesionale, economice și de consultanță	27
Figura 33. Volumul mediu al cheltuielilor publice pe raioane, 2004-2008 pe cap de locuitor, lei	28
Figura 34. Volumul mediu al cheltuielilor publice pe regiuni, 2004-2008 pe cap de locuitor, lei	28

Cuprinsul Tabelelor

Tabelul 1. Sumarul priorităților de dezvoltare ale RDS	iv
Tabelul 2. Date generale privind Regiunile de Dezvoltare	5
Tabelul 3. Distribuția populației pe localități	6
Tabelul 4. Mișcarea naturală a populației la 1000 locuitori	15
Tabelul 5. Sectorul de antreprenoriat regional	21
Tabelul 6. Caracteristici ale organizațiilor neguvernamentale	27
Tabelul 7. Analiza SWOT a RDS	29
Tabelul 8. Cuantumul Fondului național pentru dezvoltare regională în aa. 2008-2010 (în mii lei)	44
Tabelul 9. Veniturile și cheltuielile bugetelor UAT din Regiunea de Dezvoltare Sud (în mii lei)	45

Abrevieri

ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BNS	Biroul Național de Statistică
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CNDR	Consiliul Național pentru Dezvoltarea Regională
DUP	Documentul Unic de Program
FNFM	Federația Națională a Fermierilor din Moldova
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
ISD	Investiții Străine Directe
MAPL	Ministerul Administrației Publice Locale
MCDR	Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale
MF	Ministerul Finanțelor
ONG	Organizații Non-guvernamentale
POR	Planul Operațional Regional
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDCH	Regiunea de Dezvoltare Chișinău
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RDT	Regiunea de Dezvoltare Transnistria
RDUTAG	Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia
RM	Republica Moldova
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Națională
SP	Sector Public
UE	Uniunea Europeană
VAB	Valoare Adăugată Brută

1 Introducere

1.1 Importanța dezvoltării regionale

9. Pentru a-și atinge obiectivele naționale de dezvoltare economică și socială, orice țară are nevoie de regiuni dinamice și competitive, dezvoltarea regională fiind o politică complementară pentru politicile macroeconomice și structurale.
10. Globalizarea oferă suficiente argumente pentru ca problematica dezvoltării social economice să fie abordată, în anumite limite și de o manieră optimală, la nivel regional, adică la nivelul intermediar dintre entitățile economice ale localităților și sistemul economic național. Este un adevăr recunoscut că o politică de dezvoltare regională, coerentă, credibilă și adaptată la specificul regiunii, nu poate fi promovată la randament maxim nici de Guvern, nici de fiecare autoritate locală în parte. Sunt necesare, deci, parteneriate menite să producă un efect sinergic, fiind mai aproape de realități decât guvernul central, dar cu un potențial superior în ce privește resursele care pot fi mobilizate de o autoritate publică locală.
11. Dezvoltarea regională durabilă este un imperativ asumat și Guvernul Republicii Moldova și-a confirmat angajamentul ferm pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. Acest lucru este confirmat atât la nivel legislativ cât și la nivelul planificării strategice. Succesul implementării politicii regionale va impulsiona și accelera dezvoltarea țării per ansamblu, scopul final fiind îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, indiferent unde locuiesc aceștia pe teritoriul R. Moldova.

1.2 Contextul strategic

12. Strategia de dezvoltare regională (SDR) este rezultatul final al unui proces complex de consultare și dezbateră pe tema dezvoltării durabile și echilibrate a regiunilor. SDR reprezintă un document de politici publice care are rolul de a trasa dezvoltarea pe termen mediu a regiunii de dezvoltare.
13. Evoluțiile în toate domeniile de politici tind să aibă impact spațial și este important ca autoritățile publice să găsească soluții de integrare și complementare a politicilor sectoriale pentru a asigura coerența măsurilor de dezvoltare. Din aceste considerente SDR este corelată cu politicile și strategiile de dezvoltare la nivel național.
14. Strategia Națională de Dezvoltare (SND) pentru anii 2008-2011 identifică dezvoltarea regională ca una din cele cinci priorități naționale cu scopul general de realizare a „unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova prin corelarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare”. SND este un document intra-sectorial, care include măsuri în domeniul dezvoltării regionale întreprinse de mai multe autorități ale administrației publice centrale și reprezintă responsabilitatea asumată de Guvern pentru implementarea politicii de stat în domeniul prioritar al dezvoltării regionale. Legea cu privire la Dezvoltarea Regională a RM definește obiectivele principale și principiile, setează cadrul instituțional și instrumentele de planificare pentru dezvoltarea regională. Conform Legii, SDR este un document pe termen mediu (7 ani) de nivel regional, care identifică prioritățile și măsurile specifice DR. Documentul urmează a fi elaborat de ADR în condiții de participare activă a tuturor părților interesate și aprobat de CRD.
15. Legea cu privire la Dezvoltare Regională a Republicii Moldova (LDR) definește principalele obiective și principii, stabilește cadrul instituțional și instrumente de planificare pentru dezvoltarea regională. Conform legii, la nivel regional este elaborată Strategia Națională pentru Dezvoltare Regională (SNDR), iar la nivel regional sunt elaborate Strategiile de Dezvoltare Regională (SDR). Aceste documente de politici identifică prioritățile și măsurile de implementare a politicii de dezvoltare regională în cadrul regiunilor de dezvoltare.
16. Spre deosebire de SND, Strategia Națională de Dezvoltare Regională este un document sectorial de planificare a politicilor, sub responsabilitatea Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale.

Respectiv, și sursele de finanțare ale ambelor documente sunt diferite: în cazul SND acesta fiind bugetul de stat în întregime, pe când în cazul SNDR este vorba în principal de Fondul Național pentru Dezvoltare Regională.

17. Conform SND, SNDR va constitui un document-cadru pentru instituirea cadrului instituțional de dezvoltare regională iar scopul Strategiei va fi limitat la crearea și menținerea unui cadru de gestiune, de implementare, de finanțare, de monitorizare și de evaluare a dezvoltării regionale, fără a detalia conținutul strategiilor regionale de dezvoltare sau modalitatea în care regiunile își vor concepe dezvoltarea.
18. Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) servește drept documentul de politici pe termen mediu la nivel de regiune și reprezintă cadrul strategic pentru a facilita și a stimula dezvoltarea spațială, economică și socială integrată la nivelul regiunilor de dezvoltare și să contribuie la atingerea obiectivelor regionale de dezvoltare durabilă. Totodată, este clar că problemele și soluțiile spațiale nu respectă întocmai frontierele administrative iar procesul de elaborare a SDR în acest context strategic oferă oportunitatea de a discuta probleme comune ale tuturor regiunilor, probleme ce depășesc limitele regiunilor de dezvoltare, ca unități funcționale teritorial-statistice.
19. Strategiile de dezvoltare regională oferă dezvoltării un context „orizontal” mai vast, care trebuie să permită o coordonare și concentrare mai eficientă a cheltuielilor sectoriale ale ministerelor și donatorilor în regiuni. Acestea, de asemenea, vor căuta să majoreze capacitatea regională de absorbție eficientă a fondurilor de investiții. Aceasta va aduce Republica Moldova în conformitate cu practicile europene în contextul „guvernării integrate” și sinergiei dintre programele naționale „verticale” și programele regionale „orizontale”. În acest fel, SDR devine un vehicul important pentru interconectarea măsurilor de la nivelele național, regional și local.
20. SDR contribuie la mobilizarea parteneriatelor regionale pentru elaborarea unui șir de proiecte viabile care să fie incluse în Planul de Operațional Regional (POR). POR este planul de punere în aplicare a SDR, prevăzut pentru o perioadă de trei ani, care cuprinde programe, proiecte și activități prioritare. Proiectele, programele și activitățile specifice strategiei de dezvoltare regională din POR trebuie să se bazeze pe prioritățile SDR pentru perioada respectivă. POR trebuie să fie actualizat periodic, de regulă anual, potrivit deciziei Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CRD). Documentul Unic de Program (DUP) la nivel național trebuie să fie elaborat pe baza strategiilor de dezvoltare regională și a planurilor operaționale din toate regiunile, integrând astfel toate prioritățile și proiectele axate pe dezvoltarea regională.
21. SDR va asista mobilizarea dezvoltării parteneriatelor regionale, care, la rândul lor, vor elabora proiecte viabile pentru a fi incluse în Planul Operațional Regional (POR). POR este planul de implementare a SDR, prevăzut pentru o perioadă de trei ani, care conține programe, proiecte și activități prioritare. Acestea au la bază prioritățile principale ale SDR pentru perioada respectivă. POR trebuie să fie actualizat periodic, de regulă anual, conform deciziilor luate de CRD. Un Documentul Unic de Program va fi elaborate în baza planurilor operaționale regionale ale regiunilor, și-l va remite Consiliului Național și Guvernului spre aprobare. Acesta va fi cadrul legal pentru fondurile publice alocate în vederea susținerii dezvoltării regionale.

1.3 Procesul și principiile de elaborare a strategiei

22. Strategiile de dezvoltare regională în RM sunt elaborate în baza unui model unic, care a permis analiza particularităților de dezvoltare a fiecărei regiuni și identificarea priorităților și mecanismelor de suport a dezvoltării regiunii. În procesul elaborării Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Sud, au fost instituite 6 Grupuri de Lucru cu următoarea specializare:
 - Dezvoltarea sectorului privat și a întreprinderilor mici și mijlocii;
 - Industrie și turism;
 - Agricultură și industrie prelucrătoare;
 - Infrastructură;

- Mediu;
 - Sfera socială : sănătate, învățământ, protecția păturilor socialmente vulnerabile.
23. Totodată, în scopul fundamentării empirice a SDR Sud au fost efectuate un șir de studii minuțioase privind dezvoltarea economică, problemele mediului, aspecte sociale, infrastructura fizică și cea de suport a dezvoltării businessului în Regiunii de Dezvoltare Sud.
24. Formatul grupurilor a asigurat o reprezentare echitabilă a autorităților administrației publice locale din toate raioanele Regiunii, a sectorului privat, a societății civile – prin prezența ONG-urilor, asociațiilor de afaceri, cu respectarea reprezentării echitabile a genurilor și păturilor sociale. Au avut loc 7 sesiuni de lucru a GL în rezultatul cărora a fost definită analiza SWOT¹ sectorială, formulată viziunea strategică, prioritățile și măsurile de dezvoltare a Regiunii Sud, care au fost puse la baza elaborării Strategiei de Dezvoltare a RD Sud. Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Sud s-a încadrat la etapa de finalizare a strategiilor.
25. În cadrul procesului de elaborare a SDR, au fost asigurate următoarele principii de bază:
- **Consecvența.** SDR Sud este consecventă cu documentele politice principale, care reflectă dezvoltarea regională, îndeosebi cu Legea cu privire la dezvoltarea regională, Strategia de Dezvoltare Națională și Strategia Națională de Dezvoltare Regională. Metodologia și procesele de revedere a strategiilor pe parcursul ulterioarelor etape de dezvoltare regională, propuse de ADR trebuie să corespundă instrucțiunilor ministerului de resort și să fie acceptate de Consiliul Regional pentru Dezvoltare (CRD).
 - **Abordarea comprehensivă analitică.** SDR Sud se bazează pe o evaluare economică, socială și de mediu conștientă, care descrie potențialul regiunii. Se va acorda o atenție specială identificării rezultatelor și experienței în filiera dezvoltării regionale și asigurării șanselor echitabile indiferent de apartenența de gen sau grup social.
 - **Un proces participativ activ.** Au fost organizate consultări atât la subiectul metode noi de abordare metodologică cât și de actualizare a SDR, consolidând rolul societății civile și a sectorului privat în dezvoltarea regională prin reprezentarea echitabilă a tuturor grupurilor de interes. Acest proces a asigurat colectarea și examinarea minuțioasă a opiniilor și incorporarea lor în SDR-uri. Grupuri de lucru moderate, grupuri focale, sondaje, organizate pentru a efectua consultări cu privire la analize, proiecte de documente și idei de proiect, toate având ca scop atingerea consensului cu privire la esența, obiectivele și măsurile dezvoltării regionale pentru perioada de rigoare.
 - **Parteneriate locale și regionale.** În cadrul grupurilor de lucru au fost convocate împreună persoanele interesate din partea entităților de stat și celor neguvernamentale pentru a dezvolta parteneriate eficiente atât pentru ierarhizarea măsurilor prioritare din strategii, cât și pentru analiza ulterioară a unor proiecte concrete.
 - **Transparență și publicitate.** ADR-urile vor asigura organizarea consultărilor publice largite ale proiectelor SDR Sud la fiecare etapă de actualizare. Agenția de Dezvoltare Sud va îndeplini rolul de lider al procesului de elaborare și ajustare a strategiilor la fiecare din perioadele de dezvoltare conform metodologiei și a proceselor acceptate de CRD, dirijând activitățile respective până la finalizarea și aprobarea SDR (inclusiv la organizarea consultărilor publice și prezentarea proiectelor de Strategii la CRD pentru aprobare).

1.4 Principiile de susținere a dezvoltării regionale

26. Principiile de bază pentru susținerea dezvoltării regionale sunt elucidate de Legea privind Dezvoltarea Regională a Republicii Moldova și Strategia Națională de Dezvoltare Regională:

¹ Analiza SWOT reprezintă un instrument de planificarea strategică care examinează Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități și Pericole.

- **Eficiență:** utilizarea eficientă a resurselor naturale, umane, financiare și de producție pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- **Echitate:** toți cetățenii Republicii Moldova au drepturi și acces egal la valorile economice, sociale și culturale indiferent de locul lor de trai;
- **Durabilitate:** toate măsurile, programele și proiectele finanțate cu scopul susținerii dezvoltării regionale trebuie să fie tehnic, financiar și instituțional viabil;
- **Planificare:** toate măsurile, programele și proiectele menite să susțină dezvoltarea regională trebuie să fie elaborate și implementate în conformitate cu strategiile naționale și regionale de dezvoltare, precum și să aibă obiective, priorități și mecanisme clar definite;
- **Coordinare:** toate măsurile, programele și proiectele menite să susțină dezvoltarea regională trebuie să fie concordate atât la nivel național, cât și regional;
- **Parteneriat:** planificarea, dezvoltarea și implementarea măsurilor menite să susțină dezvoltarea regională trebuie să fie bazate pe un parteneriat dintre autoritățile publice centrale și locale, sectorul public și cel privat, precum și organizațiile societății civile;
- **Transparență:** trebuie să existe claritate în procesul de alocare, distribuire și utilizare a resurselor menite pentru implementarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

2 Analiza situației existente

2.1 Date generale

27. Analiza situației este un capitol comprehensiv, conceput pentru a crea o imagine de ansamblu cuprinzătoare a tendințelor sociale și economice de dezvoltare a RDS care include următoarele domenii:

- Localizare geografică și dezvoltarea spațială, care prezintă structura administrativă și aspectele de mediu ce țin de rețeaua de hidrologică, zonele naturale protejate, resursele minerale disponibile, caracteristicile climatice ale regiunii etc;
- Conectivitate, accesibilitate, și infrastructură, care oferă informații cu privire la rețelele inter- și intra-regionale de drumuri, rețelele de alimentare cu apă și canalizare, gaz, electricitate, accesul internet;
- Demografie, care arată structura populației RDS dezagregată după factorii de sex, vârstă, prezentând totodată și unele tendințe în procesul migrațional;
- Dezvoltarea economică, care include profilul sectorial al regiunii, referindu-se și la activitatea investițională în RDS;
- Situația socială, care este axată pe analiza nivelului de sărăcie și nivelul de deprivare în baza indicatorilor IDAM;
- Capacitatea instituțională regională, care oferă profiluri ale partenerilor regionali principali – autoritățile APL, ADR, CRD, consiliile locale și birourile primăriilor.

Toate capitolele sunt argumentate suplimentar prin hărțile atașate la SDR și servesc drept sursă informațională pentru compartimentele ulterioare ale SDR cu caracter analitic analitică, cum ar fi analiza SWOT.

28. Principalii indicatori de dezvoltare din regiune sunt prezentați în Tabelul 2. Analiza comparativă a acestor indicatori este prezentată în subcapitolele sectoriale de mai jos.

Tabelul 2. Date generale privind Regiunile de Dezvoltare

	RDN	RDC	RDS	RDUTAG	RDCH	Total
Populația, 000 persoane	1018	1066	543,5	159,7	785,1	3,573
Pondere, %	28,5	29,8	15,2	4,5	22	100
Populația rurală, %	65,1	80,9	75	59,7	8,7	57,8
Populația urbană, %	34,9	19,1	25	40,3	91,3	42,2
Suprafața, km ²	10015	10636	7379	1848	568	30446
Pondere, %	32,9	34,9	24,2	6,1	1,9	100
Densitatea, loc/km ²	102	100	74	86	1382	117
Produsul intern brut, 000 mii MDL	8195	7495	355	1182	17465	37888
Pondere, %	21,6	19,8	9,4	3,1	46,1	100
PIB per capita, MDL	8051	7028	6531	7404	22246	10605
Investiții per capita, 000 MDL	2,011	2,684	2,686	1,724	10,872	4,249
Administrații publice locale de nivel 2, unități	12	13	8	1	2	36
Administrații publice locale de nivel 1, unități	315	329	209	18	25	896

Sursa: BNS, 2009

2.2 Amplasarea geografică și dezvoltarea spațială

Date generale

29. Geografic Regiunea de Dezvoltare Sud (RDS) acoperă partea de sud și sud-est a Republicii Moldova. La hotarul de sud-vest regiunea se învecinează cu România și la hotarul de sud-est - cu Ucraina. Raionul din extrema de sud a RDS este raionul Cahul cu centrul administrativ în orașul Cahul. Suprafața totală a regiunii este de 7379 km² sau 22% din suprafața totală a țării, fiind cea mai mică regiune ca mărime din cele 3 de bază ale Republicii Moldova.
30. Teritoriul RDS include 8 raioane: Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan-Vodă, Taraclia. Populația regiunii constituie 525 mii persoane, adică 15% din populația totală a țării. Infrastructura localităților este compusă din 10 orașe fără statut de municipiu (dintre care 8 centre raionale). Majoritatea raioanelor din RDS sînt părți componente în cadrul a două Euroregiuni: „Dunărea de Jos” și „Siret - Prut - Nistru”.
31. Din regiune fac parte 209 administrații publice locale, care cuprind 284 localități rurale. Majoritatea populației (90%) locuiește în localități de pînă la 5 mii de persoane, mai mult de la % în localități pînă la 20 mii locuitori, și doar 0,5 % în localități de peste 20 000 locuitori.

Tabelul 3. Distribuția populației pe localități

Locuitori	Unități Teritorial Administrative	%	Populație, persoane	%
0 -500	2	1,0	900	0,2
501-1000	28	13,4	22 000	3,8
1001-2000	73	34,9	105 700	18,3
2001-5000	89	42,6	269 100	46,7
5001-10000	10	4,8	59 300	10,3
10001-15000	4	1,9	49 600	8,6
15001-20000	2	1,0	32 900	5,7
20001-40000	1	0,5	36 800	6,4
Total	209	100	576 500	100,0

Sursa: Datele recensământului populației, 2004

32. În RDS nu este nici un municipiu. După numărul mediu al populației conform datelor recensământului 2008 orașele se clasifică astfel: (i) Până la 5 000 locuitori - 2 orașe (Iargara, Căinari); (ii) 5 000 -15 000 locuitori - 5 orașe (Basarabeasca, Cantemir, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia); (iii) 15 000 -25 000 locuitori - 2 orașe (Căușeni și Cimișlia); (iv) 25 000 - 35 000 locuitori - 0 orașe; (v) 35 000 - 45 000 - 1 oraș (Cahul). Numărul total de localități din regiune constituie aproximativ 17,5% din numărul total de localități ale țării, ponderea orașelor fiind de circa 23 %. Rețeaua de localități urbane și distribuția populației pe raioane este prezentată în Anexa A.
33. Populația regiunii constituie 543,1 mii de persoane. Pentru perioada 2004-2008 s-a înregistrat o descreștere a numărului populației cu 9,2 mii de persoane. Principala cauză a acestei descreșteri este sporul natural negativ și migrația populației.

Mediu

34. Relieful RDS este reprezentat de cîmpii cu altitudinea de pînă la 250 m, care în secțiune longitudinală de la nord în direcțiile sud și sud-vest se află în continuă scădere. Altitudinea maximă înregistrată este de 301 m (dealul Lărguța) și constituie cea mai ridicată și deluroasă zonă. RDS este plasată pe Cîmpia Moldovei de sud și Podișul Tigheciului, iar partea de nord-est a regiunii (r-

le Căușeni și Ștefan Vodă) trec lent în Cîmpia Nistrului Inferior. Cîmpia Prutului Inferior reprezintă o vale largă, întretăiată de văi și versanți, supusă unor procese active de eroziune și alunecări de teren.

35. Clima. Regiunea este cea mai caldă și aridă regiune din țară, temperaturile zilnice fiind cu 2-3 grade mai ridicate decât în celelalte regiuni. Clima se caracterizează printr-un număr mare de zile însorite - circa 190 zile anual și 2350 ore de lumină pe an. Cantitatea de precipitații de-a lungul anului este neuniformă, deseori survin perioade cu secete. În ultimii ani se observă deșertificarea și frecvența foarte înaltă a hazardurilor naturale și sporirea variabilității climei. Iar aceasta situație se datorează poluării aerului, ineficienței consumului energetic și valorificării insuficientă a resurselor energetice locale. Viteza media a vântului în RDS este de 3,7 m/s, iar pentru utilizarea puterii vântului este necesar să avem o viteză a vântului nu mai mică de 4,5 m/s. Aceste condiții climatice influențează dezvoltarea și specializarea zonală a agriculturii. RDS este specializată în viticultură, culturile cerealiere, floarea soarelui, creșterea ovinelor și bovinelor.
36. Rețeaua hidrologică a regiunii include bazinul râului Prut, sectoare ale râurilor Ialpuș și Nistru, bazinele râurilor mici (Salcia, Cahul, Botna). În regiune se întîlnesc și bazinele celor mai mari lacuri de luncă înregistrate în republică – Beleu, Dracele, Rotunda și Nistru Vechi. În cursul său inferior Prutul își are albia șerpuită cu lățimea de 40-60 m, iar începînd de la Cantemir pînă la vărsarea în Dunăre albia se mărește brusc și atinge pe alocuri lățimea de 10-11 km. În cursul său Prutul constituie granița naturală cu România pe o distanță de peste 130 km. Însă nivelul foarte înalt de poluare a apei și accesul limitat la resurse acvatice pentru irigare și apă potabilă calitativă sînt caracteristicile generale ale regiunii de Sud.

Resurse naturale

37. Solurile În comparație cu alte regiuni de dezvoltare și mediile pe țară RDS are cel mai mic grad de industrializare. Pămîntul este una din principalele resurse naturale, suprafața terenurilor agricole constituind 74 % din suprafața totală a terenurilor. Pe teritoriul RDS sunt răspîndite cernoziomurile tipice slab humificate, cernoziomuri carbonatice (de stepă). În lunca inundabilă a Prutului s-a format un complex aparte de soluri aluviale – soluri de baltă și soluri de luncă. Aceste soluri sunt favorabile pentru agricultură. Terenurile erodate constituie 1940 km² sau 22% din terenurile erodate a țării. Însă predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, degradarea și contaminarea solului, eroziunea, alunecările de teren afectează mult starea mediului, calitatea produselor agricole și sănătatea populației în general.
38. Zăcămintele. Se mai întîlnesc zăcăminte utile nemetalifere (nisip, argilă, lut, bentonită), cantități limitate de gaze naturale descoperite în c. Ciobalacia (Cantemir) și petrol (s. Văleni, Cahul); resursele fondului forestier și apele minerale. Dar se observă și valorificarea ineficientă și gestionarea nesustenabilă a resurselor naturale disponibile, cît și potențialul redus al managementului și controlului ecologic regional și local.
39. Conform Legii Republicii Moldova privind fondul ariilor naturale protejate de stat Nr.1538-XIII din 25.02.98 cele mai importante arii naturale protejate de stat, care sunt și puncte de atracție turistică în zona de sud este rezervația Naturală de Stat „Prutul de Jos” cu o suprafață de 1691 ha amplasată geografic în raionul Cahul în apropierea localității Slobozia Mare. 2/3 din suprafața rezervației este ocupată de apele lacului Beleu, iar pe restul teritoriilor crește flora caracteristică pajiștilor de luncă inundabilă.
40. Dintre monumente ale naturii (geologice și paleontologice) în RDS includ: (i) sectorul cu vegetație de stepă Ciurmai situat pe teritoriul r-ului Taraclia cu lungimea de 2,5 km, fragmentat de 6 râpi. Vegetația de stepă pe sectorul rezervat este reprezentată prin specii cu utilizare economică: plante medicinale-21, 1%, etero-oleaginoase - 12,6%, uleioase-7,8% ș.a. - lacul Manta – cu o suprafață de peste 2000 ha format la contopirea mai multor lacuri mici, fiind un relict al limanului Dunării; (ii) Ecosistemul acvatic "Lebada alba" la nord-vest de orașul Leova; (iii) Mlaștina "Togai" la est de satul Crocmaz, 100 m de la albia Nistrului, r-nul Ștefan Vodă; (iv) Parcul "Leuntea", satul Grădinița,

r-nul Ștefan Vodă”; (v) Lunca inundabilă a râului Prut la sud de orașul Cantemir; (vi) pădurile Tigheci, Flămînda, Chiselia. Harta ariilor naturale protejate de stat este prezentată în Anexa B.

41. Extinderea suprafețelor agricole în rezultatul activității antropice (defrișarea pădurilor, destelenirea stepelor, desecarea terenurilor umede din văile râurilor) au dus la reducerea considerabilă a habitatelor naturale și în consecință a pus în pericol diversitatea biologică a acestei zone.
42. Orașul Leova și unele localități rurale sunt amplasate geografic în imediata apropiere a văii r. Prut, de aceea aceste teritorii fiind străbătute de râpi adânci au mari probleme cu inundațiile pe parcursul anului și în special primăvara. În documentul „Volumul investițiilor stipulate estimativ în Programul de dezvoltare social – economic pe compartimente pe anii 2005 – 2015” din Programul de dezvoltare a raionului Leova ponderea resurselor financiare la capitolul ecologie este de 4,3% (pentru comparație – la domeniul industrie ponderea este de 2%), aceasta fiind o valoare procentuală înaltă, ceea ce vorbește despre prezența unei probleme ecologice serioase în partea centrală a regiunii de dezvoltare sud. Gestionarea proastă a deșeurilor solide și lichide, lipsa tehnologiilor avansate și practicilor de reciclare în întreaga regiune, cauzează o situație alarmantă în domeniul mediului.

2.3 Conectivitate, accesibilitate, infrastructură

Conectivitate

43. RDS are conexiune directă cu Uniunea Europeană, România prin 2 puncte vamale, Cahul-Oancea și Giurgiulești – Galați, inclusiv un traseu feroviar – punctul de trecere Cantemir – Fălcui. La est RDS are conexiune cu Ucraina prin 4 puncte vamale: Palanca – Maiaki Udobne, Tudora – Starokazacie, inclusiv două feroviare Basarabeasca - Serpneve 1 și Giurgiulești – Reni și 7 puncte de trecere rutiere pentru care se aplică regim simplificat.
44. La Nord-Est RDS are conexiune cu Regiunea de Dezvoltare Transnistria prin orașul Bender și trecerile peste Nistru de la Răscăieți și Chișcani. La Nord RDS are conexiune cu Regiunea de Dezvoltare Centru prin magistrala internațională M3 Chișinău – Giurgiulești și o mulțime de trasee republicane și locale, inclusiv: R30 Chișinău – Ștefan-Vodă; R3 Chișinău Basarabeasca și R 34 Chișinău - Cahul.
45. Prin portul internațional Giurgiulești RDS și Republica Moldova are acces la Marea Neagră și este conectată la traseele maritime internaționale. Distanța până la principalele orașe mari este: Chișinău – 30-190 km; Iași, România – 70 – 300 km; Galați, România – 20-220 km, Constanța, România - 160-320 km, Odessa, Ucraina – 50–160 km, Istanbul, Turcia – 600-800 km.
46. Cu excepția raioanelor Căușeni, Ștefan Vodă și Taraclia regiunea este parte componentă în cadrul a două Euroregiuni: „Dunărea de Jos” și „Siret –Prut - Nistru”. De asemenea, 3 raioane sunt părți componente a Zonei Transfrontaliere „Prut” (Cahul, Cantemir, Leova) și în cazul unei activități prodigioase a acestei structuri ar putea fi soluționate mai multe probleme similare pentru RDS.

Accesibilitate

47. Rețeaua de transport a RDS este prezentă prin toate patru tipuri de transport: aerian, auto, fluvial și feroviar. Aeroportul internațional Cahul oferă posibilități de accesibilitate aeriană în RDS dar care deocamdată nu sunt utilizate. Accesibilitatea maritimă și fluvială este asigurată de Portul Internațional Liber Giurgiulești RDS este accesibilă. RDS are cea mai diversificată rețea de cale ferată. RDS este traversată doar de un singur traseu internațional: Coridorul Giurgiulești-Briceni (GBC) cu o lungime de 460 km care este nefuncțional.
48. Legăturile de transport de importanță internațională și națională care trec prin RDS sunt:
 - Direcția Nord, spre orașele Chișinău – Bălți - Cernăuți – Jitomir - Lvov – Warshawa: M3 – Giurgiulești – Comrat – Cimișlia - Chișinău; R3 Basarabeasca - Chișinău și R34 Cahul - Chișinău și R30 Ștefan-Vodă – Chișinău.

- Direcția Sud, spre orașele Galați – Tulcea-Constanța - Varna – Istanbul: M3 –Chișinău – Giurgiuilești – A2 și drumul European E80.
- Direcția Sud-Est, spre orașele Odesa – Nicolaev – Herson – Yalta: R30- Căușeni-Ștefan-Vodă-frontiera cu Ucraina și mai departe pe drumul European E581.
- Direcția Vest spre orașele Focșani – Buzău - Brașov – Cluj – Oradea – Budapesta: Drumul European E581.

49. Harta principalelor artere internaționale, naționale și locale este prezentată în Anexa C.

Infrastructura

50. Legături de trafic inter-regional. Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Centru se efectuează spre mun. Chișinău (traseele M3, R3, R34, R30). Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Nord se realizează prin mun. Chișinău pe aceleași trasee naționale și internaționale, dintre care cele mai aglomerate sunt R3 și R34.
51. Rețeaua de drumuri intra-regionale. Distanța maximă dintre localitățile RDS pe direcția nord-sud este de aproximativ 180 km, iar pe direcția est-vest aproximativ 200 km și legătura este asigurată prin orașele de tranzit: Cimișlia, Cantemir, Basarabeasca. Distanța dintre principalele centre urbane (Cahul, Cimișlia, Căușeni, Ștefan Vodă) depășește 200 km.
52. Legăturile între orașele RDS sunt asigurate de o rețea densă de drumuri naționale. Principalele centre urbane au legături de transport directe (Cahul –Leova –Cantemir; Cahul – Taraclia–Basarabeasca și Căușeni-Ștefan Vodă; Căușeni- Cimișlia) sau prin centrul regional Cimișlia care asigura funcții de tranzit între raioane din sud și cele din sud-est. Segmentul de traseu Căușeni – Cimișlia – Leova este grav avariat și este ocolit de transportatori. Din aceste considerente legăturile dintre Cahul și Ștefan Vodă sunt asigurate prin Ialoveni ceea ce creează impedimente în cooperarea regională și implicit dezvoltarea RDS.
53. Rețeaua de drumuri locale. Lungimea totală a drumurilor publice în RDS constituie 22,4% din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea 23,7% sunt drumuri naționale toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă și 21,7% drumuri locale dintre care doar 20% sunt cu îmbrăcăminte rigidă. Densitatea drumurilor publice din RDS este de 28,5 km/100 km². La acest indicator are cea mai mică valoare în comparație cu RDC și RDN ceea ce este mai jos de media națională. Cea mai mare densitate a căilor de transport este în raioanele Basarabeasca, Cantemir și Taraclia. La extrema opusă se află raionul Cahul și Ștefan Vodă.

Figura 1. Densitatea drumurilor publice, km/100 km² pe raioane

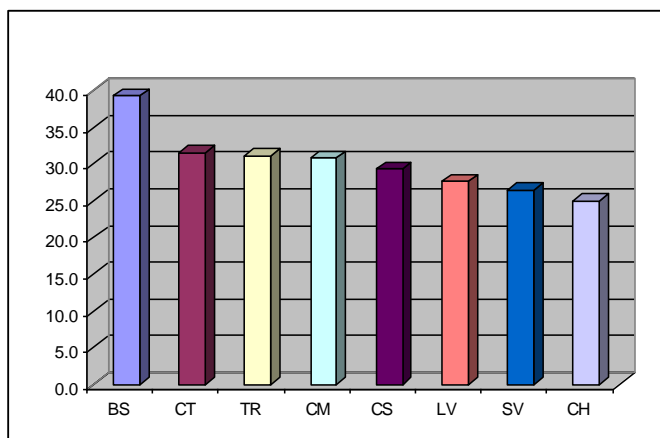
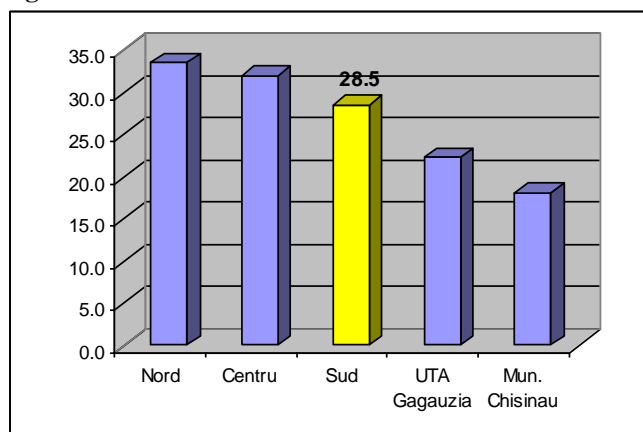

Figura 2. Densitatea drumurilor publice, km/100 km² pe regiuni

Sursa: BNS, 2008

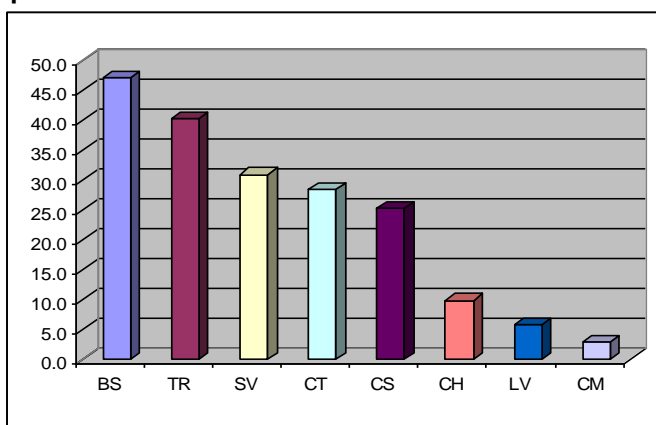
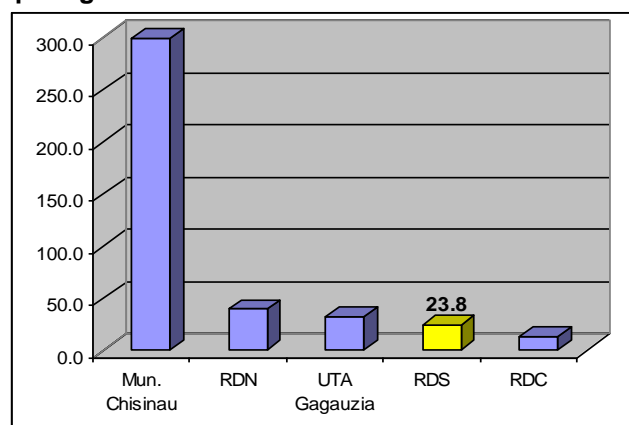
54. Transportul feroviar. Densitatea rețelelor de căi ferate în RDS constituie 4,7 km /100 km² ceea ce reprezintă cea mai mare valoare în comparație cu media republicană 3,3 km/100 km² și cu indicatorii similari pe celelalte regiuni. Infrastructura feroviară este parte a fostelor rețele sovietice,

suferind pînă în prezent mici modificări în planul lungimii lor. Lungimea rețelei de cale ferată care traversează RDS constituie 1/3 din rețeaua națională. Unul din cele mai mari noduri feroviare din sudul Republicii Moldova se găsește la Basarabeasca. Acest nod face legătură între Basarabeasca și orașul Reni (Ucraina), Basarabeasca și Ackerman (Belgorog-Dnestrovsc, Ucraina), Basarabeasca-Tighina și Basarabeasca- Iargara-Prut (Cahul). Prezența căii ferate pe teritoriul regiunii este un mare avantaj, mai ales că nodul feroviar Basarabeasca-Cahul face legătură între localitățile extreme ale regiunii de dezvoltare sud și în același timp este o cale de acces către portul fluvial Reni și către localități cu un înalt potențial economico-industrial.

55. Principalul traseu trans-regional de cale ferată străbate regiunea și conectează următoarele localități: Cahul-Cantemir – Tigheci (Leova)-Bugeac (UTAG)-Basarabeasca – Selemet (Cimișlia) – sector teritorial Ialoveni- Căinari (Căușeni)- Bender (Transnistria)- Merenii Noi (Anenii Noi)- Municipiul Chișinău-Strășeni- Călărași- Cornești (Ungheni) –Ungheni – Iași (România). Alte două rețele sunt de importanță locală Basarabeasca - Ceadr Lunga- Taraclia- Vulcănești- Etulia (Vulcănești)- Reni (Ucraina) sau nu este utilizat Cantemir-Fălcui (România). Harta rețelei căilor ferate existente și de perspectivă este prezentată în Anexa D.
56. Gradul de uzură al sistemului de căi ferate sporește în fiecare an. Lucrări de mentenanță și extindere a sistemului se realizează în dependență de bugetul disponibil al ÎS „Calea Ferată din Moldova”. În anul 2005 a fost construit tronsonul de cale ferată Revaca-Căinari, care a legat magistralele europene CE 95 și E560. În 2007-2008 a fost construit tronsonul de cale ferată Cahul-Giurgiulești pe o porțiune de 54 km de-a lungul hotarului cu România pe cursul râului Prut. Ambele tronsoane încă nu și-au demonstrat încă eficiența economică și contribuția la dezvoltarea teritorială.
57. Situația de ultimă oră privind exploatarea căilor ferate a Moldovei în regiune ne prezintă o descreștere a numărului de călători transportați, cât și a volumelor de mărfuri datorită calității proaste a căilor ferate. Nu sunt valorificate posibilitățile transfrontaliere și lasă mult de dorit modernizarea liniilor existente. În regiune nu există nici un drum rapid de călătorie, sunt folosite aceleași tipuri de vagoane, locomotive iar alte sisteme noi întârzie creșterea calității și buna funcționare a transportului feroviar.
58. Transport fluvial. RDS este unica regiune care are ieșire la mare prin porțiunea de litoral al fluviului Dunărea. Portul Giurgiulești deschis recent este o subdiviziune structurală a Portului Fluvial Ungheni. Aflat la etapa de inițiere a activității portul este utilizat la capacități minime și pentru transportul de mărfuri și pasageri. Din cauza poziției strategice și a capacităților de care dispune în scurt timp portul poate deveni un pol de creștere și determinare a tendințelor de dezvoltare a regiunii.

Alimentarea cu apă și canalizare

59. Alimentarea cu apă. Alimentarea cu apă în RDS este efectuată preponderent din captările de apă subterană dar și din r. Prut și Nistru. Pondere localităților regiunii care au rețele de apă potabilă în anul 2008 a constituit 27%, Densitatea rețelelor de apeduct în a constituit în anul 2008 – 20 km/km². La acest indicator RDS se află doar înaintea RDC și sub media națională. La acest compartiment există o diferență semnificativă între localitățile urbane și rurale. În localitățile urbane în profil regional prezența apeductului este remarcată în 78,9% suprafață locuibilă, pe când în localitățile rurale ponderea este de 11%. Cea mai bună situație de asigurare cu apeduct se înregistrează în raioanele Basarabeasca și Taraclia, iar cea mai critică în raioanele Cimișlia și Leova. Harta rețelelor de alimentare cu apă este prezentată în Anexa E.

Figura 3. Densitatea rețelelor de apeduct km/100¹ pe raioaneFigura 4. Densitatea rețelelor de apeduct km/100¹ pe regiuni

Sursa: BNS, 2007

60. Calitatea apei în RDS este foarte joasă. Apa potabilă nu întotdeauna corespunde normativelor sanitare existente pentru apa potabilă, de aceea apa din multe conducte poate fi folosită doar ca apă tehnică. În câteva localități din raioanele Cantemir și Leova apa din fântâni și izvoare este poluată cu reziduuri de petrol. Astfel, nivelul foarte înalt de poluare a apei și accesul limitat la resurse acvatice pentru irigare și apă potabilă calitativă sunt principalele probleme ale RDS.
61. Canalizare. Rețeaua de canalizare în RDS este slab dezvoltată, iar tehnologiile de epurare a apelor reziduale sunt depășite. Ponderea fondului locativ din RDC care dispune de rețea de canalizare este de 12,8% față de media națională 22,6%. Starea tehnică a stațiilor de epurare a apelor reziduale funcționale este nesatisfăcătoare, iar în majoritatea localităților lipsesc cu desăvârșire. Astfel, utilitățile și structura locativă din regiune se situează sub limitele unui trai decent și civilizată, dotările aferente ale locuințelor sunt sub nivelul cerințelor și solicitărilor, situație explicată prin date ce elucidează accesul populației la resursele de apă, canalizare și alte utilități. Harta rețelelor de evacuare a apelor uzate și stațiilor de epurare este prezentată în Anexa E.
62. Gestionarea deșeurilor. În RDS infrastructura și managementul deșeurilor menajere solide este foarte slab dezvoltată, atât cantitativ, cât și calitativ. Se atestă un nivel înalt de poluare a solurilor, apelor și altor componente de mediu cauzat preponderent de tradițiile neprietenoase mediului și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv celor toxice. Pentru regiune e specifică lipsa tehnologiilor avansate și practicilor de reciclare. În ultimii trei ani au fost demarate în Leova, Cahul și Cățeni câteva proiecte de colectare selectivă a deșeurilor. Aceste practici sunt însă minime. Conform proiectului Planului Național de Amenajare a Teritoriului și Ministerului Mediului a fost elaborată schemei regionale a depozitelor pentru depozitarea și prelucrarea deșeurilor, care este prezentată în Anexa F.
63. Zilnic în RDS se produc mii de tone de deșeurii menajere solide, care sunt în prezent colectate și stocate în circa 200 de depozite mici, amplasate la marginea localităților. Majoritatea acestor depozite sunt neamenajate și neautorizate. Mult mai eficientă și inofensivă pentru mediu ar fi schimbarea radicală a infrastructurii colectării deșeurilor menajere, care ar prevedea colectarea acestor deșeurii în două-trei poligoane mari, ce ar permite separarea lor, reciclarea parțială și colectarea biogazului de la descompunerea deșeurilor nereciclabile. În perspectivă în raioanele Taraclia și Căușeni se preconizează construcția acestor poligoane mari.

Fondul locativ

64. Suprafața totală a fondului locativ constituie 12,1 mln m² sau aproximativ 16% din suprafața totală pe țară, din ea doar 1/3 este suprafața fondului locativ în regiunile urbane. Din acesta 8,3 mln m² suprafață este locuibilă. Indicatorii înregistrați în regiune corespund cu cei naționali. În medie unui locuitor din regiune îi revine 21,5 m², iar suprafața medie înregistrată în republică este de 21,3 m². O situația mai satisfăcătoare în profil regional se înregistrează în r-nul Ștefan Vodă, unde în anul

2008 unui locuitor îi revenea în mediu 27,1 m², iar în raionul Căușeni - 23,3 m². La nivel național fondul locativ în medie pentru un locuitor (în m²) timp de 7 ani consecutiv (2001-2008) a înregistrat o creștere nesemnificativă de la 20 m² la 21,3 m². În planul asigurării populației cu locuințe putem menționa doar creșterea în ultimii trei ani. În această perioadă nu au fost date în exploatare nici o locuință construită din fonduri publice, centrul de greutate fiind trecut de la investițiile publice la cele private, acest fapt acutizând criza existentă la nivelul categoriilor tinere și a familiilor cu venituri modeste.

Asigurarea cu gaze naturale

65. Asigurarea cu gaze naturale a localităților RDS este prevăzută de la conductele de gaze magistrale cu presiune înaltă. Pe teritoriul RDS trece conducta magistrală de gaze naturale Grebenchi - Tocuz – Orlovka și ramificațiile de la ea spre mun. Chișinău, Hâncești și Leova. Ponderea fondului locativ din RDS conectat la rețeaua de gaze naturale este de 37,4% ceea ce este mai mare față de media națională de 34,9%. Cel mai înalt nivel se înregistrează în raionul Taraclia (84,2%), iar cel mai mic în raionul Cantemir și Leova (2,8%). În raionul Cantemir au fost depista resurse mari de gaze naturale care sunt la etapa inițială de exploatare. Harta rețelelor existente și prognozate de gaze naturale este prezentată în Anexa G.

Figura 5. Ponderea localităților gazificate, % pe raioane

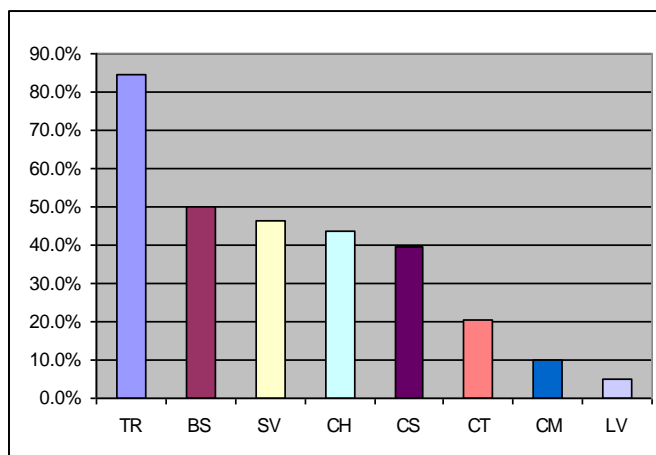
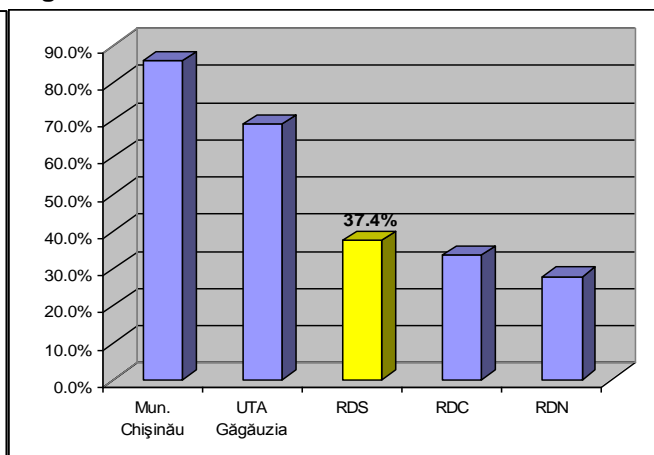

Figura 6. Ponderea localităților gazificate, % pe regiuni

Sursa: BNS, 2007

Asigurarea cu energie electrică și termică

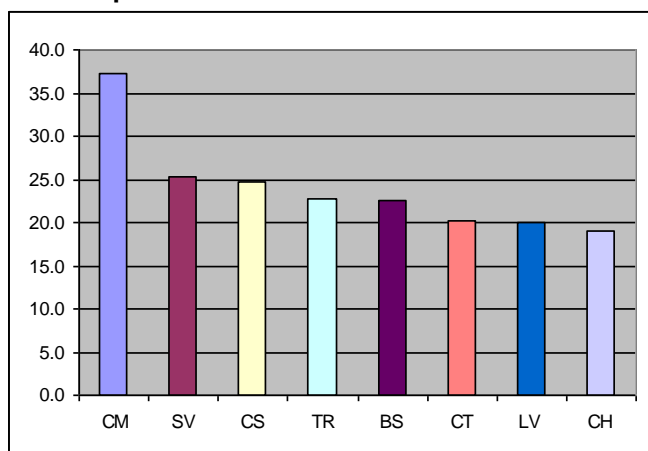
66. Alimentarea cu energie electrică. Sectorul energetic al Republicii Moldova se deosebește de energetica altor state din motivul, că republica nu dispune de zăcăminte de combustibil fosil, de aceea 98% din totalul de energie și combustibil sunt acoperite din import. Această insuficiență este simțită în special în regiunea de sud, deoarece pe aceste teritorii nu au fost construite centrale hidro- sau termoelectrice. Proprietara rețelelor electrice de distribuție din regiunea de sud a țării din anul 2000 este Grupul Spaniol „Union Fenosa”, care asigură 100% din consumul de energie electrică. Harta sistemului energetic regional este prezentată în Anexa H.
67. Pentru a îmbunătăți situația și a micșora dependența de sursele producătoare de energie electrică din Transnistria în iunie 2004 Guvernul R Moldova a emis hotărârea „Cu privire la construcția centralei electrice de la Burlăceni, Cahul”, în care se spune că „pentru creșterea capacităților de generare a curentului electric, Guvernul decide să accepte propunerea Ministerului Energeticii și oferta companiei „Itera” despre construcția unei centrale electrice private cu capacitatea de 450 MWT, lângă Burlăceni. La 23 septembrie 2004 într-un mod oficial au fost plasate pietrele de temelie pentru stația electrică de la Burlăceni (Cahul), însă lucrările nu au început.

68. În scopul ameliorării situației privind alimentarea cu energie electrică, inclusiv a sectoarelor din regiunea de sud, în anii 2004-2005 a fost elaborat și implementat „Planul de activități privind alimentarea alternativă cu energie electrică”. A fost construită și dată în exploatare linia de înaltă tensiune „Anenii Noi – Căușeni” – 34 km, au fost realizate acțiuni de alimentare alternativă cu energie electrică a consumatorilor din r-nul Ștefan-Vodă (28 localități), r-nul Căușeni (22 localități). Dependența energetică poate fi minimizată prin conectarea la sistemul energetic european. Unul din proiectele de perspectivă, care ar putea îmbunătăți situația privind aprovizionarea cu energie electrică a regiunii de sud ține de interconectarea rețelelor de electricitate din Moldova și România. Este vorba despre construcția liniei Fălcui-Gotești (Cantemir).
69. Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Blocurile locative au fost alimentate cu energie termică de la centralele termice centrale, care în prezent nu mai funcționează. Astfel, locuitorii blocurilor locative din localitățile care sunt gazificate și-au construit cazangerii autonome, unii au construit sobe în blocuri, iar alții folosesc alte mijloace electrice pentru generarea căldurii în timp de iarnă. Situația este similară și în instituțiile publice care fie și-au construit cazangerii autonome sau fie au construit sobe. Sectorul particular (casele pe pământ) atât din mediul urban, cât și în mediul rural folosesc sobele. Sursele de energie sunt lemnele și cărbunii. Problemele principale ale acestui sector se referă la lipsa resurselor pentru aprovizionarea instituțiilor de învățământ și pierderi mari de energie din cauza sistemelor termice uzate. În cadrul primei faze a Proiectului Energetic-II, care prevede realizarea unor activități de modernizare în sectorul electro- și termoenergetic au fost construite 12 centrale termice (cazangerii) în 4 orașe ale republicii, inclusiv or. Cantemir din regiunea de dezvoltare sud. La etapa următoare acest lucru se va realiza și în r-nul Leova.

Comunicații

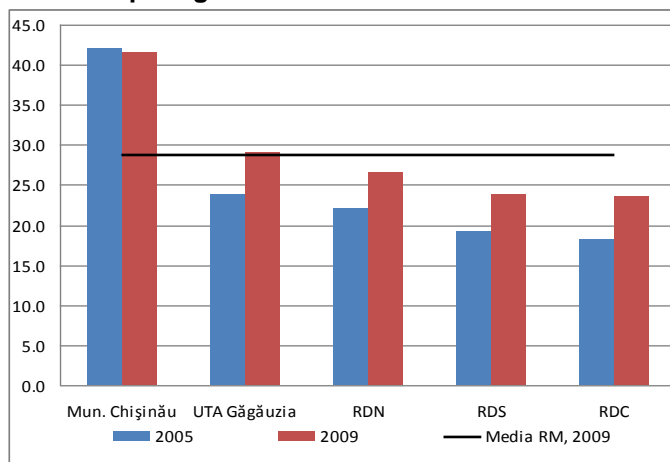
70. Serviciile de telefonie fixă în RDS sunt asigurate de către filialele întreprinderii de stat SA „Moldtelecom”. Conform situației de la 30.06.2009, nivelul de asigurare cu posturi telefonice în regiune este de aproximativ 23,9 posturi telefonice la 100 locuitori, inclusiv 36 în localitățile urbane și 21 în localitățile rurale, ceea ce este mai mult în comparație cu RDC, dar indicatorul este mai mic în comparație cu RDN. Cel mai înalt grad de telefonizare se atestă în raionul Cimișlia și Ștefan Vodă, cel mai jos în raionul Leova și Cahul. Rețeaua de telecomunicații pe parcursul ultimilor ani a înregistrat o dezvoltare, care poate fi exprimată atât în indici cantitativi, cât și calitativi. Au fost înlocuite centralele automate și manuale cu cele digitale. Fiecare raion al regiunii are nodul său și deține centrală de legătură raională.

Figura 7. Numărul posturilor de telefon la 100 locuitori pe raioane

Sursa: SA „Moldtelecom”, 2009

Figura 8. Numărul posturilor de telefon la 100 locuitori pe regiuni

71. Telefonie mobilă este reprezentată de rețelele „Orange”, „Moldcell”, „Eventis” și „Unite” care acoperă prin serviciile lor întreg teritoriul RDS. Deși costurile pentru servicii sunt înalte, conform

datelor operatorilor de telefonie mobilă în ultimii trei ani se remarcă o tendință de creștere constantă a numărului de utilizatori.

72. Accesul la Internet este foarte slab dezvoltat în RDS. Conform datelor studiilor recent elaborate sub 8% din populație dispune de calculatoare conectate la internet. Ponderea persoanelor juridice care dispun de calculatoare conectate la internet este de circa 20% discrepanța rural/urban fiind de 90/10. Instituțiile publice sunt în mare majoritate conectate la internet. În localitățile urbane funcționează 1-3 internet-cafenele.

2.4 Demografia

73. Populația stabilă a RDS număra, la 1 ianuarie 2009, 543,1 mii persoane. Această valoare continuă cursul unui trend general negativ al volumului demografic aferent perioadei 2004-2008.. Evoluția populației în perioada analizată este negativă pentru toate unitățile administrative cuprinse în regiune. Descreșterea populației înregistrată în această perioadă este de 9,2 mii persoane, ceea ce reprezintă 1,7%. Cauza acestei descreșteri este sporul natural negativ și migrația populației.
74. Densitatea medie a populației RDS este de 74 pers/km², fiind cea mai mică densitate comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare. Valoarea maximă a densității în regiune o deține raionul Basarabeasca (100 locuitori/km²). Cele mai scăzute valori ale densității demografice se înregistrează în raioanele Taraclia (66 locuitori/km²) și Cimișlia (68 locuitori/km²). Ponderea populației RDS constituie 15% din totalul populației Republicii Moldova (după Regiunea de Dezvoltare UTAG). Vezi Anexa A.
75. Structura populației nu denota dezechilibre majore la capitolul de gender cât. Astfel populația masculină a RDS este de 49%, iar cea feminină - 51%. Un raport similar atât la nivel de țară cât și la nivel regional. Majoritatea predominantă a populației locuiesc în spații rurale - 75%. O disproporție mai mare la acest capitol o are doar regiunea centru.

Figura 9. Structura pe sexe a populației, %, 01.01.2008 pe regiuni

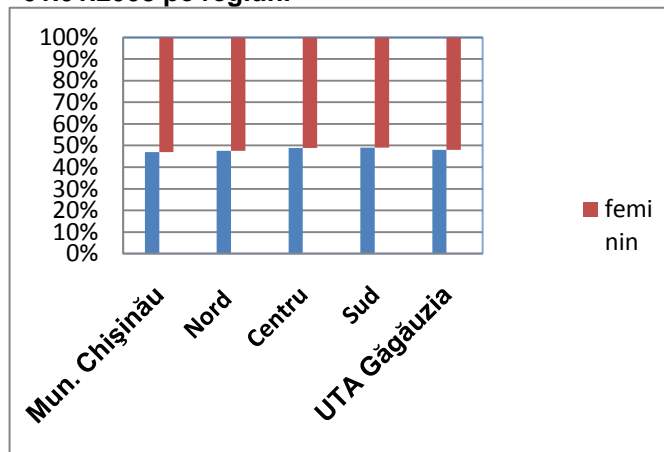
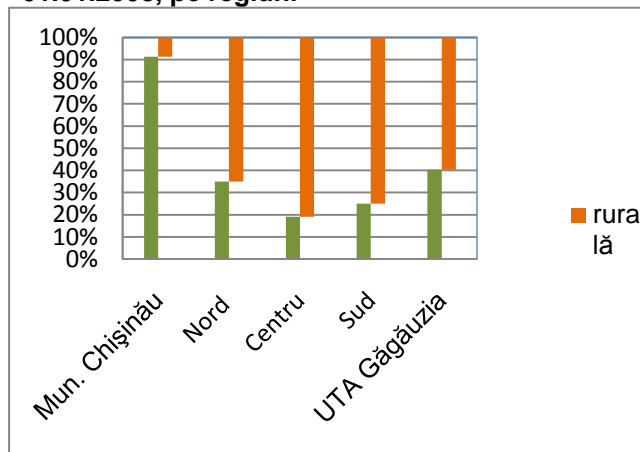

Figura 10. Structura pe medii a populației, % 01.01.2008, pe regiuni

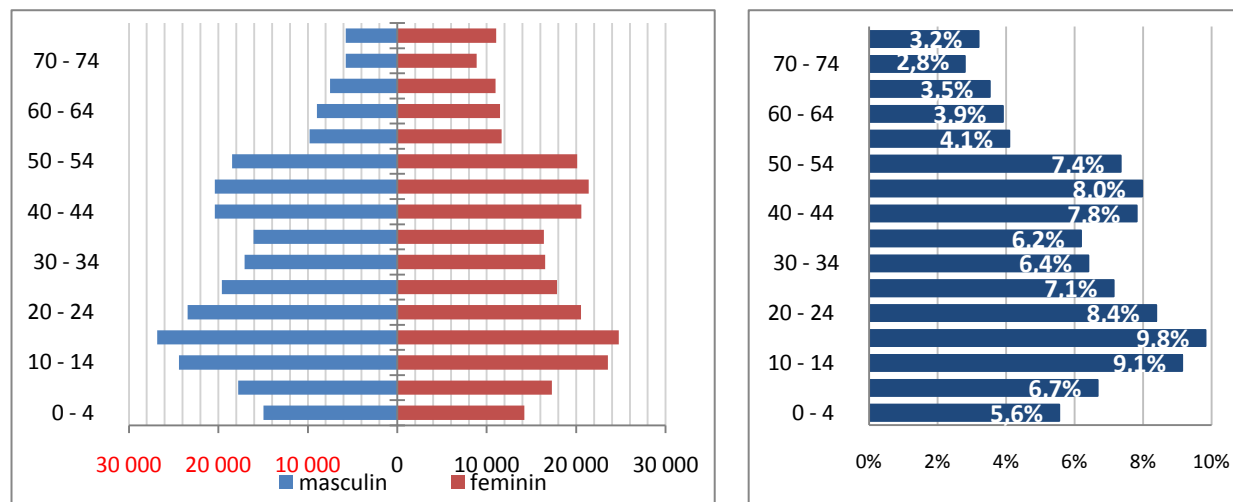

Sursa: BNS, 2008

Structura pe vârste a populației

76. Din analiza ponderilor deținute de grupele de vârstă în totalul populației (piramida vârstelor), rezultă clar faptul că RDS este afectată de un fenomen accentuat de îmbătrânire demografică. Tendințele actuale arată o scădere continuă a primelor grupe de vârstă, determinată de natalitatea redusă, ceea ce înseamnă că procesul de îmbătrânire este încă în curs de derulare, iar efectele acestuia se vor accentua în următorii ani.

Figura 11. Structura și ponderea pe grupe de vârstă a populației

Sursa: Datele recensământului populației, 2004

77. Grupa de vârstă cu cea mai mare pondere (9,8%) este cea de 15-19 ani, care încheie o serie de 35-39 de ani în care sporul natural a fost pozitiv, rezultat al diverselor măsuri socio-demografice ce au influențat natalitatea în perioada 1970-1990.

Mișcarea naturală a populației

78. Sporul natural negativ al populației înregistrat în regiune influențează scăderea ratei de fertilitate și îmbătrânirea populației, sporind presiunea demografică. O valoare pozitivă a sporului de-a lungul perioadei analizate o putem întâlni doar în raioanele Cahul și Cantemir.

Tabelul 4. Mișcarea naturală a populației la 1000 locuitori

	2004	2005	2006	2007	2008
natalitatea	10,6	11,2	10,8	10,9	10,9
mortalitatea	12,5	12,6	11,6	12,3	12,2
sporul natural	-1,9	-1,4	-0,8	-1,4	-1,2

Sursa: BNS, 2009

79. Procesele migraționiste influențează profilul demografic și au un rol important în viața economică și socială a RDS. Deși lipsesc datele statistice pentru a face concluzii mai riguroase vizavi de toate aspectele, putem constata existența a trei fluxuri migraționiste principale care se manifestă cu un grad diferit de intensitate: migrația rural – urban în interiorul RDS, migrația RDS – Chișinău (în această direcție migrează în special studenții care învață la instituțiile superioare de învățământ localizate în Chișinău și care se stabilesc cu traiul în capitală) și emigrația (migrația peste hotarele Republicii Moldova). Acesta este cel mai puternic flux migrator al populației din RDS. Conform rezultatelor recensământului general al populației din 2004, circa 53300 rezidenți ai RDS erau „temporar absenți”. Aceasta reprezintă circa 10% din populația regiunii, emigrația din RDS fiind, conform rezultatelor recensământului, a doua după intensitate în Republica Moldova.

Figura 12. Ponderea populației absente în totalul populației, conform datelor recensământului din 2004

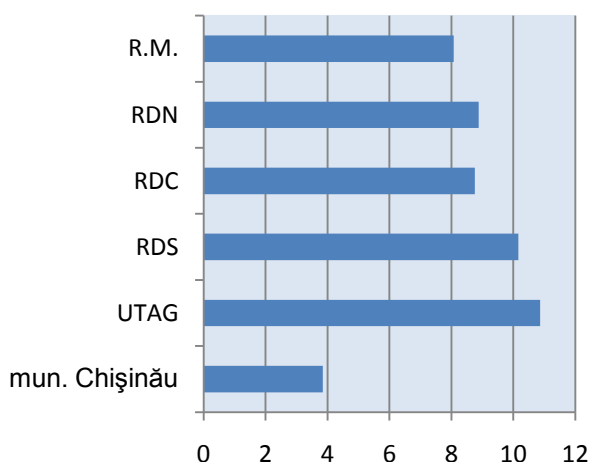
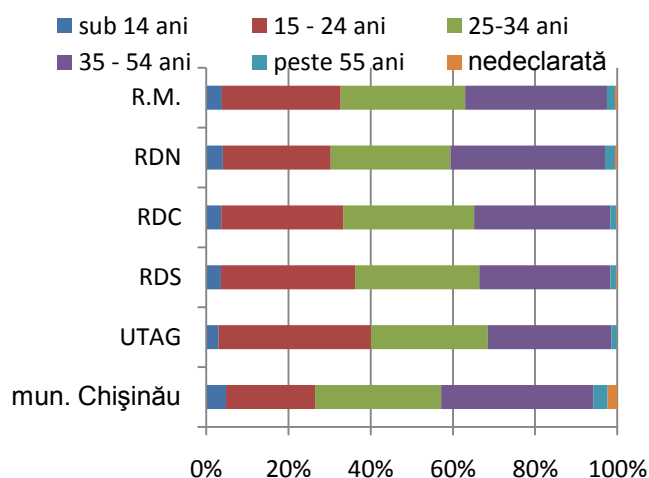

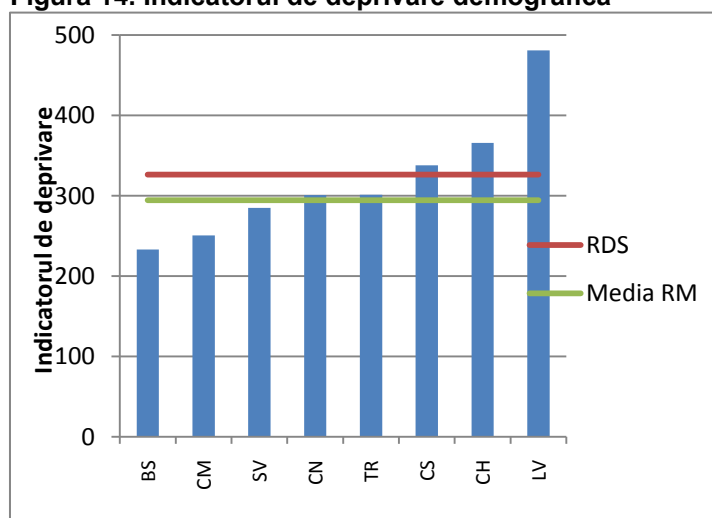
Figura 13. Structura populației absente pe grupe principale de vârstă

Sursa: Calcule Expert-Grup

80. Un aspect important al sărăciei este determinarea nivelului de deprivare demografică a comunităților locale, care se exprimă prin Indicele de deprivare a ariilor mici (IDAM)². Calculele efectuate pentru a.2007 arata ca comunitățile din raioanele Basarabeasca, Cimișlia și Ștefan-Vodă sunt mai defavorizate in aspect demografic, valoare IDAM fiind sub nivelul național.

Figura 14. Indicatorul de deprivare demografică

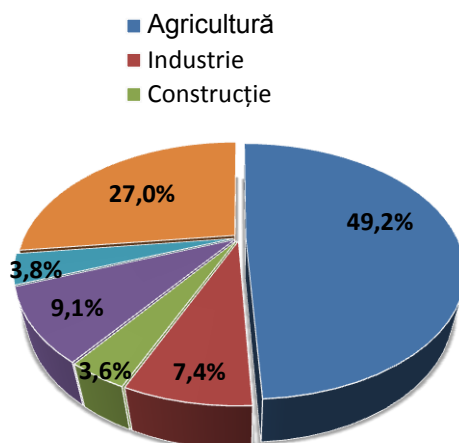
Sursa: Raportul privind sărăcia și impactul politicilor 2007

² IDAM se calculează ca suma următorilor indicatori: (i) Proporția familiilor cu 3 sau mai mulți copii din numărul total de familii; (ii) Proporția familiilor cu invalizi în numărul total al familiilor; (iii) Proporția persoanelor de 75 de ani și mai mulți în totalul populației; (iv) Proporția populației absente mai mult de un an în primărie în totalul populației. Cea mai deprivată se consideră localitatea cu valoare indicatorului de deprivare cel mai mic. SADI, 1

Forța de muncă

81. Numărul populației economic active constituie aproximativ 65% din numărul total al populației. Din aceștia circa 50% sunt angajați activ în câmpul muncii. Marea majoritate a forței de muncă sânt implicați în domeniul agriculturii, care în mare parte este o agricultură de subzistență.

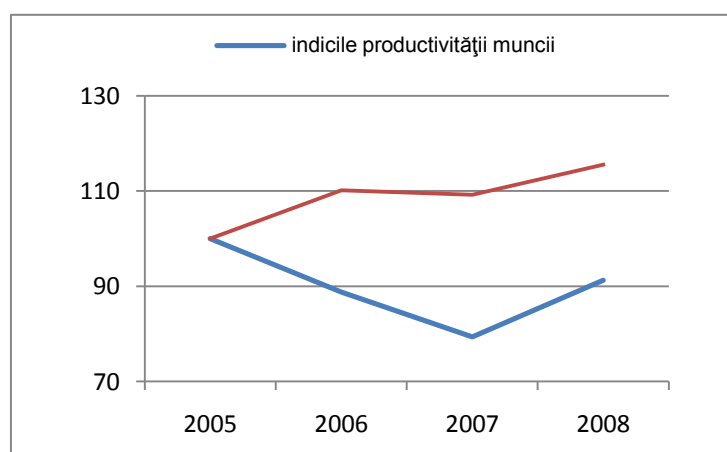
Figura 15. Structura populației angajate, %, 01.01.2008

Sursa: BNS, 2008

82. Salariul mediu lunar al unui angajat din RDS în anul 2008 a constituit 1749 lei, sau 69% din salariul mediu pe republică. Dea lungul perioadei 2005-2008 evoluția salariului a fost în creștere. Pe cînd productivitatea muncii a angajaților a avut o descreștere bruscă pînă în anul 2007 și o revenire către anul 2008.

Figura 16. Evoluția productivității și remunerării muncii în sectorul industrial al RDS, prețuri comparabile anul 2005=100%

Sursa: BNS, 2008, calculele experți

83. Conform datelor BNS, pentru anul 2007, 1% din numărul populației active a RDS sunt înregistrați ca șomeri la oficiile forței de muncă. Rata șomajului în anul 2007 este mai mică în rândul femeilor decât în rândul bărbaților, atât în mediul urban cât și în mediul rural. Grupa de vîrstă cu ponderea cea mai mare a șomajului este de 15 – 24 ani. Rata șomajului BIM pentru I trimestru 2009 este de 7,7%, iar rata de ocupare a forței de muncă este de 37%.

2.5 Dezvoltarea economică

Valoarea Adăugată Brută a Regiunii³

84. Valoarea Adăugată Brută (VAB) a regiunii în 2008 se estimează la 3,32 miliarde lei sau 10% din VAB național⁴. În perioada 2006-2008, VAB s-a modificat nesemnificativ, iar VAB per capita a constituit puțin peste 400 Euro sau 64% din nivelul național.

Figura 17. VAB per capita, MDL

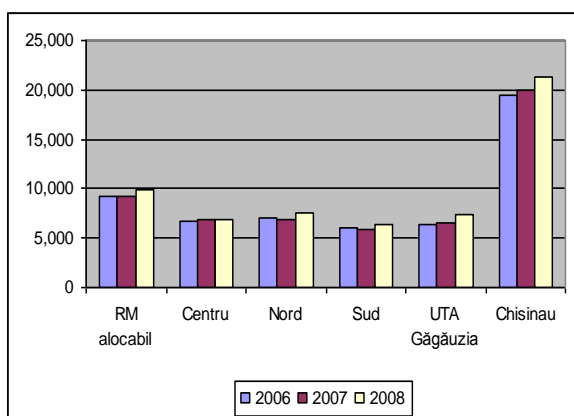
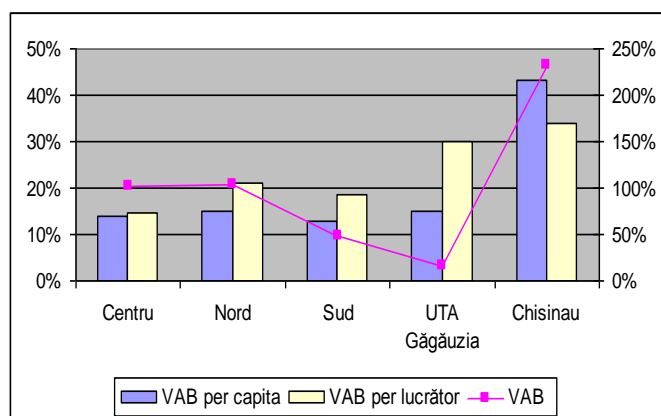

Figura 18. Ponderea VAB per capita în VAB național în 2008

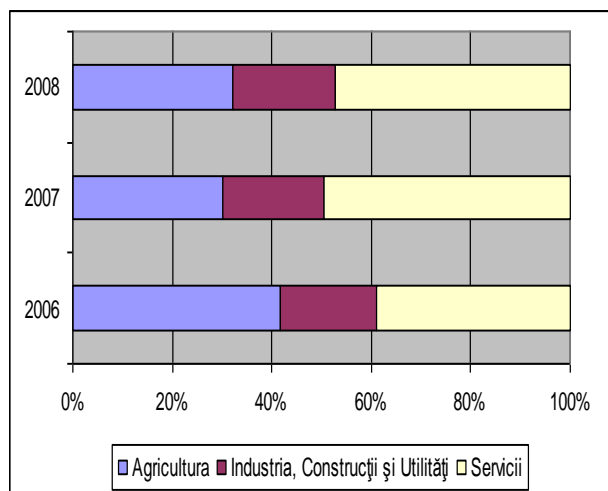
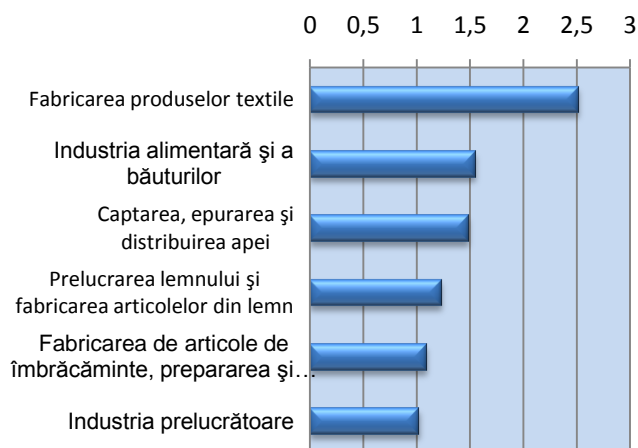
Sursa: Powell 2009, (Raportul statistic regional)

Profil sectorial

Sectoarele economice contribuie diferit la formarea produsului regional, ponderea principală revenind agriculturii. Însă se manifestă tendința schimbării structurii ramurale. Astfel în 2008, cota agriculturii în VAB a constituit 32%, reducându-se față de 2006 cu 10%. Concomitent s-a majorat contribuția serviciilor – până la 47% și a industriei – 21%.

³ Datele privind VAB pe regiuni sunt preluate din Matthew Powell [1].

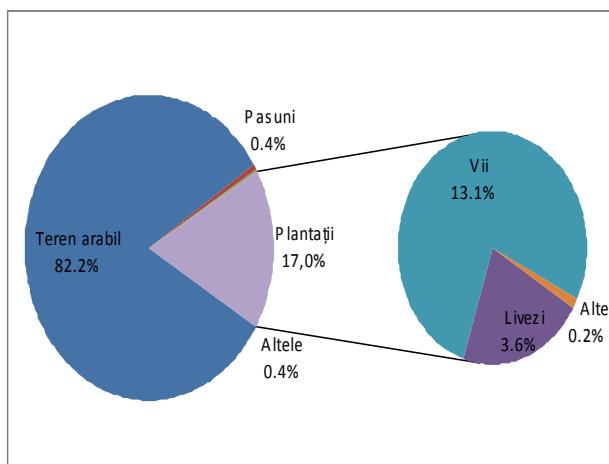
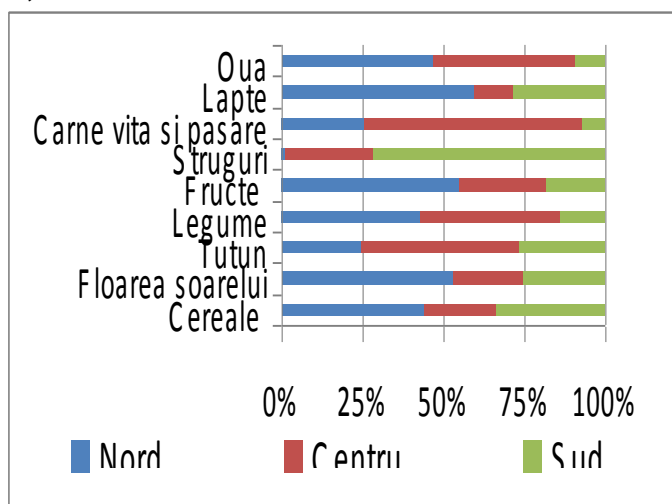
⁴ Nu a fost posibil de alocat pe regiuni întreaga valoare adăugată înregistrată în conturile naționale (vezi Powell 2009, Anexa B). În special, nu există o metodă bună pentru alocarea domeniului servicii financiare calculate indirect și nici date necesare pentru alocarea venitului guvernului și instituțiilor non-profit din servicii prestate gospodăriilor casnice. Astfel, VAB nealocat reprezintă circa 12,5% din VAB pentru anul 2006 în prețurile anului 2006 și circa 14,5% din VAB pentru anul 2008 în prețurile anului 2006. Estimările pentru VAB național și VAB per capita utilizate pentru comparație în această secțiune reprezintă VAB alocabil pentru toate regiunile și nu include VAB nealocabil.

Figura 19. Structura ramurală a VAB,%²Figura 20. Indicele de specializare industrială după numărul de personal, 2007⁵

Sursa: Powell 2009, (Raportul statistic regional)

85. Regiunea dispune de un potențial industrial subdezvoltat. Cele mai importante aglomerații industriale sunt clasterizate pe următoarele domenii: (a) fabricarea produselor textile; (b) industria alimentară și a băuturilor; (c) captarea, epurarea și distribuirea apei; (d) prelucrarea lemnului și fabricarea articolelor din lemn; (e) fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor. Orașul Cahul reprezintă cel mai important centru industrial, care în tandem cu Portul Internațional Liber "Giurgiulești" poate deveni un pol economic de importanță regională.
86. Deși regiunea are o pronunțată specializare în agricultură, terenurile agricole constituie doar 42% din totalul suprafeței RDS. Din acestea 82% sunt terenuri arabile și 17% plantații multianuale. Principalele produse agricole sunt strugurii, cerealele, culturile tehnice și pomicole. Agricultură rămâne a fi principalul sector al ocupării forței de muncă - peste 61% din populația economic activă a regiunii. Cota agro-firmelor care generează pierderi a constituit în 2007 sub 44%, ceea ce este cu 3% peste nivelul mediu pe țară. Infrastructura existentă de colectare a produselor agricole nu este funcțională și exportul lor este îngreunat de bariere tehnice.

⁵ Calcule efectuate în cadrul studiului ASEM [2]

Figura 21. Structura terenurilor agricole, %, 2006⁶Figura 22. Structura producției agricole pe regiuni, %, 2006⁷

Sursa: BNS, 2009, calculele experți,

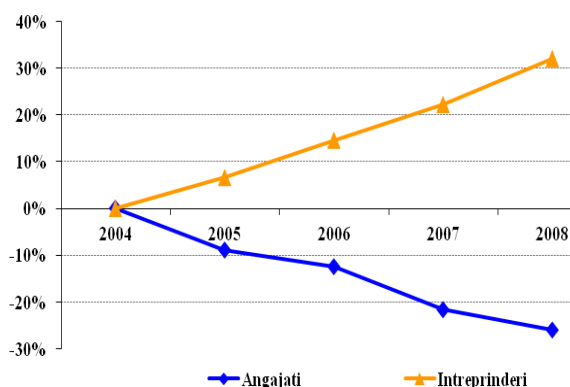
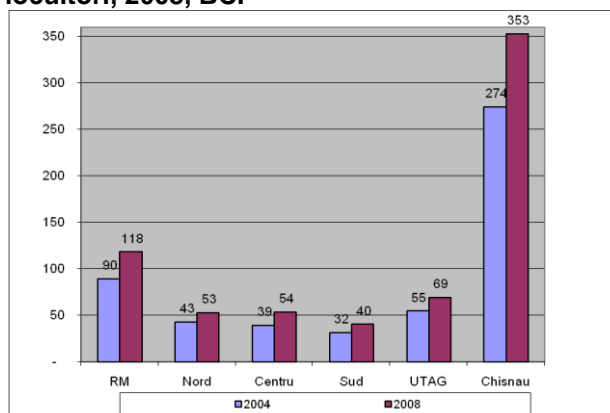
87. Potențialul agroindustrial al regiunii se constituie din 37 de cooperative de producție, 23 de societăți pe acțiuni, 173 de societăți cu răspundere limitată și peste 53 mii de gospodării țărănești și întreprinderi individuale. În regiune sunt amplasate 54 de fabrici de vinuri, 27 combinate de panificație și brutării, 12 colectarea și prelucrare a produselor cerealiere, 13 fabrici de conserve, uscarea sau congelarea a fructelor și legumelor. Regiunea dispune de multe microzone viticole, dintre care „Ciumăi” și „Purcari” sunt recunoscute la nivel mondial. Criza economică și financiară, instabilitatea politică, în special, în relațiile cu țările de destinație a exporturilor, afectează grav starea financiară a sectorului din regiune.
88. Sectorul serviciilor este în continuare creștere atât în valori absolute cât și a cotelor din nivelul regional și național. Contribuția cea mai mare revine comerțului, telecomunicațiilor și serviciilor financiare. Potențialul turistic este în dezvoltare și se prezintă de: (a) 20 hoteluri și unități de cazare, (b) Peste 15 muzee arheologice și de istorie regională, (c) 6 mănăstiri, (d) 2 vinării „Purcari” și „Taraclia” incluse în „Drumul vinului”, (e) stațiunea balneoclimaterică „Nufărul Alb”, (f) monumente istorice de arhitectură și alte locații turistice de importanță regională. Punerea în valoare a acestor obiective este condiționată de dezvoltarea infrastructurii și elaborarea și promovarea produselor turistice.

Antreprenoriatul

89. Dezvoltarea antreprenoriatului este un obiectiv principal al dezvoltării regionale. Cu toate că în perioada 2004-2008 numărul întreprinderilor s-a mărit cu 32%, acest indicator raportat la număr de locuitori a rămas cel mai mic în comparație cu alte regiuni. Totodată în această perioadă s-a redus cu peste 1/4 numărul locurilor de muncă, în principal din conținutul întreprinderilor din categoria celor mijlocii și mari.

⁶ Calcule efectuate în cadrul studiului Urban Proiect

⁷ Calcule efectuate în cadrul studiului Expert Grup

Figura 23. Evoluția întreprinderilor și angajaților, 2004=100%, BNS**Figura 24. Numărul întreprinderilor la 10,000 locuitori, 2008, BCI**

Sursa: BNS 2009

90. Cu toate ca numărul întreprinderilor este în creștere permanentă, gradul de localizare a întreprinderilor este destul de redus și în 2008 a constituit 40 de întreprinderi la 10,000 locuitori, ceea ce constituie cel mai jos nivel fata de regiuni și 2,5 ori mai mic decât nivelul mediu național. De asemenea, distribuția spațială vânzărilor întreprinderilor este neuniformă, diferențele între raioane fiind de zeci de ori. Zonele cele mai active din punct de vedere economic sunt Taraclia și Cahul unde activează peste 50 de IMM-uri raportate la 10 000 de locuitori. Pe când în raioanele Leova și Ștefan Vodă acest indicator este mai mic de 35.
91. Sectorul IMM constituie 97% din totalul de întreprinderi și angajează 34% din salariați. 2/3 din totalul întreprinderilor sunt micro-întreprinderile. Acestea angajează 6% din totalul salariaților și realizează doar 3% din cifra totala de afaceri. Acces limitat la finanțe, cooperarea economica transfrontaliera limitată, complexitatea procedurilor birocratice sunt considerate cele mai principale bariere în lansarea și dezvoltarea afacerilor din acest sector.

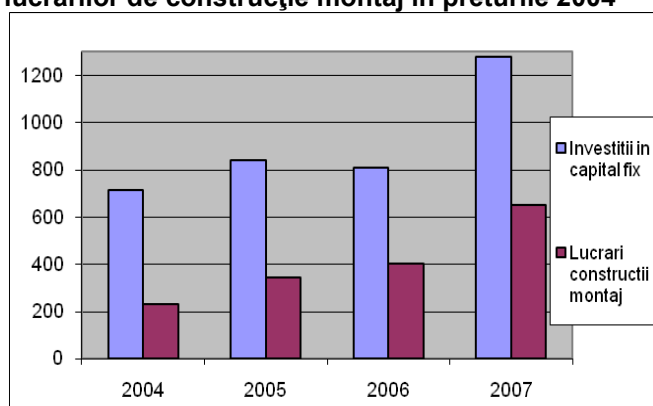
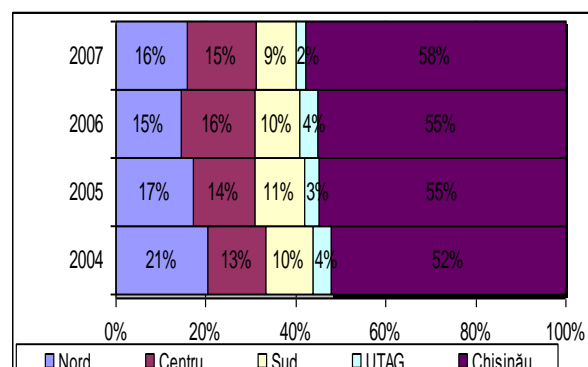
Tabelul 5. Sectorul de antreprenariat regional

Tip întreprindere	Întreprinderi				Angajați				Cifra de afaceri, mil.lei			
	2004		2008		2004		2008		2004		2008	
	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Mln.lei	%	Mln.lei	%
Micro	984	59%	1450	66%	3100	5%	4473	6%	180	5%	448	3%
Mici	418	25%	538	25%	8353	14%	9813	13%	710	20%	1568	11%
Mijlocii	196	12%	144	7%	20110	35%	12621	16%	822	23%	1108	8%
Total IMM	1598	96%	2132	97%	31563	55%	26907	34%	1711	47%	3124	23%
Mari	64	4%	63	3%	26,153	45%	15,840	37%	1,920	53%	2,329	43%
Total	1,662	100%	2,195	100%	57,716	100%	42,747	100%	3,631	100%	5,453	100%

Sursa: BNS, 2009

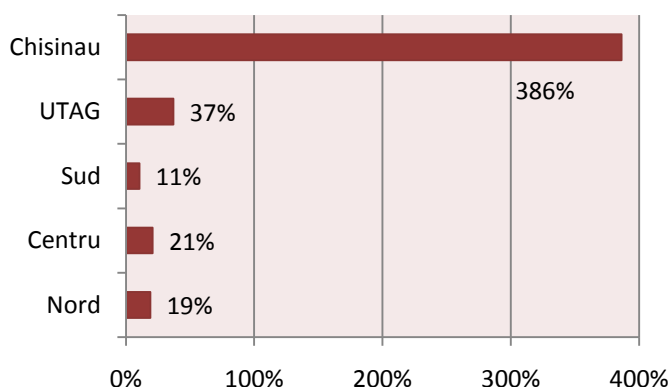
Investiții și procesul investițional

92. Perioada 2004-2007 a fost benefică procesului investițional. În RDS investițiile în capital fix și lucrările de construcție montaj s-au mărit respectiv de 1,8 și de 2.8 ori. În mare parte aceasta s-a datorat investițiilor legate de dezvoltarea Portului Internațional Liber Giurgiulești. Finanțarea investițiilor se efectuează preponderent din surse private, iar bugetele guvernelor centrale și locale le revine doar 8-14%. Totodată distribuția lucrărilor de construcție montaj este disproporționată în profil teritorial.

Figura 25. Dinamica Investițiilor in capital fix si a lucrărilor de construcție montaj in preturile 2004**Figura 26. Ponderea investițiilor in capital fix**

Sursa: BNS, 2008

93. Investițiile străine au prezenta redusa in regiune. Investițiile străine directe cumulate calculate pe locuitor a RDS constituie doar 26 USD sau aproape de zece (!) ori mai mic decât media pe tara. In mare măsura asta se datorează faptului ca firmele străine prefera sa se înregistreze in capitala, chiar daca o buna parte a activității lor se desfășoară in teritoriul regiunii.

Figura 27. ISD pe locuitor (% media tar 2007)

Sursa: BNS și calculele BCI, 2008

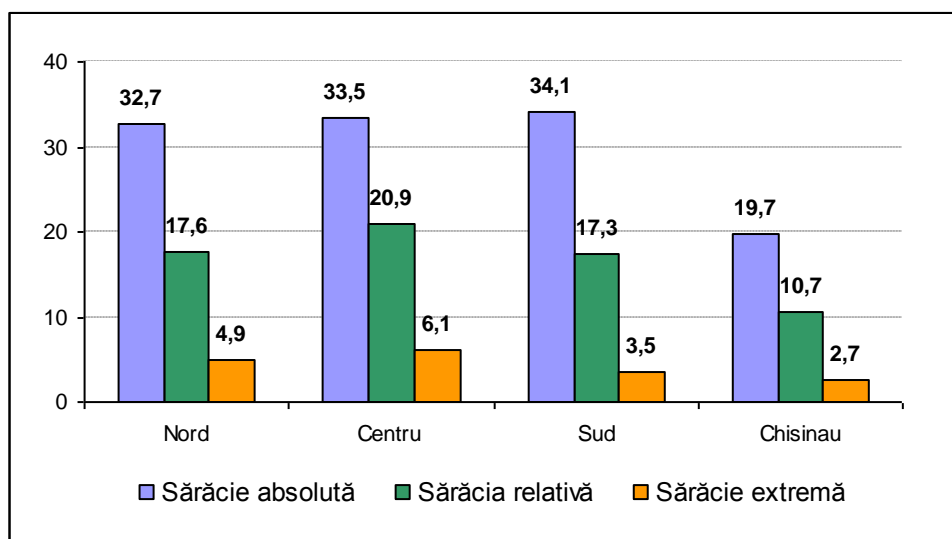
94. In regiune activează 3 zone economice libere: Zonele Antreprenoriatului Liber Tvardița” și "Parcul de producție "Taraclia”” și Portul Internațional Liber "Giurgiulești”. Deși zonele libere din Tvardita si Taraclia funcționează de 8-10 ani, impactul lor asupra economiei regiunii este nesemnificativ. Majoritatea rezidenților din aceste zone desfășoară activități similare din teritoriul național, dar cu facilități fiscale. Aceasta a generat concurența neloiala in regiune si adus pierderi la bugetul local si de stat.
95. Portul Internațional Liber "Giurgiulești” (PILG) situat la km 133.8 al fluviului Dunărea, pe suprafața de 120 ha la intersecția traseelor internaționale de comerț si transport, precum este canalul navigabil Rin-Main-Dunărea, care unește Marea Neagra, 14 state europene si Marea Nordica, sistemele de cale ferata standard european, precum si rețeaua de drumuri internaționale. Astfel PILG reprezintă un centru regional de logistica la frontiera UE cu acces la căile ferate de comunicație terestra, feroviara, fluviala si maritima. PILG este gestionat de un investitor general – compania Danube Logistics SRL, care a semnat in 2004 cu GRM un acord de investiții pentru edificarea Portului Internațional. Pana in 2009 au fost date in exploatare Terminalul petrolier (cu

capacitate maxima de transbordare de peste 2 mln t/an), Terminalul cerealier (1 mln t/am) si Portul pentru pasageri (10 mii pasageri/an). In cadrul PILG sunt înregistrați 22 de rezidenți ce activează in regim de zona economica libera si care au investit peste 60 de milioane de dolari SUA.

2.6 Situația socială

96. Nivelul de trai relativ jos în Moldova este prezent pe întreg teritoriu, deosebire reprezentând doar capitala RM. Astfel 1/3 din populația din regiuni trăiesc sub nivelul sărăciei absolute, 1/5 - in sărăcie relativă, iar 4-6% - în condiții extreme⁸. Însă se diferențiază nivelul de bunăstare a populației din zona municipiului Chișinău, care este cu aproximativ de 2 ori mai mare ca in regiuni.

Figura 28. Nivelul de sărăcie pe regiuni, 2006

Sursa: Raportul SADI, 2007

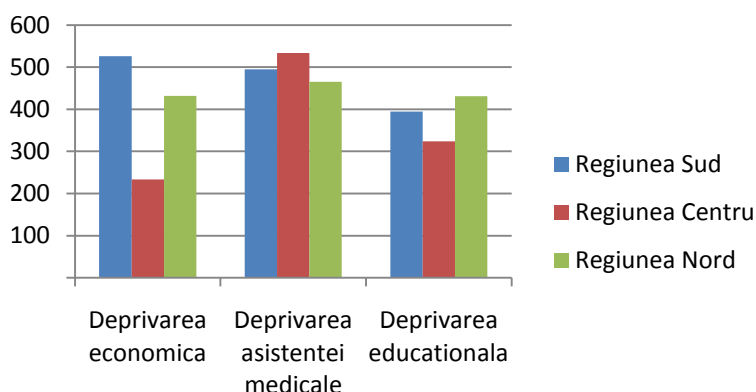
97. Nivelul de deprivare pe domenii arată că accesul la educație și la asistență medicală a localităților din RDS este mediu comparativ cu Regiunile din Centru și Nord. Totodată nivelul de depravare economică a RDS este net superior în comparație cu cele două regiuni.

⁸ *Saracia absoluta* este reprezentata de inexistenta unor conditii minime de trai, de viata: mîncare, îmbracaminte, locuinta, necesare unei simple supravietuiri în conditiile societatii respective. Pe termen lung, saracia absoluta produce degradari biologice, ireversibile.

Saracia relativa se defineste ca inexistenta nivelului minim de resurse care asigura o functionare normala a persoanei în contextul socio-cultural dat. Sub pragul de saracie relativa se poate rezista fara o alterare de durata a capacitatilor de functionare sociala normala, însa doar o perioada limitata de timp.

Lipsa veniturilor duce la extinderea sărăciei pe toate sferele vieții. Această stare finală a procesului de sărăcire este ceea ce numim, *sărăcie extremă*.

Figura 29. Nivelul de deprivare pe domenii

Sursa: Raportul SADI, 2007

98. În interiorul regiunii observăm că gradul de acces la sănătate este mai înalt în Ștefan Vodă și Căușeni. Iar accesul mai bun la educație e mult mai înalt decât în celelalte raioane în Taraclia. Nivel scăzut la accesul de sănătate și învățământ se regăsește în Leova și respectiv Cantemir.

Figura 30. Harta deprivării educaționale

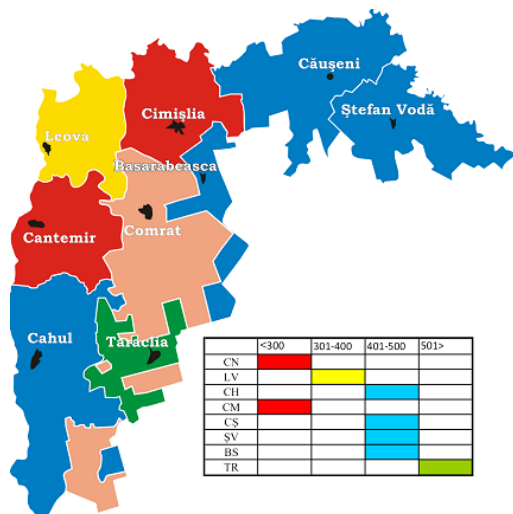
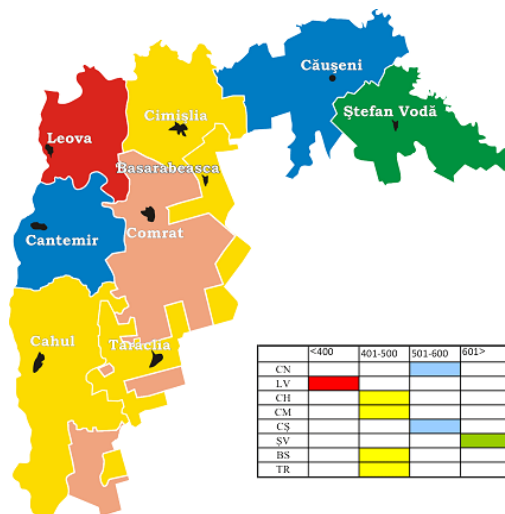

Figura 31. Harta deprivării medicale

Sursa: Raportul privind sărăcia și impactul politicilor 2007

99. Ca și în celelalte regiuni, în RDS cea mai mare parte a veniturilor o constituie veniturile din angajare care constituie 281 lei lunar și venit provenit din angajare proprie în agricultură - 214 lei. Remitențele constituie 21,1% din totalul veniturilor lunare. Totodată salariu mediu a bărbaților depășește cu 19% salariu mediu a femeilor.

Figura 32. Surse de venituri

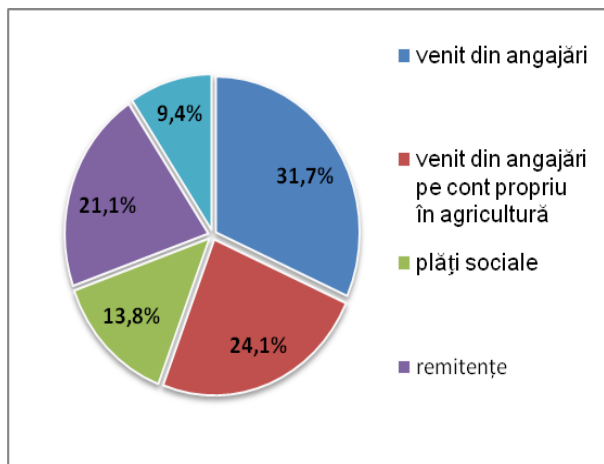
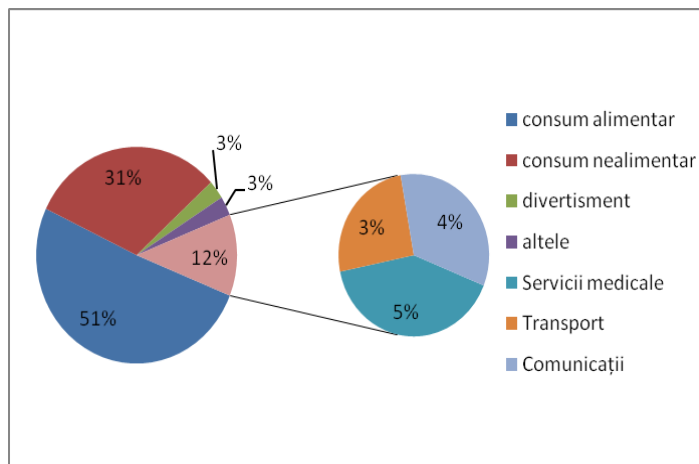

Figura 33. Cheltuielile pe categorii

Sursa: Powell 2009, (Raportul statistic regional)

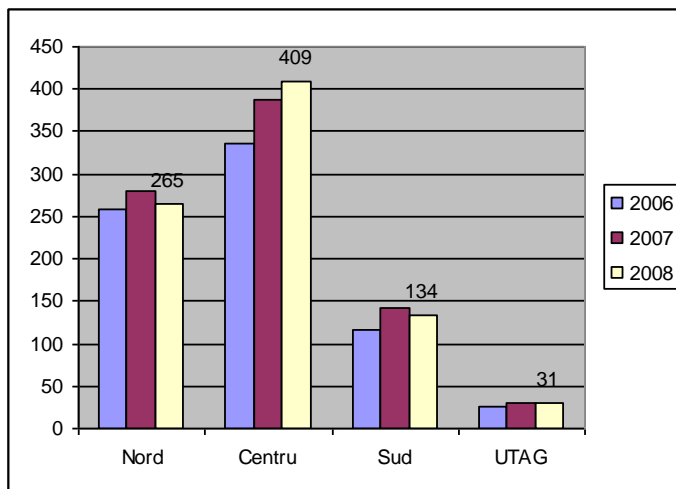
100. In structura cheltuielilor de consum prevalează cheltuielile alimentare (51%) și nealimentare (31%), serviciilor revenind 12%. Această proporție se menține pentru toate regiunile. Vom menționa ponderea redusă a cheltuielilor pentru sănătate (4% din total) și în special pentru educație - doar 1 leu pe lună, ceea ce este de 10 ori mai puțin ca în capitală.

2.7 Capacități instituționale regionale

101. RDS oferă un format de cooperare regională între autoritățile publice locale și partenerii sociali de interes regionali ai procesului de dezvoltare creată pentru: (i) obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul regiunii; (ii) reducerea dezechilibrelor în nivelul de dezvoltare social-economică intern; (iii) consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică și (iv) susținerea activității APL și a colectivităților locale orientate spre dezvoltarea social-economică.
102. RDS cuprinde opt raioane în calitate de unități teritoriale administrative de nivel II și 187 unități administrativ teritoriale de nivelul I. Din punctul de vedere al principiilor de determinare a unei regiuni de dezvoltare, RDS nu se încadrează în criteriile europene de clasificare regională clasându-se în categoria NUTS III doar conform prevederilor Legii cu privire la Dezvoltarea regională. Dacă RDS ar include și Regiunea de Dezvoltare UTAG Găgăuzia atunci s-ar încadra perfect în criteriile Eurostat de clasificare a regiunilor. Având în vedere rezultatele analizei socio-economice RDS are premise optime de dezvoltare, date fiind potențialul și oportunitățile de dezvoltare. Fiecare dintre unitățile administrativ-teritoriale de nivel doi ale RDS are o organizare administrativă proprie în baza Legii cu privire la administrația publică locală, care în baza competențelor și atribuțiilor stabilite, coordonează administrațiile publice locale ale unităților teritoriale (localităților) componente. Raioanele sunt formate din localități urbane (orașe) și rurale (sate).
103. Cadrul instituțional de coordonare al procesului de dezvoltare este format din Consiliu Regional pentru Dezvoltare asistat de Agenția de Dezvoltare Regională, consiliile raionale, consiliile locale și primăriile, și sectorul neguvernamental reprezentat de organizații ale societății civile și reprezentanți ai sectorul privat.
104. În baza Legii cu privire la dezvoltare regională, Consiliu Regional pentru Dezvoltare, reprezintă o structură fără personalitate juridică constituită din președinții de raioane, primari, reprezentanți ai sectorului privat și ai societății civile. CRD funcționează potrivit unui regulament aprobat și are următoarele atribuții: a) aprobă strategia de dezvoltare regională și planul operațional, elaborat de ADR; b) aprobă și promovează proiectele de dezvoltare regională; c) reprezintă regiunea și

interesele ei în CNDR; d) identifică zonele defavorizate; e) monitorizează utilizarea mijloacelor financiare alocate din FNDR pentru regiune; f) evaluează impactul implementării proiectelor și programelor regionale și al atingerii obiectivelor dezvoltării regionale; g) promovează cooperarea interregională și intraregională cu instituțiile publice și organizațiile private.

105. În activitatea sa, CRD este asistat de Agenția de Dezvoltare Regională, structură cu personalitate juridică care activează în conformitate cu regulamentul aprobat de Ministerul Administrației Publice Locale. ADR îndeplinește următoarele atribuții: a) efectuează analiza dezvoltării social-economice, elaborează strategii, planuri, programe și proiecte de dezvoltare regională; b) coordonează procesul de implementare a strategiilor, planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională; c) monitorizează și evaluează implementarea strategiilor, planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională; d) prezintă rapoarte anuale despre implementarea strategiilor de dezvoltare regională CRD, MAPL și CNDR; e) atrage mijloace nebugetare pentru implementarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională; f) acordă suport informațional, metodologic și consultativ CRD și APL în vederea dezvoltării echilibrate și durabile a regiunii; g) asigură lucrările de secretariat ale CRD.
106. Administrația Publică Raională deliberativă reprezintă structuri ce cuprind consiliul raional, ca autoritate deliberativă, Aparatul Președintelui și serviciile funcționale. Principalele atribuții ale consiliilor raionale, ca foruri de administrare ale teritoriilor și comunităților asociate, sunt: (i) administrarea bugetelor raionale; (ii) administrarea patrimoniului public și privat raional; (iii) coordonarea consiliilor locale ale localităților componente; (iv) coordonarea serviciilor publice raionale; (v) stabilirea orientării generale privind organizarea și dezvoltarea urbana din raion; (vi) instituirea și stabilirea de taxe și impozite la nivel de raion; (vii) asigurarea construcției, administrării și modernizării infrastructurii fizice raionale.
107. Consiliile locale și primăriile sunt structurile administrative de bază care coordonează procesul de dezvoltare la nivel local. Principalele atribuții ale consiliilor locale și primăriilor în calitate de factori ai dezvoltării regionale sunt: (i) planificarea și administrarea bugetelor locale; (ii) administrarea patrimoniului public și privat local; (iii) planificarea dezvoltării și amenajării teritoriului; (iv) coordonarea serviciilor publice locale; (v) instituirea și stabilirea de taxe și impozite la nivel local; (vi) asigurarea construcției, administrării și modernizării infrastructurii fizice locale.
108. În vederea realizării competențelor și atribuțiilor cu care sunt abilitate, autoritățile publice locale de nivel unu și doi pot dezvolta parteneriate cu alte instituții publice și/sau private autohtone și/sau străine. Printre dintre cele mai importante probleme în procesul de dezvoltare regională, semnalate de APL, este insuficiența resurselor financiare pentru finanțarea investițiilor, precum și calificarea joasă a personalului din structurile lor.
109. O oportunitate importantă în dezvoltarea regională este alocarea de către UE și alte organisme financiare internaționale a unor sume considerabile destinate încurajării investițiilor în regiuni și programelor de dezvoltare regională. Având în vedere capacitățile slabe ale autorităților publice locale de gestionare corectă, marea majoritate a finanțărilor sunt alocate diferitor proiecte de dezvoltare prin intermediul organizațiilor neguvernamentale.

Figura 34. Numărul organizațiilor, asociațiilor profesionale, economice și de consultanță

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2008

110. La începutul anului 2008 în RDS activau 134 structuri și organizații economice, patronale și profesionale care au ca gen principal de activitate acordarea serviciilor de consultanță și asistență în elaborarea și implementarea programelor și proiectelor de dezvoltare, cercetare și dezvoltare (C-D) și alte activități conexe. Numărul organizațiilor este proporțional măririi teritoriale și potențialului, or la acest indicator RDS este în urma celorlalte regiuni. Deși în perioada 2006-2008 numărul acestor organizații a crescut cu circa 30%, după acest indicator RDS se plasează pe locul patru după RDC, RDN și municipiul Chișinău.
111. În anul 2008 cadrul acestor structuri și organizații activau circa 500 persoane și numărul lor a crescut proporțional creșterii numărului de organizații. Este de remarcat faptul că în domeniul cercetării și dezvoltării activează circa 10% din numărul total de angajați. În or. Cahul sunt concentrate cele mai mari și mai active structuri neguvernamentale. În restul teritoriului activitatea structurilor asociative lasă de dorit.

Tabelul 6. Caracteristici ale organizațiilor neguvernamentale

	Număr instituții		Angajați		Cifra afaceri, mln MDL	
	Total	Asociații	Total	Asociații	Total	Asociații
2006	117	63	464	251	157.7	0.8
2007	143	77	518	279	12.7	1.2
2008	134	68	499	255	13.6	0.7

Sursa: BNS, 2009

112. Cifra de afaceri a organizațiilor și asociațiilor neguvernamentale în anul 2008 a constituit peste 13,6 mln. lei sau echivalentul a circa 1 mln. USD. Sumele menționate sunt comparabile cu totalul fondurilor alocate conform Legii bugetului de stat pentru Fondul Național de Dezvoltare Regională, circa 140 mln. lei. Acest fapt atestă ca la nivelul RDS există un potențial deocamdată slab dezvoltat și capacitățile instituționale sunt insuficient dezvoltate să absoarbă resurse semnificative orientate spre implementarea unor proiecte de dezvoltare regională de anvergură.
113. Analiza capacităților autorităților publice locale pentru dezvoltare a scos în evidență existența unor posibilități financiare minime. În perioada 2004-2008 volumul mediu al cheltuielilor publice pe cap de locuitor⁹ în RDS a constituit doar circa 1147 lei ceea ce constituie aproximativ 100 USD/70 Euro. La acest indicator RDS se plasează după RDC dar în fața RDN. Indicatorul este însă de

⁹ Aceste cheltuieli nu includ finanțările nerambursabile și alte surse de finanțare parvenite prin intermediul proiectelor, granturilor acordate de organizațiile finanțatoare internaționale

două ori mai mic decât în mun. Chișinău care are la acest indicator valoare aproape dublă. În profil raional valoarea acestui indicator este cea mai mare în raionul Basarabeasca, circa 1300 lei urmat la distanță de raionul Leova 1200 lei. La polul opus se plasează raioanele Cahul și Căușeni cu valori de circa 1000 lei pe cap de locuitor sau mai puțin de 70 Euro. Spre comparație, în anul 2008 cheltuielile publice totale ale județului Galați au constituit 256884,5 mii RON ceea ce reprezintă aproape 1000 Euro pe cap de locuitor sau de peste 10 ori mai mult decât în RDS.

Figura 35. Volumul mediu al cheltuielilor publice pe raioane, 2004-2008 pe cap de locuitor, lei

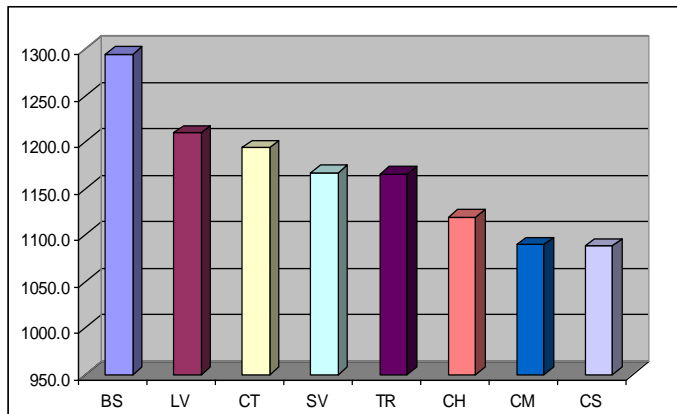
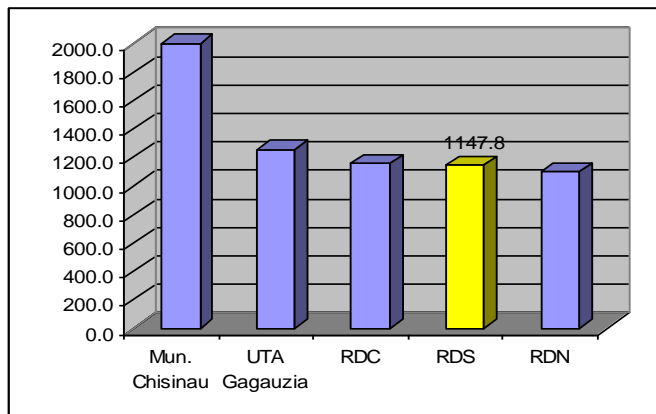

Figura 36. Volumul mediu al cheltuielilor publice pe regiuni, 2004-2008 pe cap de locuitor, lei

Sursa: MF 2008

3 Analiza SWOT

114. Analiza SWOT este o metodă de planificare strategică utilizată în SDR pentru a evalua punctele forte, punctele slabe, oportunitățile și amenințările specifice RDS. Principalul scop al analizei SWOT este de a dezvolta o înțelegere structurată atotcuprinzătoare a factorilor pozitivi și negativi ce determină dezvoltarea regiunii Sud.

Tabelul 7. Analiza SWOT a RDS

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<p>leșirea la mare și dezvoltarea Portului Giurgiulești</p> <p>Existența nodurilor de transport rutiere, feroviare și maritime</p> <p>Tradiții bogate în producția vinicolă (rețea de fabrici vinicole cunoscute) și resurse de materie primă suficiente</p> <p>Forța de muncă instruită în viticultură și oierit relativ ieftină</p> <p>Existența magistralei de transportare a energiei electrice și a gazelor naturale</p> <p>Resurse de zăcăminte subterane</p> <p>Existența rețelei prestatorilor de servicii de consultanță în agricultură</p> <p>Existența potențialului turistic și balnear bogat</p> <p>Condiții climatice și pedologice favorabile dezvoltării zootehniei, viticulturii și pomiculturii</p>	<p>Absența orașelor mari și gradul redus de urbanizare</p> <p>Potențial industrial subdezvoltat</p> <p>Prezența redusă a investițiilor străine în regiune</p> <p>Tehnologii învechite și infrastructura agro-industrială subdezvoltată</p> <p>Costul înalt al capitalului și accesul limitat la finanțe pentru agenți economici</p> <p>Gradul redus de localizare a agenților economici</p> <p>Situația demografică nefavorabilă cauzată de sporul natural negativ și exodul populației</p> <p>Productivitatea joasă; lipsa unui sistem eficient de instruire și recalificare</p> <p>Venituri proprii reduse ale autorităților publice locale și dependența de transferuri de la autoritățile naționale</p> <p>Calitate proastă a drumurilor existente</p> <p>Nivel redus de asigurare cu apeduct și canalizare</p> <p>Gestionarea nesustenabilă a deșeurilor; cota redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor gazoase colectate</p>
OPORTUNITATI	PERICOLE
<p>Vecinătatea cu Uniunea Europeană</p> <p>Apartenența la două Euroregiuni funcționale și eligibilitatea pentru programele UE de cooperare transfrontalieră (Moldova –Ucraina - România 2007-2013; Bazinul Marii Negre, Parteneriat Estic)</p> <p>Gradul înalt de prioritate acordat de Guvern reformelor de dezvoltare regională și descentralizare</p> <p>Crearea clusterelor (vini-viticol, oierit, legumelor și fructelor, turism) parcurilor industriale și incubatoarelor tehnologice</p> <p>Dezvoltarea conexiunilor la rețelele de drumuri internaționale</p> <p>Valorificarea resurselor naturale existente în regiune, îndeosebi a celor de minerale utile</p> <p>Valorificarea aeroportului Cahul</p> <p>Valorificarea rezervațiilor naturale și ariilor protejate ca resursă turistică și recreațională</p>	<p>Aprofundarea efectelor negative ale crizei financiare mondiale și prelungirea recesiunii economice</p> <p>Instabilitatea politică la nivel național, exprimată prin incoerența politicilor în domeniul dezvoltării regionale și/sau modificări frecvente ale cadrului normativ</p> <p>Dependența de resursele energetice și fluctuația prețurilor la energie</p> <p>Migrația continuă a populației economic active</p> <p>Deșertificarea, creșterea frecvenței calamităților naturale și stărilor de vreme extreme ca rezultat al proceselor de schimbare a climei</p>

3.1 Puncte tari

115. Ieșirea la mare și dezvoltarea Portului Giurgiulești. Prin portul internațional Giurgiulești RDS și Republica Moldova are acces la Marea Neagră și este conectată la traseele maritime internaționale. Portul ocupă o suprafață de 120 ha la intersecția traseelor internaționale de comerț și transport, precum este canalul navigabil Rin-Main-Dunarea, care unește Marea Neagră, 14 state europene și Marea Nordică, sistemele de cale ferată standard european, precum și rețeaua de drumuri internaționale. Până în 2009 au fost date în exploatare Terminalul petrolier (cu capacitate maximă de transbordare de peste 2 mln tn/an), Terminalul cerealiier (1 mln tn/am) și Portul pentru pasageri (10 mii pasageri/an). În cadrul Portului sunt înregistrați 22 de rezidenți ce activează în regim de zonă economică liberă și care au investit peste 60 de milioane de dolari SUA.
116. Existența nodurilor de transport rutiere, feroviare și maritime. RDS joacă un rol important în contextul perspectivelor de dezvoltare și asigurării accesului Republicii Moldova spre țările din Bazinul Mării Negre. Zona dispune de toate căile de transport (fluvial, feroviar, aerian și auto). RDS prin intermediul rețelelor de cale ferată are o conexiune directă cu România și Ucraina. Unul din principalele noduri feroviare este Basarabeasca, conectat la localități cu un înalt potențial economic, precum portul fluvial Reni și Belgorod - Dnestrovsk din Ucraina.
117. Tradiții bogate în producția vinicolă (rețea de fabrici vinicole cunoscute) și resurse de materie primă suficiente. Datorită așezării geografice și condițiilor climatice, Regiunea de dezvoltare Sud este foarte benefică creșterii viței de vie. Regiunea asigură între 40-50% din producția națională de struguri. Prezența fabricilor de vin în regiune care asigură o cerere permanentă a strugurilor, de asemenea a stimulat plantarea viței de vie. Atât resursele mari de materie primă, cât și fabricile de vin cunoscute reprezintă o totalitate de factori ce poate propulsa vinificația din regiune, care la moment se află în criză.
118. Forța de muncă instruită în viticultură și oierit relativ ieftină. RDS este considerată o regiune tradițională vini-vicolă și cu oierit dezvoltat. Fabricile de vin cunoscute (53 fabrici de vin), vinurile renumite și brânza de oi calitativă produse în RDS se bucură de cerere pe piața internă și externă a țării. Forța de muncă ce este implicată în aceste procese are calificarea necesară înaltă și este relativ ieftină comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare, și semnificativ mai ieftină decât de costul forței de muncă din România și Ucraina.
119. Existența magistralei de transportare a energiei electrice și a gazelor naturale Pe teritoriul RDS trece conducta magistrală de gaze naturale Grebenchi - Tocuz – Orlovka și ramificațiile de la ea spre mun. Chișinău, Hâncești și Leova. Recent, a fost construită și dată în exploatare linia de înaltă tensiune „Anenii Noi – Căușeni”, cu lungimea de 34 km. Interconectarea rețelelor de electricitate din Moldova și România prin linia Fălciu – Gotești (Cantemir) ar diversifica sursele de livrare a energiei.
120. Resurse de zăcăminte subterane Resursele de zăcăminte subterane reprezintă un avantaj considerabil pentru antreprenorii din regiune. Resursele de bentonită petrol, gaz natural, cărbune brun, calcar oolitic, calcar cochilifer, brechie, marnă, nisip cuarțifer, bentonite, argile loesoide, pietriș, prundiș, etc. poate pune baza creării mai multor afaceri, care ar propulsa economia regiunii. Adicional, în raionul Cantemir au fost depista resurse mari de gaze naturale care sunt la etapa inițială de exploatare.
121. Existența rețelei prestatorilor de servicii de consultanță în agricultură În Regiunea de Sud activează multe ONG-uri naționale și locale. Rețeaua de prestatori de servicii de consultanță în agricultură ACSA oferă instruire continuă și consultanță gratuită, astfel ridicând eficiența utilizării pământului prin utilizarea tehnologiilor moderne. Acest suport prezintă un avantaj enorm persoanelor angajate în sectorul agricol.
122. Existența potențialului turistic și balnear bogat. Regiunea posedă resurse semnificative de ape termale (Gotești, Cantemir, Cahul) cu calități selitebe evidente dar încă nevalorificate, peisaje naturale foarte atractive și diverse, arii împădurite și zone umide cu o biodiversitate relativ bine păstrată, fapt ce permite dezvoltarea diverselor proiecte în domeniu. În RDS este amplasată

Rezervația științifică Beleu, Rezervațiile peisagistice: Chioselia, Flămînda, ariile multifuncționale de stepă: Bugeac, Dezghingea, Vrănești, Andriașevca, Vinogradovca, diverse monumente geologice și paleontologice: Lucești, Etulia, Cișmichioi, Hadjimus, Fîrladeni, așezări paleolitice și neolitice multistratale, numeroase mănăstiri pitorești, etc.

123. Condiții climatice și pedologice favorabile dezvoltării zootehniei, viticulturii și pomiculturii Condițiile climatice și solurile fertile ale RDS sunt foarte prielnice pentru dezvoltarea zootehniei și agriculturii organice, precum și pentru promovarea proiectelor CDM de valorificare a surselor locale de energie renovabilă, în deosebi, a celor eoliene, solare și biocombustibilului. Fragmentarea excesivă a reliefului regiunii impune respectarea strictă a asolamentului și aplicarea tehnologiilor prietenoase mediului în agricultură pentru a evita dezvoltarea eroziunii și contaminării progresive a solului.

3.2 Puncte slabe

124. Absența orașelor mari și gradul redus de urbanizare. În RDS nu este nici un municipiu. Majoritatea populației (90%) locuiește în localități de pînă la 5 mii de persoane. În consecință, circa 60% din populația economic activă sunt angajate în agricultură, numărul populației ocupate în agricultură în RDS fiind mai mare decât media pe țară.
125. Potențial industrial subdezvoltat. Regiunea dispune de un potențial industrial subdezvoltat. Orașul Cahul reprezintă cel mai important centru industrial. Cele mai importante aglomerații industriale sunt clasterizate pe următoarele domenii: (a) fabricarea produselor textile; (b) industria alimentară și a băuturilor; (c) captarea, epurarea și distribuirea apei; (d) prelucrarea lemnului și fabricarea articolelor din lemn; (e) fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănelor.
126. Prezența redusă a investițiilor străine în regiune. Investițiile străine au prezenta redusă în regiune. Investițiile străine directe cumulative calculate pe locuitor a RDS constituie doar 26 USD sau aproape de zece ori mai mic decât media pe țară. Chiar dacă o bună parte a activității lor se desfășoară pe teritoriul regiunii, firmele străine prefera să se înregistreze în capitala.
127. Tehnologii învechite și infrastructura agro-industrială subdezvoltată. RDS este o zonă preponderent agrară, numărul populației ocupate în agricultură fiind mai mare decât media pe țară. Însă tehnologiile utilizate în producerea și realizarea producției agricole sînt depășite și nu mai sînt eficiente. Lipsa infrastructurii de colectare, procesare, păstrare, ambalare și achiziționare a producției agricole face ca cei 40,5 % din populație să aibă venituri foarte joase. Pe cînd prezența infrastructurii necesare, ar ridica prețul la produsele agricole, ar produce valoare adăugată care ar rămîne în regiune și ar oferi și locuri de muncă pe tot parcursul anului.
128. Costul înalt al capitalului și accesul limitat la finanțe pentru agenți economici. Conform datelor Banca Națională a Moldovei, în septembrie 2009, rata medie ponderată a dobînzilor pentru credite agenților economici a fost de 19,04% pentru credite în lei moldovenești și 11,89% în valută străină. Ratele reale sunt și mai înalte în condițiile în care în perioada ianuarie-septembrie 2009, a fost înregistrată o scădere a indicelui prețurilor de consum de 2,9%. Ratele înalte a dobînzilor limitează accesul întreprinderilor, în special IMM, la resurse financiare și, astfel, împiedică dezvoltarea sectorului privat.
129. Gradul redus de localizare a agenților economici. Cu toate ca numărul întreprinderilor este în creștere permanentă, gradul de localizare a întreprinderilor este destul de redus și în 2008 a constituit 40 de întreprinderi la 10,000 locuitori, ceea ce constituie cel mai jos nivel față de regiuni și 2,5 ori mai mic decât nivelul mediu național. De asemenea, distribuția spațială vânzărilor întreprinderilor este neuniformă, diferențele între raioane fiind de zeci de ori.
130. Situația demografică deplorabilă cauzată de sporul natural negativ și exodul populației. Ponderea populației RDS constituie 13% din totalul populației Republicii Moldova. Sporul natural în regiune înregistrează un ritm moderat de scădere, fiind cel mai mic nivel în comparație cu celelalte regiuni

de dezvoltare. Densitatea populației în regiune este în medie de 71 pers/km², fiind cea mai mică densitate comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare.

131. Productivitatea joasă cauzată de nerespectarea tehnologiilor; lipsa unui sistem eficient de instruire și recalificare. Nerespectarea tehnologiilor moderne duce la scăderea eficienței utilizării pământului, echipamentului, și în rezultat duce la productivitatea joasă. Școlile profesionale din regiune pregătesc tinerii în baza unor programe învechite, iar specialitățile și calificările nu corespund celor cerute pe piața forței de muncă. Programele de instruire în domeniul antreprenoriatului lipsesc. Toate acestea influențează în mod direct și negativ sectorul social.
132. Venituri proprii reduse ale autorităților publice locale și dependența de transferuri de la autoritățile naționale. Datorită activității economice în general depresate în raioane, faptului că un număr mare de întreprinderi care activează în regiune sunt înregistrate și plătesc impozite în Chișinău, precum și sistemului deficient de distribuire a venitului din impozite între guvernul central și regiuni, în anul 2008, partea proprie de venituri în bugetele tuturor raioanelor din regiune a constituit mai puțin de 50%. Restul cheltuielilor necesare ale autorităților publice din regiune sunt finanțate din transferuri de la bugetul de stat. Aceasta limitează flexibilitatea autorităților locale și regionale de a orienta resurse spre priorități locale și de a finanța proiecte costisitoare de infrastructură. În perioada 2004-2008 volumul mediu al cheltuielilor publice pe cap de locuitor¹⁰ în RDS a constituit doar circa 1147 lei ceea ce constituie aproximativ 100 USD/70 Euro. Spre comparație, în anul 2008 cheltuielile publice totale ale județului Galați au constituit 256884,5 mii RON ceea ce reprezintă aproape 1000 Euro pe cap de locuitor sau de peste 10 ori mai mult decât în RDS.
133. Calitate proastă a drumurilor existente. Lungimea totală a drumurilor publice în RDS constituie 22,4% din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea 23,7% sunt drumuri naționale toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă și 21,7% drumuri locale dintre care doar 20% sunt cu îmbrăcăminte rigidă. Densitatea drumurilor publice din RDS este de 28,5 km/100 km², cea mai mică valoare în comparație cu RDC și RDN și sub media națională. Starea drumurilor locale este deplorabilă și necesită reparație. Deși unele localități au acces la drumurile cu îmbrăcăminte rigidă, pe timp ploios accesarea la acestea este practic imposibilă.
134. Nivel redus de asigurare cu apeduct și canalizare Densitatea rețelelor de apeduct în a constituit în anul 2008 – 20 km/km², devansând regiunea Centru, dar sub media națională. Ponderea instalațiilor de canalizare în regiune acoperă doar 12,8%; chiar și unele localități mai mari cum este or. Căinari nu dispune de aceste sisteme. Mai mult ca atât, calitatea apei în RDS este joasă. Conform testelor din ultimii ani, în circa 75-80% din mostrele de apă colectate din fântânile și izvoarele regiunii concentrația nitraților depășește norma admisibilă pentru apă potabilă. Rețelele de aprovizionare cu apă potabilă, instalațiile de tratare și rețelele de canalizare pentru apa uzată sunt vechi, incomplete, bazate pe tehnologii depășite, neprietenoase mediului.
135. Gestionarea nesustenabilă a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor gazoase colectate Infrastructura și managementul deșeurilor managerate solide sunt foarte slab dezvoltate, atât cantitativ, cât și calitativ. În RDS se atestă un nivel înalt de poluare a solurilor, apelor și altor componente de mediu cauzat preponderent de infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv celor toxice, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate. În regiune este foarte înaltă cota deșeurilor toxice înhumate în sol și subsol. Astfel doar în localitatea Cișmichioi sunt înhumate în condiții neadecvate peste 2000 tone de pesticide cu termen expirat. În regiune sunt peste 100 de localități excesiv de poluate (cu suprafețe de la 0,5 la 2-3 hectare fiecare), unde anterior au fost amplasate depozitele vechi de chimicale și platformele de pregătire a mixturii pentru protecția chimică a plantelor. Decontaminarea acestor areale cu soluri fertile necesită promovarea proiectelor de înverzire și plantare a lor cu nuc forestier pentru producerea lemnului valoros ori alte specii eficiente pentru asemenea scopuri.

¹⁰ Aceste cheltuieli nu includ finanțările nerambursabile și alte surse de finanțare parvenite prin intermediul proiectelor, granturilor acordate de organizațiile finanțatoare internaționale

3.3 Oportunități

136. Vecinătatea cu Uniunea Europeană. Așezare geografică în vecinătatea României, țară membru a UE, poate aduce importante beneficii comerciale, economice, și sociale. Mai mult ca atât, în ultimii câțiva ani au fost identificate oportunități noi de cooperare trans-frontalieră. În RDS exista 2 puncte de frontiera cu România, Cahul-Oancea și Giurgiulești-Galați, precum și un punct de trecere feroviar, Cantemir-Falciu.
137. Apartenența la două Euroregiuni funcționale și eligibilitatea pentru programele UE de cooperare transfrontalieră (Moldova –Ucraina - România 2007-2013; Bazinul Marii Negre, Parteneriat Estic). Majoritatea raioanelor din RDS sunt membri ai 2 Euroregiuni – Dunărea de Jos și Siret-Prut-Nistru. Raioanele Cahul, Cantemir și Leova sunt de asemenea parte a Zonei Transfrontaliere „Prut”. Aceasta permite participarea la anumite proiecte comune și atragerea investițiilor în diferite domenii – social, economic, mediu și infrastructură. Oportunități de finanțare a unor proiecte, inclusiv de infrastructură, sunt oferite de două programe mari: Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013 (cu un buget de 126 mln euro – contribuția UE) și Programul Bazinului Mării Negre (17 mil. Euro).
138. Gradul înalt de prioritate acordat de Guvern reformelor de dezvoltare regională și descentralizare. Guvernul nou, confirmat în septembrie 2009, acordă un grad înalt de prioritate reformelor de dezvoltare regională și descentralizare; aceste teme sunt proeminente în programul de guvernare. Mai mult ca atât, Guvernul reformează cadrul instituțional responsabil de descentralizare, transferând atribuțiile în domeniul descentralizării în cadrul Cancelariei de Stat. Corect implementată, descentralizarea, în special descentralizarea finanțelor publice poate consolida în mod semnificativ capacitatea regiunilor de a aloca resurse pentru prioritățile locale de dezvoltare.
139. Crearea clusterelor (vini-viticol, oierit, legumelor și fructelor, turism), parcurilor industriale și incubatoarelor tehnologice. Clusterelor reprezintă o grupare antreprenorială, o reuniune de firme din sectoare conexe care interacționează pe verticala și orizontala lanțului valoric prin intermediul unei infrastructuri comune, amplasate într-un areal geografic comun, și are scopul de a întreține relații între cumpărător și furnizor sau pentru că au tehnologii comune, cumpărători comuni, canale similare de distribuire sau mână de lucru de calificare și specializare asemănătoare. În RDS există potențial pentru crearea clusterelor în anumite ramuri, cum ar fi cea viti-vinicolă, oieritul, legumele și fructele și turismul. Adițional, în baza infrastructurii nodului feroviar de la Cantemir ar putea fi creat un parc industrial de succes.
140. Dezvoltarea conexiunilor internaționale de transport. Mai multe proiecte pot contribui la integrarea regiunii în fluxurile internaționale europene și mondiale: Construcția auto - magistralei Criva-Giurgiulești ar asigura fluidizarea traficului auto și transporturile de încărcături, mai ales că va face legătura între nordul și sudul țării, acolo unde se află terminalul petrolier, portul maritim și de pasageri Giurgiulești. Aceasta presupune totodată și construcția a trei poduri peste Prut.
141. Valorificarea resurselor naturale existente în regiune, îndeosebi a celor de minerale utile. RDS dispune rezerve mari de minerale utile (petrol, gaz natural, cărbune brun, calcar cochilifer, calcar olictic, bentonite, argile loesoide, nisip, pietriș, prundiș, breccie, etc.), ape potabile, ape minerale, ape termale și curative. O bună parte din aceste resurse rămân a fi nevalorificate și insuficient studiate. Pentru valorificarea lor durabilă sunt necesare investiții semnificative și studii speciale de fezabilitate, precum și aplicarea unor mecanisme stimulative la nivel național și regional.
142. Valorificarea aeroportului Cahul. Regiunea dispune de potențial destul de mare în domeniul transportului, în special posibilitatea de dezvoltare a transportului aerian, însă acesta trebuie dezvoltat și utilizat eficient. Aeroportul internațional Cahul este în perioada de licențiere (sursa RDS).
143. Valorificarea rezervațiilor naturale și ariilor protejate ca resursă turistică și recreațională. Potențialul turistic al regiunii nu este încă dezvoltat, dar există potențiale resurse pentru aceasta. Infrastructura turistică include: 20 hotelurile funcționale, peste 15 muzee, 2 Stații a tinerilor naturaliști, 1 „muzeu verde” unic în R Moldova (r-l Ștefan Vodă), 6 mănăstiri, Vinăriile „Purcari” și „Taraclia”

incluse în „Drumul vinului”, stațiune balneoclimaterică – „Nufărul Alb” cu izvoare minerale termale, „Valul lui Traian”, Valul lui Isac, monumentul istoric de arhitectură din secolele XVI-XVIII, biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni. Dezvoltarea turismului și în special a turismului rural este un domeniu de perspectivă pentru RDS, în special datorită proximității geografice de circuite internaționale (de ex. în delta Dunării).

3.4 Pericole

144. Aprofundarea efectelor negative ale crizei financiare mondiale și prelungirea recesiunii economice. Reducerea lichidităților financiare poate afecta serios sectoarele productive din economie (agricultură, construcții), generând un declin continuu și implicit venituri mai mici pentru populație și bugetele locale de stat.
145. Instabilitatea politică la nivel național, exprimată prin incoerenta politicilor în domeniul dezvoltării regionale și/sau modificări frecvente ale cadrului normativ. Criza financiară și economică poate agrava semnificativ și situația social economică din regiune datorită reducerii investițiilor, reducerii exporturilor, creșterea șomajului etc. Instabilitatea social-politică din țară, inclusiv instabilitatea legislativă poate servi un obstacol serios pentru atragerea investițiilor și competitivitatea regiunii. Reținerea în implementarea Legii cu privire la Dezvoltarea Regională (din 28.12.2006), întârzierea în crearea cadrului instituțional și punerea în funcțiune a mecanismului de finanțare duc la neîncrederea actorilor regionali, donatorilor externi, și ca urmare, a pierderea unor finanțări importante pentru dezvoltare.
146. Dependenta de resursele energetice și fluctuația prețurilor la energie. Importul de resurse energetice în mărime de aproximativ 98% duce la dependenta totală de sursele energetice externe. Variația acestora constituie o parte importantă a costurilor de producție și influențează competitivitatea produselor autohtone. Pericolul este cu atât mai mare pentru RDS, pe teritoriul căreia nu au fost construite centrale hidro- sau termo-electrice. Dependenta energetică poate fi minimizată prin conectarea la sistemul energetic european. Unul din proiectele de perspectivă este construcția liniei Fălcu-Gotești (Cantemir), care ar permite interconectarea rețelelor de electricitate din România și Moldova.
147. Migrația continuă a populației economic active. Migrația rămâne încă o problema majoră care afectează dezvoltarea regiunii. Conform rezultatelor recensământului din 2004, circa 10% din populația regiunii erau „temporar absente”. Lipsa locurilor de muncă și reducerea celor existente din ultima perioadă reduce considerabil posibilitatea de angajare a persoanelor apte de muncă. Lipsa experienței de muncă a tinerilor reduce șansa de a fi angajați în regiune și respectiv provoacă plecarea lor peste hotare în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit.
148. Deșertificarea, creșterea frecvenței calamităților naturale și stărilor de vreme extreme ca rezultat al proceselor de schimbare a climei. RDS este cea mai caldă și mai aridă regiune din țară, temperaturile zilnice fiind cu 3 grade mai ridicate decât în celelalte regiuni. În ultimii ani, se observă deșertificarea și frecvența înaltă a hazardurilor naturale. Condițiile force-major sunt factorii ce pot periclita sectorul agricol și, implicit, nivelul de trai a populației.

3.5 Concluzii

149. RDS este cea mai mică regiune de dezvoltare din Moldova, dar și cu cea mai mică Valoare Adăugată Brută (VAB) pe cap de locuitor. Deși în anul 2008, indicii VAB pe cap de locuitor a egalat performanța Regiunii de Dezvoltare Sud, aceasta se datorează, probabil, mai mult roadei agricole bogate colectate ca urmare a condițiilor climaterice favorabile din acel an, decât îmbunătățirii unor factori fundamentali. Totuși, în ultimii ani, datorită dezvoltării Portului Internațional Liber Giurgiulești pe fluviul Dunărea și infrastructurii conexe, RDS începe să-și pună în aplicare avantajele oferite de amplasarea geografică favorabilă între România și Ucraina, în apropierea porturilor Mării Negre, și să devină un punct important de acces pentru Republica Moldova.

150. RDS dispune de o rețea diversificată de transport (auto, feroviar, fluvial și aerian). Pe lângă portul fluvial, în RDS se află câteva noduri feroviare importante, conectate la localități cu un înalt potențial economic, precum portul fluvial Reni și Belgorod-Dnestrovsk din Ucraina. Acest fapt facilitează mișcarea mărfurilor, serviciilor și resurselor umane și poate servi drept un fundament solid pentru dezvoltarea comercială pe viitor.
151. RDS are o pronunțată specializare în agricultură. Clima caldă și bonitatea înaltă a solului sînt favorabile pentru producerea unor bunuri cu valoare adăugată ridicată și dezvoltarea unor ramuri cu potențial economic important, cum ar fi viticultura, creșterea ovinelor și bovinelor. Adițional, RDS are o infrastructură extinsă a vinărilor și tradiții bogate viti-vinicole. Cu toate acestea, productivitatea în agricultură este scăzută și predomină agricultura de subsistență (consum). Deși circa 60% din populația regiunii sunt angajate în sectorul agricol, în 2008, cota agriculturii în VAB a constituit 32%.
152. Surplusul agricol nu este colectat și procesat, marketingul produselor agricole locale este subdezvoltat, plantațiile agricole nu sînt diversificate astfel ca să consolideze industria alimentară regională și să fie atractive pentru piețele urbane. Aceste procese sînt cauzate în mare parte de utilizarea unor tehnologii învechite, cultivarea materialului semincer slab, piețe de desfacere nedezvoltate, cît și tradițiilor antreprenoriale deficitare. În același timp, costul înalt al capitalului și accesul limitat la finanțe, însoțit de constrângeri și riscuri de ordin regulator, nu favorizează investirea în utilaje și tehnologii moderne și limitează expansiunea afacerii și crearea locurilor noi de muncă.
153. Mai mult ca atât, ca și în alte regiuni, lipsa cronică a investițiilor publice a dus la degradarea semnificativă a rețelei de drumuri, căilor feroviare, și infrastructurii utilităților publice. Această situație determină creșterea costurilor de transport, restrânge mișcarea bunurilor, serviciilor și resurselor umane și nu doar reduce activitatea economică, dar și limitează dezvoltarea umană. Mai mult ca atât, RDS este cea mai fragmentată regiune, care necesită eforturi pentru edificarea unei infrastructuri de comunicare între poli de dezvoltare. Conexiunea teritorială cu UTAG, degradarea orașelor mici, care astăzi în mare parte nu sînt puncte de atracție nici la nivel local, și nici la nivel regional, lipsa unui oraș clar reliefat ca pol de dezvoltare regională au dus la un proces de dezvoltare spontan, haotic și dezechilibrat. Discrepanțele între nivelul de viață în regiune și în Chișinău, precum și în dezvoltarea teritorială a regiunii, în special între zone urbane și rurale, sunt aprofundate de aceste circumstanțe. Drept rezultat, s-au intensificat fluxurile migraționiste care, însoțite de spor demografic negativ și îmbătrânirea populației, duc la creșterea deficitului forței de muncă calificate.
154. Dezvoltarea RDS, ca și a celelalte regiuni de dezvoltare, este puternic influențată de factori externi. Politicile implementate la nivel național sunt îndeosebi de importante. Ele afectează atât performanța economică, mulți agenți economici din regiune chiar fiind înregistrați la Chișinău, cât și calitatea serviciilor publice oferite la nivel local. Influența politicilor naționale este în special importantă în condițiile în care veniturile proprii ale autorităților locale din regiune nu sunt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor necesare, iar gestionarea eficientă a politicilor la nivel local depinde de transferurile din bugetul de stat. Astfel, instabilitatea politică și declinul economic la nivel național pune în pericol dezvoltarea RDS.
155. În același timp, în ultimii ani s-au intensificat și stările extreme de vreme, care dăunează activității economice, în special în sectorul agricol și agro-industrial, iar uneori chiar paralizează activitatea unor localități pe o perioadă de timp. În RDS, se observă chiar un proces de deșertificare, care ar limita în mod serios avantajele competitive în dezvoltarea unor ramuri agricole specializate și ar avea efecte grave asupra populației regiunii. În lipsa unor mecanisme de adaptare, asemenea evenimente pot constrânge creșterea regiunii.
156. În același timp, promovarea politicii de dezvoltare regionale și accentul reînnoit al Guvernului pe descentralizare pot crea condițiile necesare pentru implementarea unor proiecte la nivel regional ce ar elimina punctele slabe ale RDS. Mai mult ca atât, vecinătatea cu Uniunea Europeană deschide noi oportunități, atât pentru agenții economici din regiune, cât și pentru autoritățile

publice, care au căpătat acces direct la programe de cooperare transfrontalieră finanțate de Uniunea Europeană. Utilizarea fondurilor naționale și externe pentru reabilitarea infrastructurii regionale, implementarea unor programe de susținere a afacerilor și îmbunătățirea condițiilor de mediu va elimina constrângerile de creștere economică și va accelera dezvoltarea multilaterală a RDS.

157. Punctele slabe analizate pot fi transformate în oportunități prin dezvoltarea serviciilor în agricultură, promovarea tehnologiilor noi și organizarea piețelor de desfacere, formarea unui climat antreprenorial favorabil asigurat de funcționarea eficientă a centrelor de susținere și suport local pentru dezvoltarea IMM, cooperarea între raioane și crearea unei rețele de creștere comună în baza parteneriatelor (între orașe, raioane), cât și prin fondarea zonelor industriale, a parcurilor tehnologice, și a incubatoarelor de afaceri.

4 Viziune Strategică

4.1 Viziunea

158. Viziunea strategică a Regiunii de Dezvoltare Sud reprezintă perspectiva realistă, credibilă și atractivă a regiunii. Viziunea strategică descrie setul de idealuri, priorități, principii și valori de bază pe care se bazează dezvoltarea regiunii, precum și elementele care diferențiază regiunea ca entitate aparte.
159. Viziunea strategică a RDS este congruentă cu viziunea strategică a întregii țări, stabilită în Constituție și în Strategia Națională de Dezvoltare 2008-2011, care constă în crearea condițiilor pentru sporirea calității vieții. Sporirea calității vieții este privit ca un factor polivalent, care include nu doar dimensiunea economică, ci și libertatea individuală și accesul la servicii educaționale, de sănătate și sociale. Strategia RDS derivă și din scopurile Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, care vine „să susțină scopurile Strategiei Naționale de Dezvoltare prin elaborarea unui mecanism eficient de implementare pentru crearea unui mediu atractiv în vederea obținerii unei creșteri durabile în regiunile de dezvoltare”.
160. Viziunea strategică a RDS reflectă consensul și aspirațiile formulate de diferite părți interesate în dezvoltarea regiunii – reprezentanți ai autorităților publice, sectorului privat și a societății civile.
161. **Regiunea de Dezvoltare Sud va deveni o regiune dinamică și prosperă, dezvoltându-și rolul de „poartă de acces” a Republicii Moldova în cooperarea cu regiunile bazinului Mării Negre. Regiunea își va consolida competitivitatea punând accentul pe adoptarea unor tehnologii noi pentru modernizarea ariilor prioritare, utilizarea locației geografice favorabile unei cooperări internaționale și crearea unui mediu stimulativ pentru investiții. Valorile identitare și patrimoniul natural moștenit vor fi conservate, dezvoltate și promovate, astfel ca regiunea să asigure locuitorilor săi un mediu confortabil de trai și activitate, iar vizitatorilor ospitalitate și mediu plăcut de sejur.**
162. În acest context, următoarele obiective strategice au fost formulate în susținerea realizării viziunii:
- Regiunea va dezvolta infrastructura căilor de acces și va valorifica avantajele amplasării geografice.
 - Regiunea va dezvolta cooperarea internațională.
 - Regiunea va deveni atractivă pentru investiții și, ca urmare, vor apărea oportunități pentru crearea noilor locurilor de muncă.
 - Va fi încurajată și susținută aplicarea tehnologiilor moderne.
 - Dezvoltarea economică nu va dăuna mediului înconjurător, regiunea rămânând un loc sănătos pentru trai și recreație.
 - Dezvoltarea economică nu va prejudicia promovării valorilor identitare ale regiunii.

4.2 Identificarea priorităților

163. Analiza economică a regiunii, precum și analiza SWOT, relevă anumiți factori care influențează modul de dezvoltare a regiunii – fie că servesc drept constrângeri care încetinesc creșterea, fie că prezintă anumite avantaje pe care le are regiunea în comparație cu alte regiuni de dezvoltare, atât din interiorul țării, cât și din vecinătatea imediată. Viziunea strategică, pe de altă parte, oferă o perspectivă de termen lung cu privire la nivelul de dezvoltare pe care regiunea tinde să-l atingă. Combinând analiza situației în prezent și viziunea pe viitor, putem identifica anumite linii directoare pe care regiunea dorește să le urmeze în dezvoltarea sa ulterioară.
164. Însă identificarea priorităților trebuie nu doar să răspundă multitudinii necesităților regiunii. Trebuie de recunoscut faptul că resursele publice sunt limitate în comparație cu proiectele care ar putea fi

implementate. De aceea, eforturile regionale trebuie să fie puternic concentrate asupra acelor activități, care vor elimina cele mai fundamentale constrângeri și vor aduce cele mai mari beneficii cu efecte multiplicatoare pentru mai multe sectoare.

165. Analiza relevă în mod clar că disparitățile între Chișinău și regiuni, dar și între localitățile urbane și rurale în interiorul regiunii, sunt semnificative. Un factor fundamental care cauzează și agravează aceste disparități este starea proastă a infrastructurii fizice, care majorează costurile de transport și limitează mișcarea bunurilor și persoanelor. În același timp, eficiența economică a populației din regiunile rurale este limitată nu doar de costurile înalte de transport, dar și de oportunitățile limitate de angajare în activități economice, atât în regiunile rurale, cât și în cele urbane. Astfel, este imperativă sporirea eficienței în sectorul agricol și agro-industrial, combinată cu încurajarea diversificării activităților ce ar aduce venituri alternative.
166. Dezvoltarea economică, însă, nu trebuie să fie realizată în detrimentul calității mediului înconjurător. Condițiile de mediu pot afecta în mod semnificativ nivelul calității vieții și atractivitatea regiunii atât pentru populația locală, cât și pentru vizitatori.
167. În consecință, au fost identificate 3 priorități de activitate pentru implementarea obiectivelor Strategiei:
- 1. Reabilitarea infrastructurii fizice**
 - 2. Diversificarea economiei și susținerea dezvoltării sectorului privat**
 - 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice**
168. Aceste priorități sunt corelate între ele, iar implementarea lor consecventă este de natură să accelereze dezvoltarea regiunii.

4.3 Parteneriate regionale

169. Atingerea viziunii strategice a Regiunii de Dezvoltare Sud și implementarea priorităților de acțiune nu poate fi realizată fără participarea activă a întregii societăți în procesul de implementare a Strategiei de Dezvoltare Regională. Elaborarea Strategiei în mod participativ, cu contribuția substanțială a persoanelor reprezentând întreprinderi private, organizații neguvernamentale, autorități publice de diverse nivele și chiar persoane interesate cu spirit civil, trebuie să fie urmată de implementarea programelor și proiectelor ce derivă din ele într-un mod transparent, echitabil și eficace.
170. Cultura de colaborare dintre diverși actori regionali trebuie să fie promovată la toate nivelele. Consiliul regiunii de dezvoltare este compus din aleși locali din diferite partide, funcționari publici, oameni de afaceri, lucrători sociali, și experți în diferite domenii. Asemenea parteneriate regionale urmează să fie create și în cadrul implementării diverselor componente ale proiectelor de dezvoltare regională. Doar combinând eforturile în cadrul parteneriatelor regionale, vor fi atinse obiectivele majore ale Strategiei.

5 Priorități

105. Grupurile de lucru regionale au discutat diverse programe și măsuri necesare pentru dezvoltarea dinamica a regiunii. Luând însă în considerație posibilitățile de finanțare și termenul de implementare a strategiei, câteva domenii au fost determinate drept prioritare. Raționamentul, măsurile și rezultatele scontate pentru fiecare prioritate sunt descrise mai jos.

5.1 Prioritatea 1. Reabilitarea infrastructurii fizice

171. **Scop.** Scopul priorității 1 este de îmbunătăți accesul la infrastructură de calitate atât pentru gospodăriile casnice, cât și pentru agenți economici.

172. **Raționament.** Deficiențele de investiții în infrastructura publică în ultimele decenii au dus la deteriorarea semnificativă a drumurilor, sistemelor de apă și canalizare, sistemelor de aprovizionare cu gaze, etc., fapt ce afectează în mod fundamental competitivitatea atât la nivel național, cât și la nivelul regiunii. Dimpotrivă, reabilitarea infrastructurii va impulsiona și atractivitatea regiunii pentru activitatea economică.

173. **Măsuri.** Măsurile cu impact maxim pentru reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii fizice sunt:

- Extinderea și modernizarea stemelor centralizate de aprovizionare cu apă și îmbunătățirea esențială a serviciilor de canalizare și tratare a apelor uzate.
- Implementarea unui program de reabilitarea a drumurilor, care va include acces la toate localitățile regiunii și între polii de creștere
- Reabilitarea infrastructurii punctelor de acces (construcția podurilor peste Prut, reabilitarea nodurilor feroviare, construcția infrastructurii utilităților necesare creării unui parc industrial, etc.)
- Dezvoltarea infrastructurii turistice și balneologice (crearea gospodăriilor de vînat, piscicole, amenajarea spațiilor verzi, parcurilor, lacurilor, popasurilor, etc.)

174. **Indicatori de rezultat.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 1 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:

- Rata locuințelor ce un beneficiază de apeduct în totalul numărului de locuințe.
- Numărul de obiective de tratare a apelor uzate reabilite.
- Rata drumurilor reparate sau construite în total drumuri.
- Deschiderea unui punct adițional de trecere între Moldova și România.
- Numărul edificiilor turistice reabilite.

175. **Indicatori de produs.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 1 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de produs:

- Numărul de persoane cu acces la apă potabilă de calitate.
- Valoarea investițiilor străine directe.
- Valoarea exporturilor.

176. **Indicatori de impact.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 1 va fi evaluată în baza următorilor indicatori de impact:

- Volumul producerii (Valoarea Adăugată Brută la nivel regional).
- Rata populației ocupate.

177. **Cost:** Procentul orientativ de resurse direcționat pentru implementarea acestei priorități va fi de []%.

5.2 Prioritatea 2. Diversificarea economiei și susținerea dezvoltării sectorului privat

178. **Scop.** Scopul priorității 2 este de a diversifica economia rurală.

179. **Raționament.** RDS se caracterizează printr-un pronunțat caracter rural și specializare în agricultură. Peste 90% din populația regiunii este amplasată în localități rurale, iar circa 60% din populația activă este angajată în agricultură. Majoritatea populației este preocupată în primul rând de asigurarea consumului gospodăriei, și doar apoi de generarea unor venituri adiționale. Astfel, principala provocare în RDS este creșterea productivității în agricultură și diversificarea activității economice în mediul rural.

180. Crearea infrastructurii de colectare, prelucrare, păstrare și comercializare a producției, ar ridica prețul la produsele agricole, ar produce valoare adăugată care ar rămâne în regiune și ar oferi și locuri de muncă pe tot parcursul anului. Adițional, consolidarea eforturilor întreprinderilor în asociații simplifică accesul la finanțare, ar contribui la efectuarea cercetărilor de marketing și localizarea piețelor de desfacere și, astfel, ar crea avantaje pentru întreg sector agro-alimentar.

181. Implementarea programelor de suport pentru crearea incubatoarelor/centrelor de afaceri și dezvoltarea capacităților instituționale ale acestora ar ajuta la identificarea avantajelor competitive și diversificarea activităților economice. În același timp, evaluarea continuă a cererii de pe piața muncii și a necesităților în domeniul calificării forței de muncă, însoțită de promovarea măsurilor de calificare și recalificare profesională ar contribui la creșterea productivității muncii.

182. **Măsuri.** Măsurile cu impact maxim pentru dezvoltarea sectorului privat sunt:

- Susținerea dezvoltării infrastructurii de colectare, prelucrare, păstrare și comercializare a producției.
- Sporirea capacității de cooperare la nivel regional a producătorilor și promovarea produselor lor pe piețele externe
- Dezvoltarea infrastructurii de afaceri și a serviciilor suport pentru IMM prin crearea și susținerea incubatoarelor/ centrelor de dezvoltare a afacerilor pentru IMM și a capacității instituționale a acestora.
- Perfectarea mecanismelor economice și planificării în pregătirea cadrelor, raportate mai strict la necesitățile reale ale regiunii.
- Sprijinirea întreprinderilor ce implementează standardele internaționale

183. **Indicatori de rezultat.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 2 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:

- Numărul de programe modernizate de recalificare profesională, în colaborare cu sectorul privat.
- Numărul de programe de instruire implementate în domeniul afacerilor, în special a celor non-agricole .
- Numărul de IMM care au beneficiat de servicii de suport.
- Numărul de companii care au beneficiat de granturi acordate în cadrul unui proces de selectare transparent.

184. **Indicatori de produs.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 2 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de produs:

- Numărul total de întreprinderi.
- Ponderea întreprinderilor agricole în numărul total de întreprinderi.
- Numărul de locuri de muncă create.

185. **Indicatori de impact.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 2 va fi evaluată în baza următorilor indicatori de impact:
- Volumul producerii (Valoarea Adăugată Brută la nivel regional)
 - Rata populației ocupate
186. **Cost:** Procentul orientativ de resurse direcționat pentru implementarea acestei priorități va fi de []%.

5.3 Prioritatea 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice

187. **Scop.** Scopul priorității 3 este de a genera inițiative în domeniul mediului și de a spori atractivitatea regiunii pentru populație și vizitatori.
188. **Raționament.** Starea de mediu afectează în mod direct activitatea economică, confortul populației și atractivitatea regiunii. Sporirea frecvenței stărilor extreme de vreme și riscul deșertificării impune necesitatea elaborării unor programe ce ar permite adaptarea oamenilor și organizațiilor la schimbările de climă. Pentru anticiparea și reacționarea promptă la asemenea evenimente, este importantă elaborarea unor documente regionale și locale în domeniu, inclusiv a ghidurilor speciale pentru mitigarea efectului deșertificării și dezvoltarea infrastructurii pentru prevenirea riscurilor naturale și antropice.
189. La moment, deșeurile solide și lichide sunt gestionate în mod nesustenabil, ducând la degradarea resurselor și înrăutățirea sănătății populației. Se impune decontaminarea siturilor excesiv poluate cu pesticide, amenajarea poligoanelor de stocare a deșeurilor și educarea populației cu privire la modalitățile de conservare a mediului.
190. **Măsuri.** Măsurile cu impact maxim pentru îmbunătățirea factorilor de mediu sunt:
- Diminuarea impactului deșertificării, sporirii variabilității climei și frecvenței hazardelor naturale și riscurilor antropice.
 - Perfectarea educației ecologice, sporirea accesului la informația de mediu.
 - Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide.
191. **Indicatori de rezultat.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 3 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:
- Elaborarea și implementarea unei campanii informaționale în domeniul mediului.
 - Numărul de poligoane noi de stocare a deșeurilor amenajate.
 - Elaborarea unui sistem de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.
192. **Indicator de produs.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 3 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:
- Nota medie ponderată de bonitate a solului
 - Reducerea frecvenței eroziunilor și îmbunătățirea calității solului
193. **Indicatori de impact.** Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 3 va fi evaluată în baza următorilor indicatori de impact:
- Volumul producerii (Valoarea Adăugată Brută la nivel regional)
 - Rata populației ocupate
194. **Cost:** Procentul orientativ de resurse direcționat pentru implementarea acestei priorități va fi de []%.

6 Monitorizare, raportare și evaluare

195. Monitorizarea și evaluarea va avea loc la nivelul acestei strategii și la nivelul proiectelor individuale.
196. Agențiile de Dezvoltare Regională vor raporta despre proiectele finanțate din FNDR către Consiliile Regionale și Minister. Rapoartele Trimestriale vor conține informații despre implementarea proiectelor. Rapoartele bi-anuale prezentate Consiliilor Regionale de asemenea vor indica progresul în vederea implementării strategiei regionale. Un raport anual cu privire la implementarea Planului Operațional Regional va fi pregătit de către Agenția de Dezvoltare Regională la sfârșitul fiecărui an fiscal.
197. Fiecare proiect finanțat de către FNDR, și inclus în Documentul Unic de Program, va conține în documentul de proiect:
- Obiectivele generale ale proiectului, cu referite la obiectivele naționale pentru dezvoltarea regională după cum sunt incluse în SND;
 - Contribuția proiectului cu privire la obiectivele SNDR și prioritățile SDR;
 - Rezultatele imediate ale proiectului;
 - Activitățile care trebuie întreprinse pentru a obține acele rezultate imediate; și
 - Contribuțiile necesare.
198. Aceasta va forma baza pentru identificarea indicatorilor relevanți pentru monitorizare și evaluare.
199. Agenția pentru Dezvoltare Regională va înregistra lunar progresul proiectelor. Un raport trimestrial referitor la fiecare proiect va fi prezentat Agenției de Dezvoltare Regionale cu privire la implementarea generală și ieșirile, rezultatele și indicatorii de impact prestabiliți. Colectarea acestor rapoarte va forma o bază pentru rapoartele bianuale și anuale pentru Consiliile Regionale și pentru Minister.
200. Agenția de Dezvoltare Regională este responsabilă pentru raportarea compartimentului Planului Operațional Regional a acestei Strategii. Planul Operațional Regional conține indicatori calitativi și cantitativi. Indicatorii calitativi, care în mare măsură sunt indicatori de proces (i.e. indică dacă o acțiune a fost sau nu realizată) vor fi monitorizați de către ADR. Indicatorii cantitativi care înregistrează progresul în implementarea POR vor fi elaborați pe baza informației despre proiecte colectate de către Agențiile de Dezvoltare Regională. Ministerul va raporta informația în ceea ce privește tendințele în condițiile economice din regiune, în baza datelor furnizate de Biroul Național de Statistică. Această informație va fi transmisă ADR pentru a fi inclusă în rapoartele bi-anuale întocmite de către ADR.
201. Adicional la raportarea obișnuită referitor la progres, fiecare proiect va prezenta un raport detaliat cu privire la finalizarea proiectului, care va estima succesul general a proiectului, rapoarte referitor la rezultate specifice și indicatori de impact, și va identifica impactul proiectului pe termen lung odată cu finisarea implementării. Studiile de evaluare se vor efectua pentru proiectele mai mari care pot include o serie de metodologii corespunzătoare, inclusiv sondaje participative ale beneficiarilor în baza valorii rezultatelor proiectului. Pentru un număr de proiecte mari, în special unde beneficiile sunt așteptate să fie de durată lungă și pe scară largă, Agențiile de Dezvoltare Regională vor trebui să organizeze evaluări la perioade necesare după completarea proiectului. Fonduri pentru efectuarea acestor evaluări trebuie să fie incluse în bugetul proiectului.
202. Agențiile pentru Dezvoltare Regională de asemenea vor efectua sondaje de percepție periodice pentru Consiliile Regionale, pentru a estima cum activitățile Consiliului, și progresul din Strategia de Dezvoltare Regională sunt percepute de către populația locală. Rezultatele acestora vor trebui raportate ca parte a rapoartelor trimestriale, dar și ca rapoarte separate prezentate Consiliului Regional.

203. Raportarea referitor la Strategia de Dezvoltare Regională este o parte a sistemului general de monitorizare și evaluare, care include SNDR și SND. Sistemul de M&E va fi elaborat într-un mod care este consistent cu raportarea guvernului către SDN. Odată cu evoluarea sistemului de M&E elementele sistemului de monitorizare vor evolua concomitent.
204. Planul Operațional Regional o cuprinde perioadă de 3 ani. Odată cu evoluarea Planului Operațional, sistemul de monitorizare și evaluare va fi reînnoit în concordanță cu Planul Operațional.

7 Cadrul de resurse și finanțare

7.1 Angajamente de finanțare existente

Necesitățile de finanțare

205. Recunoscând faptul că necesitățile de finanțare a proiectelor de dezvoltare sunt enorme, iar resursele publice disponibile pentru implementarea unor astfel de proiecte sunt limitate, Strategia de Dezvoltare Regională prevede un număr restrâns de priorități cu impact maxim asupra dezvoltării social-economice a regiunii. Totuși, măsurile incluse în Strategie pot fi implementate pe o scară mai mică sau mai largă, în dependență de volumul de resurse care poate fi orientat spre implementarea proiectelor regionale și de capacitatea de valorificare a fondurilor disponibile. În acest context, necesitățile de finanțare pe priorități și sursele de finanțare preconizate vor fi calculate odată cu identificarea proiectelor specifice și vor fi incluse în Planul Operațional al Regiunii. Cererea anuală de finanțare și necesitățile de finanțare pe priorități vor fi prezentate în Planul Operațional.

Sursele de finanțare

Fondul Național de Dezvoltare Regională (FNDR)

206. Conform Legii privind dezvoltarea regională în Republica Moldova din 28.12.2006, principala sursă de finanțare a programelor și proiectelor orientate spre atingerea obiectivelor de dezvoltare regională este Fondul național pentru dezvoltare regională. Fondul se formează din alocațiile anuale de la bugetul de stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse, în special din resurselor oferite de partenerii externi. Quantumul FNDR este de cel puțin 1% din veniturile bugetului de stat, aprobat prin legea bugetului de stat pentru anul respectiv. În Fond pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene.

207. FNDR prevede mijloace pentru toate regiunile de dezvoltare. Conform Legii, repartizarea mijloacelor fondurilor pe regiuni se va baza pe principiul alocării prioritare zonelor defavorizate din regiunile de dezvoltare. În același timp, alocarea resurselor va depinde de conformitatea și calitate proiectelor prezentate.

208. Începând cu anul 2008, în bugetul de stat au fost prevăzute alocații anuale pentru dezvoltarea regională. Quantumul FNDR planificat în bugetele anilor 2008-2010 sunt prezentate în Tabelul 8. Însă fondurile disponibile nu au putut fi deocamdată valorificate datorită tergiversărilor în crearea cadrului instituțional și strategic de dezvoltare regională. Odată cu crearea Agenției de Dezvoltare Regională și aprobarea Strategiei de Dezvoltare Regională a regiunii Sud, vor putea fi prezentate proiecte pentru finanțare, iar resursele vor putea fi valorificate.

Tabelul 8. Quantumul Fondului național pentru dezvoltare regională în aa. 2008-2010 (în mii lei)

	2008	2009	2010 (proiect)
Planificat	130,000.00	156,000.00	135,000.00
Executat	0	0	0

Sursa: MF

Alte surse publice

209. Pentru finanțarea priorităților prevăzute de Strategia de Dezvoltare Regională pot fi orientate și alte surse publice disponibile. Veniturile și cheltuielile bugetare unităților administrativ-teritoriale (UAT) din regiune sunt prezentate în Tabelul 9. Însă luând în considerație faptul, că sursele proprii ale

raioanelor acoperă doar până la 50% din necesitățile de bază, autoritățile locale depinzând de transferurile de la bugetul de stat, bugetele UAT nu pot servi drept o sursă semnificativă de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională.

Tabelul 9. Veniturile și cheltuielile bugetelor UAT din Regiunea de Dezvoltare Sud (în mii lei)

UAT	Capitol	2005	2006	2007	2008	2009 (plan)
Basarabeasca	Venituri	28,342.29	36,163.87	41,990.66	52,953.25	56,042.80
	Cheltuieli	31,962.23	38,975.90	42,569.58	51,805.14	58,652.81
Cahul	Venituri	103,433.82	128,984.79	168,818.89	190,686.45	227,093.81
	Cheltuieli	122,512.78	131,855.63	152,833.39	199,756.84	245,502.49
Cantemir	Venituri	59,262.71	73,426.77	95,257.35	102,188.84	122,999.50
	Cheltuieli	57,157.14	74,844.74	93,056.94	102,136.83	130,061.72
Căușeni	Venituri	76,556.43	101,132.34	129,400.29	143,360.38	171,552.09
	Cheltuieli	75,819.41	102,632.09	124,821.57	147,498.78	182,323.34
Cimișlia	Venituri	50,850.55	67,684.77	87,007.70	93,868.51	108,169.37
	Cheltuieli	52,534.04	68,980.39	85,050.61	97,945.20	114,036.04
Leova	Venituri	60,171.26	56,749.43	77,207.30	84,158.29	98,603.35
	Cheltuieli	44,639.02	57,649.70	75,460.26	84,868.17	104,839.74
Ștefan-Vodă	Venituri	73,468.77	78,327.72	98,104.09	119,829.34	146,918.34
	Cheltuieli	78,503.52	79,028.29	99,121.51	119,151.81	158,220.51
Taraclia	Venituri	39,856.18	47,738.14	58,290.70	66,037.91	77,661.20
	Cheltuieli	46,784.11	50,811.06	58,618.13	69,921.55	78,396.94
Total	Venituri	491942	590207.82	756076.99	853082.97	1009040.47
	Cheltuieli	509912.25	604777.81	731531.99	873084.33	1072033.58

Sursa: MF, calculele experților

210. Cu toate acestea, transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat, care reprezintă aproximativ 15% din totalul transferurilor și sunt de obicei orientate spre realizarea unor proiecte de construcții/investiții capitale, ar putea fi orientate spre complementarea finanțării pentru proiecte de dezvoltare regională. În condițiile în care alocările acestor transferuri în anii precedenți au fost mai puțin transparente, iar prioritățile locale au fost deseori precedate de proiecte identificate la nivel central, realizarea coordonării eficiente și orientarea resurselor spre proiectele de dezvoltare regională presupune acceptarea unui anumit grad de descentralizare de către autoritățile centrale.
211. Adicional, autoritățile locale ar putea orienta surse din bugetele UAT spre co-finanțarea unor proiecte, în special în cadrul programelor de asistență externă unde o asemenea co-finanțare este obligatorie, sau spre susținerea pregătirii unor proiecte prioritare (efectuarea studiilor inițiale, angajarea unor consultanți, etc.)

Asistența externă

212. O sursă importantă de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională poate fi asistența acordată de donatori externi, atât prin programele de cooperare cu Guvernul Republicii Moldova, cât și prin programe disponibile autorităților regionale și locale. Odată cu crearea cadrului instituțional și strategic de dezvoltare regională și implementarea în practică a politicii de dezvoltare regională, donatorii externi ar putea contribui prin alocarea asistenței în formă de suport direct bugetului în FNDR. În anul 2010, finanțarea programată din partea Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord constituie circa 60,000.00 mii lei. Mobilizarea resurselor adiționale direct în FNDR

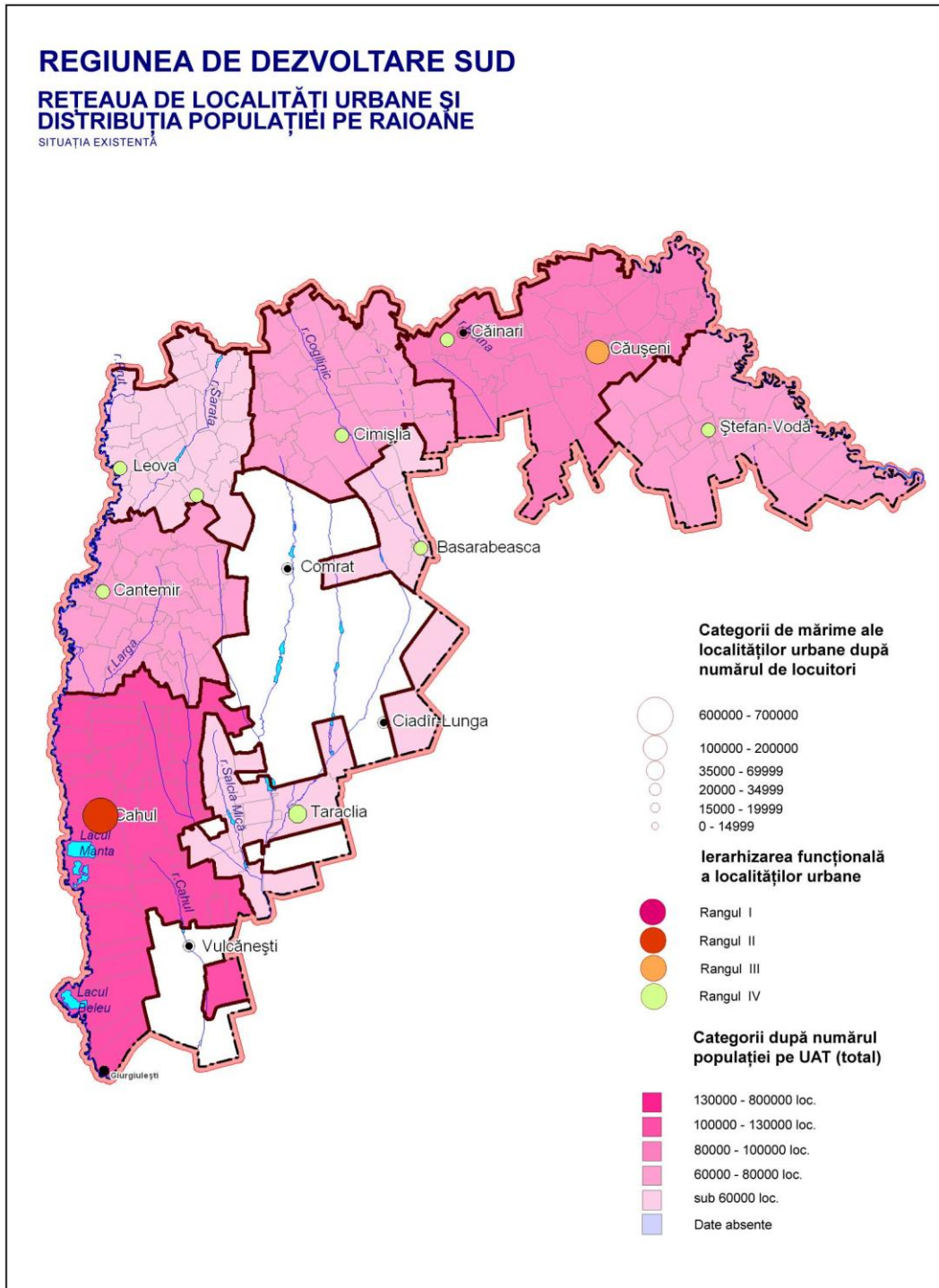
va depinde de eficacitatea și eficiența implementării politicii de dezvoltare și calitatea proiectelor de dezvoltare regională identificate.

213. Adițional, multe din programele și proiectele de asistență externă implementate în colaborare cu Guvernul Republicii Moldova și autoritățile centrale au o dimensiune spațială regională sau locală. Proiecte spre reabilitarea infrastructurii sociale, sistemelor de apă și canalizare, drumurilor, etc. sunt implementate în multe localități și raioane. Odată cu asigurarea funcționalității Agențiilor de Dezvoltare Regională, acestea ar putea juca un rol important în efectuarea mapping-ului proiectelor de asistență externă și identificarea sectoarelor și localităților în care ar fi îndreptate fondurile externe pe viitor, conform priorităților prevăzute în Strategia de Dezvoltare Regională.
214. Autoritățile regionale pot, de asemenea, accesa în mod direct fonduri din programele de cooperare transfrontalieră. Două programe majore pot fi accesate de autoritățile și organizațiile din Republica Moldova la moment:
- Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013 (cu un buget de 126 mln euro – contribuția UE)
 - Programul Bazinului Mării Negre (17 mil. Euro).
215. Programele de cooperare transfrontalieră presupun stabilirea unui parteneriat cu actori din România, țară-membru a UE, precum și co-finanțarea proiectelor selectate în volum de 10% din bugetul proiectelor.

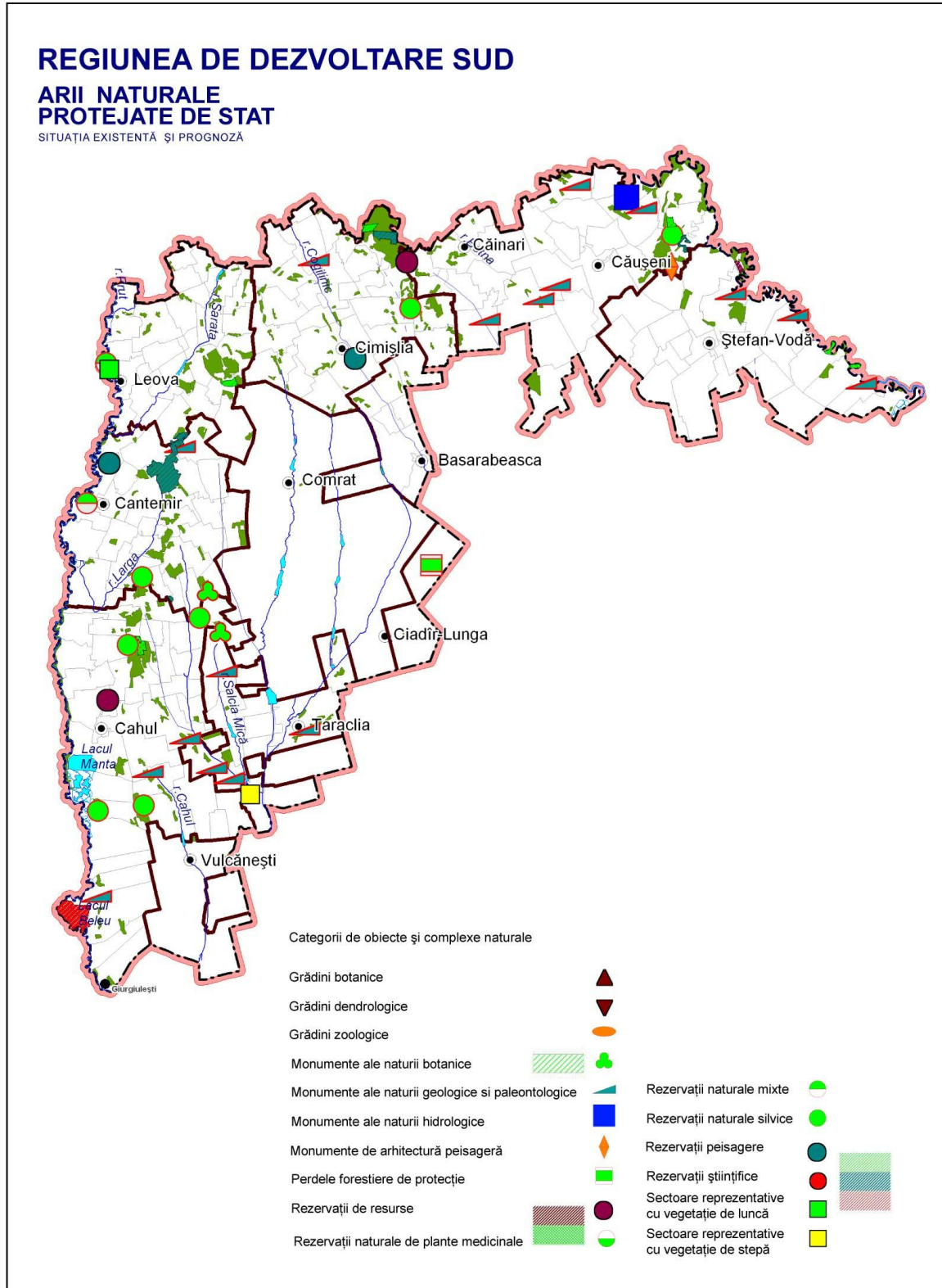
Alte surse

216. Autoritățile regionale și locale vor întreprinde eforturi pentru mobilizarea altor surse, inclusiv private pentru finanțarea priorităților de dezvoltare regională.

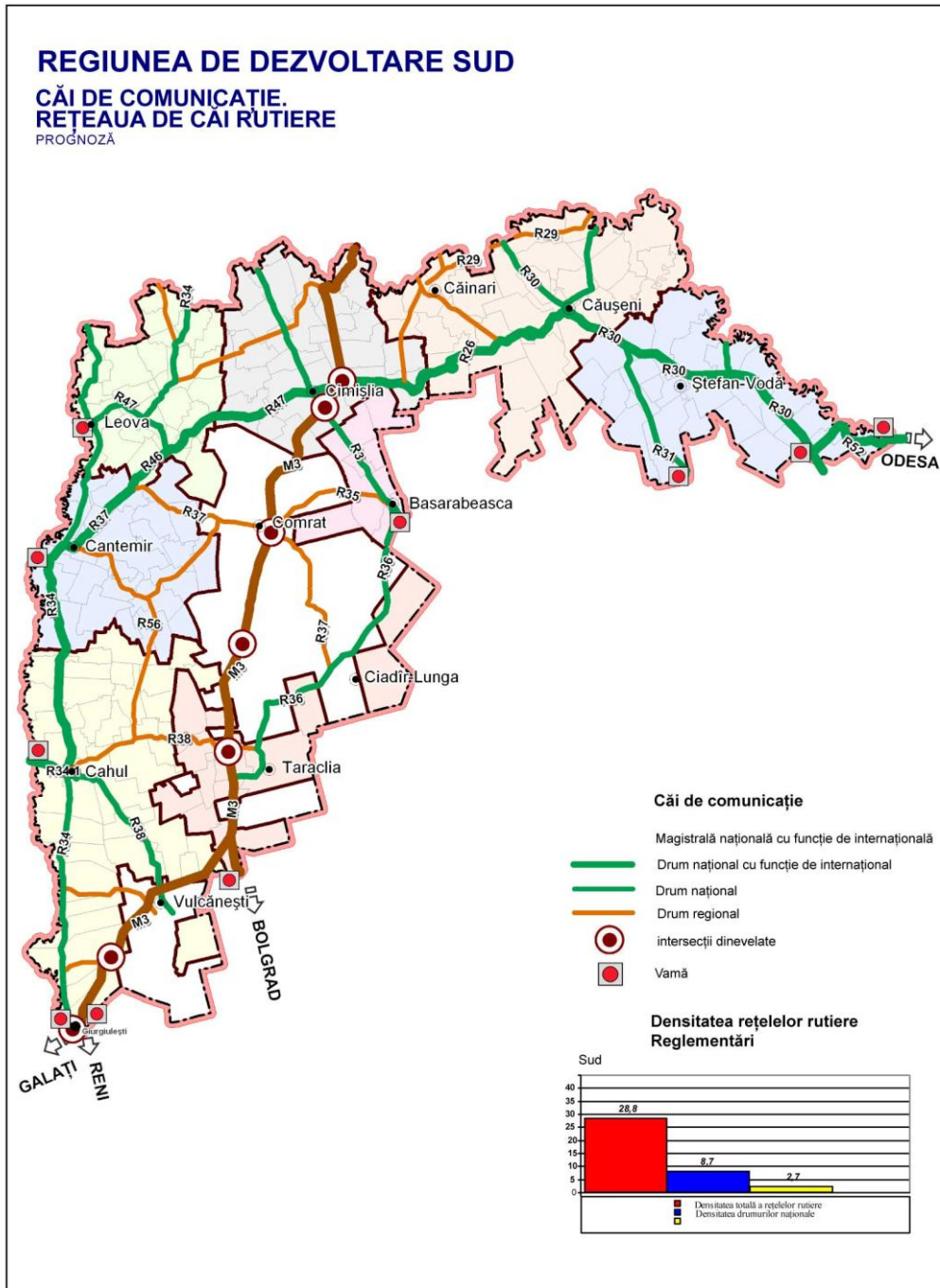
Annex A Rețeaua de localități și distribuția populației pe raioane

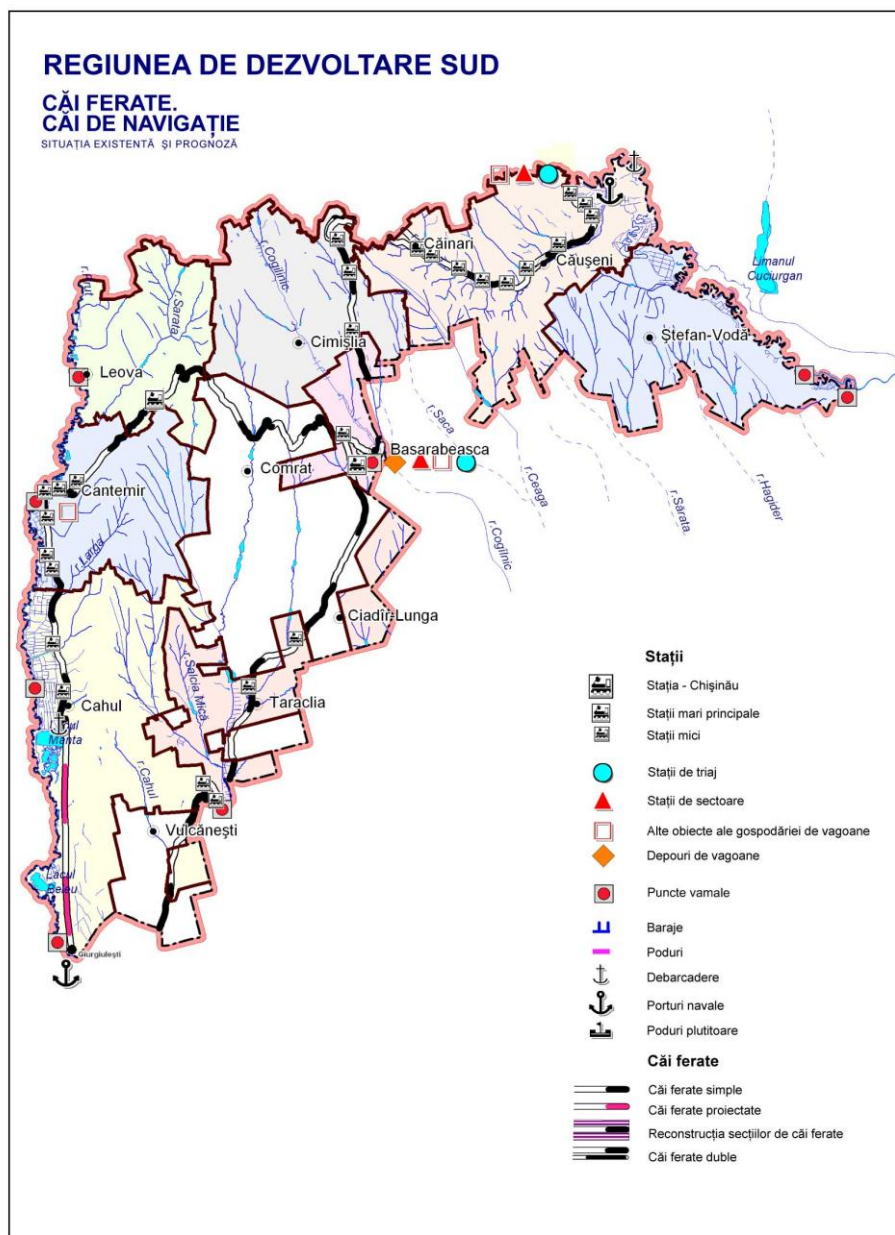
Annex B Ariile naturale protejate de stat

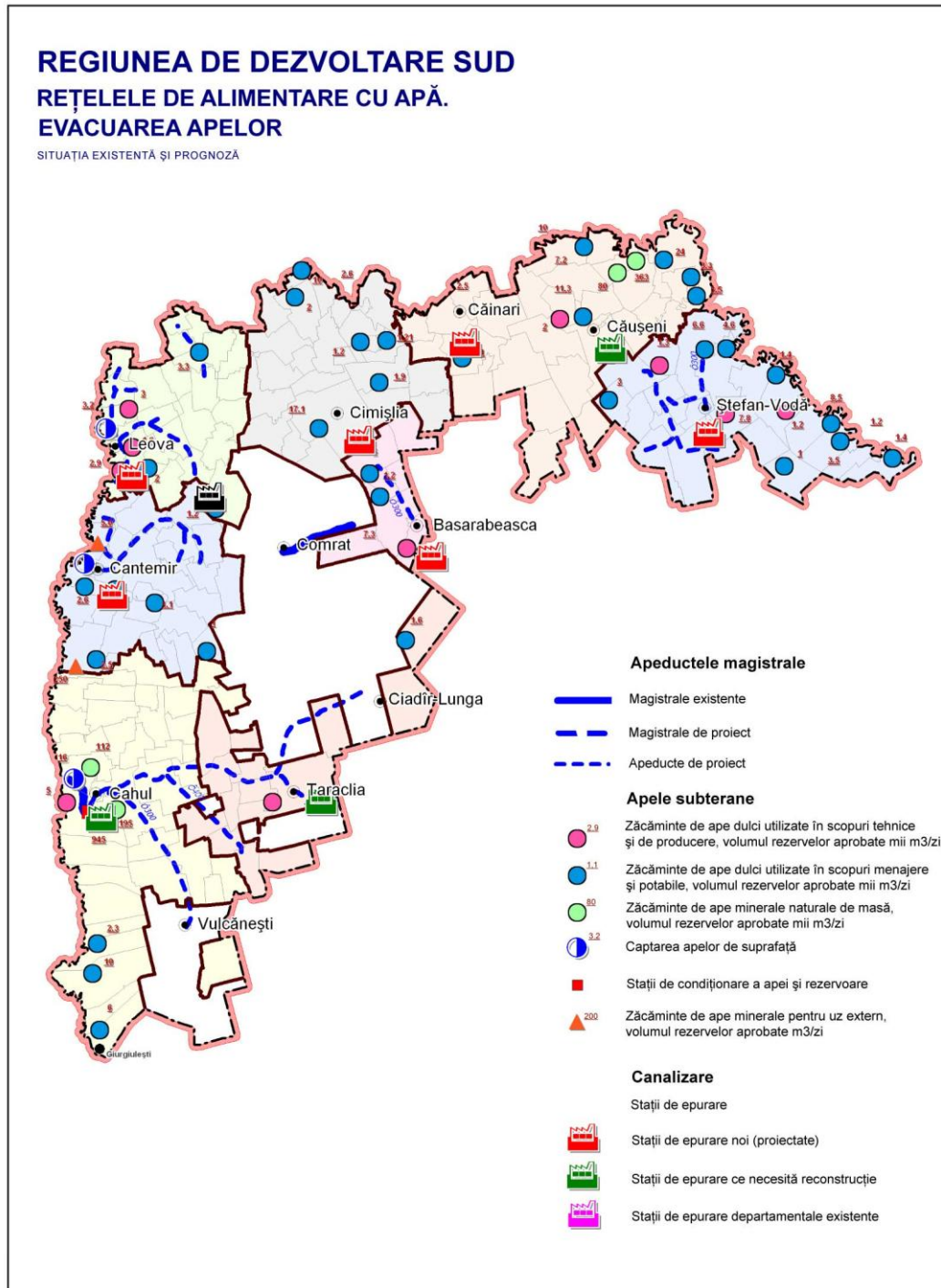
Annex C Rețeaua de căi de comunicații rutiere

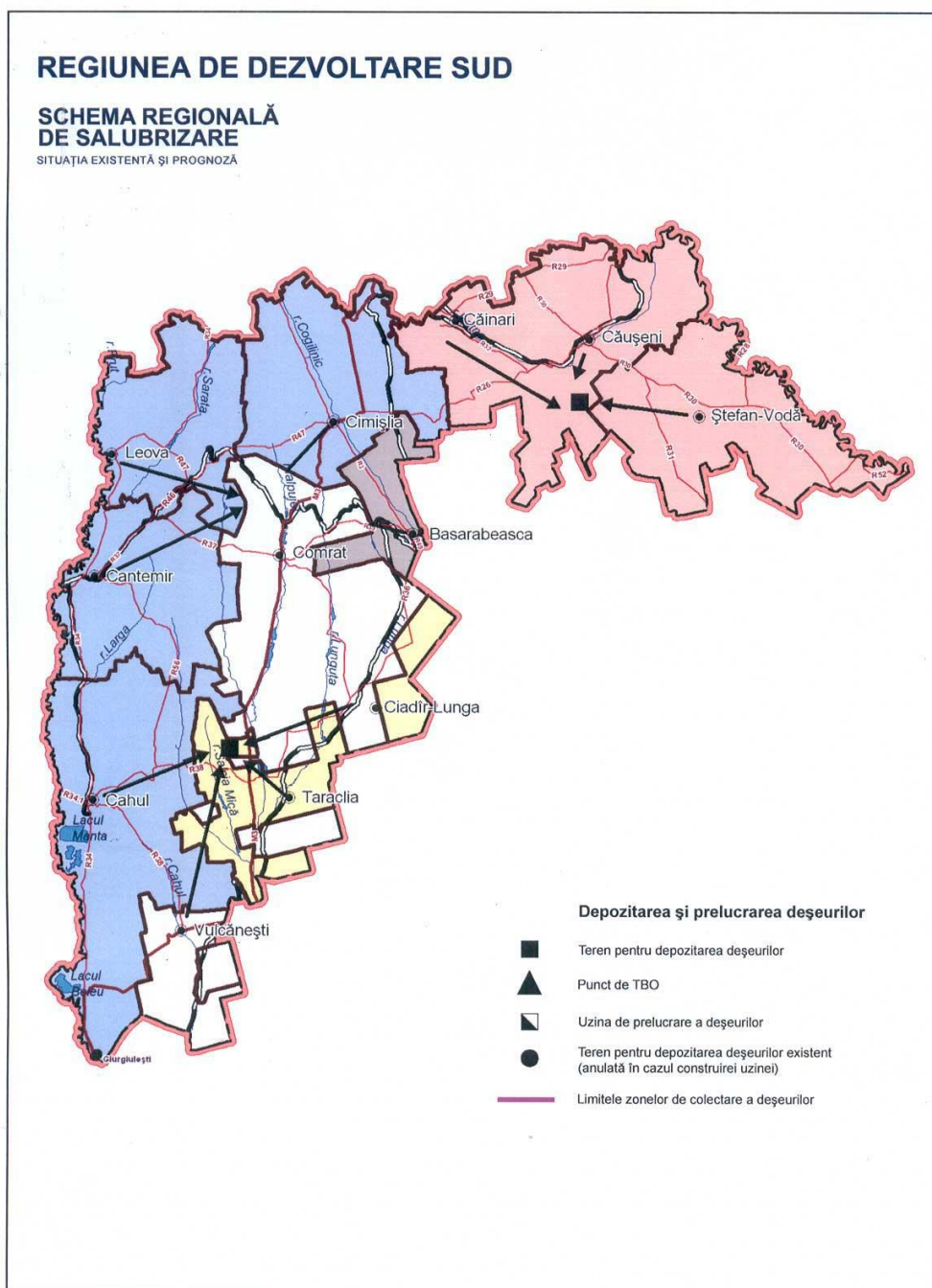
Annex D Căi ferate și de navigație

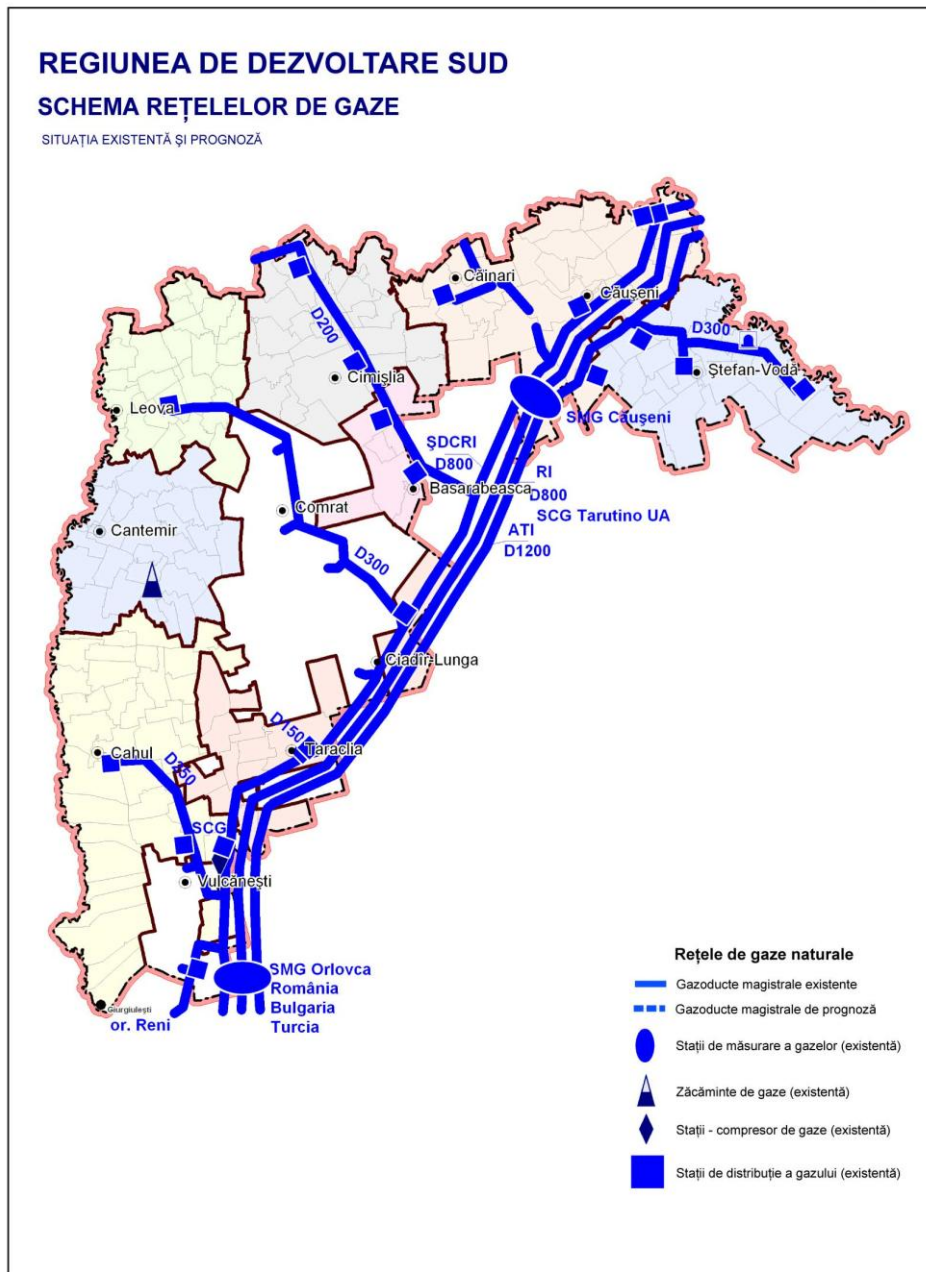
Annex E Rețelele de alimentare cu apă, canalizare și stații de epurare

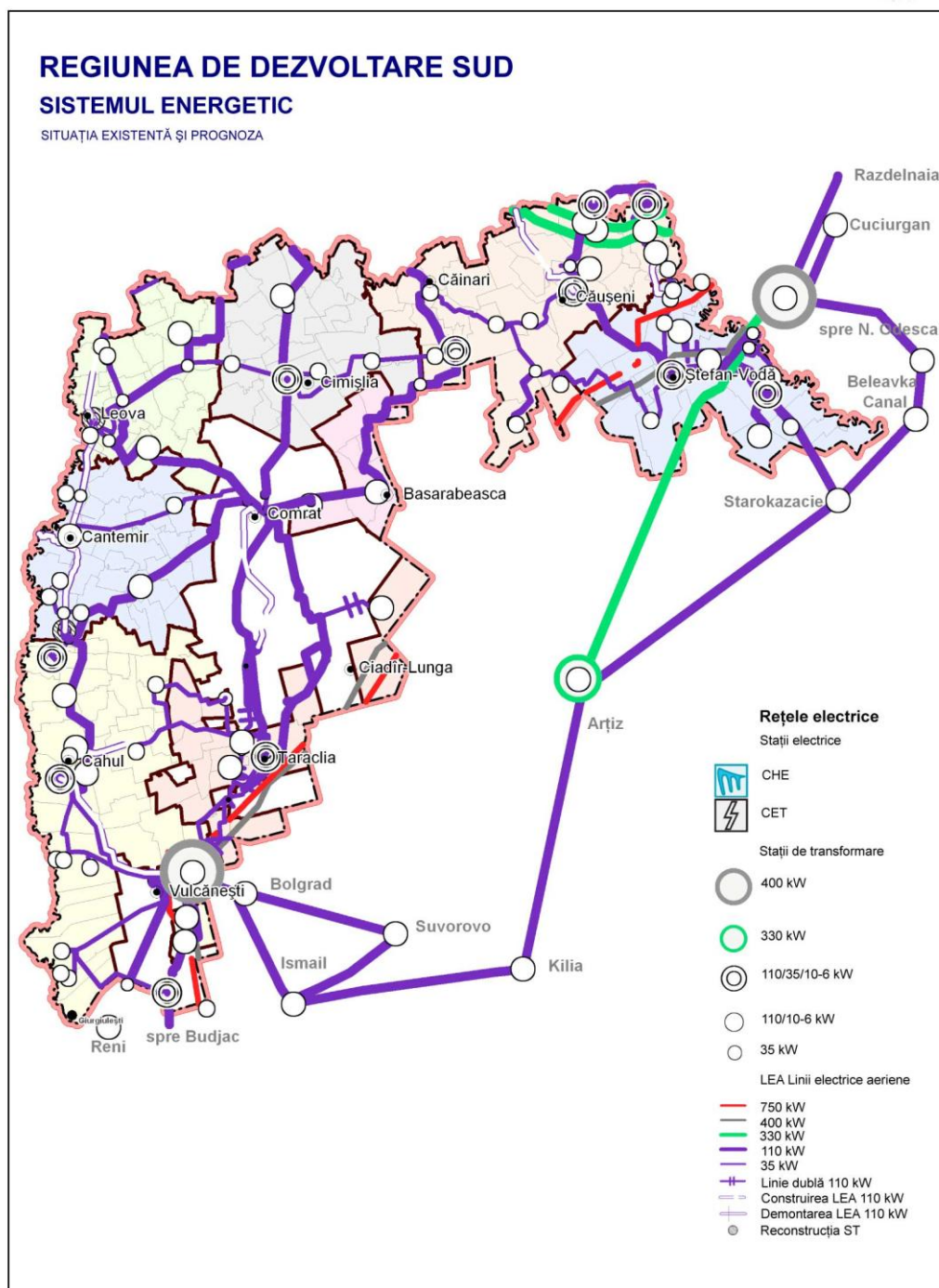
Annex F Schema regională de salubritate

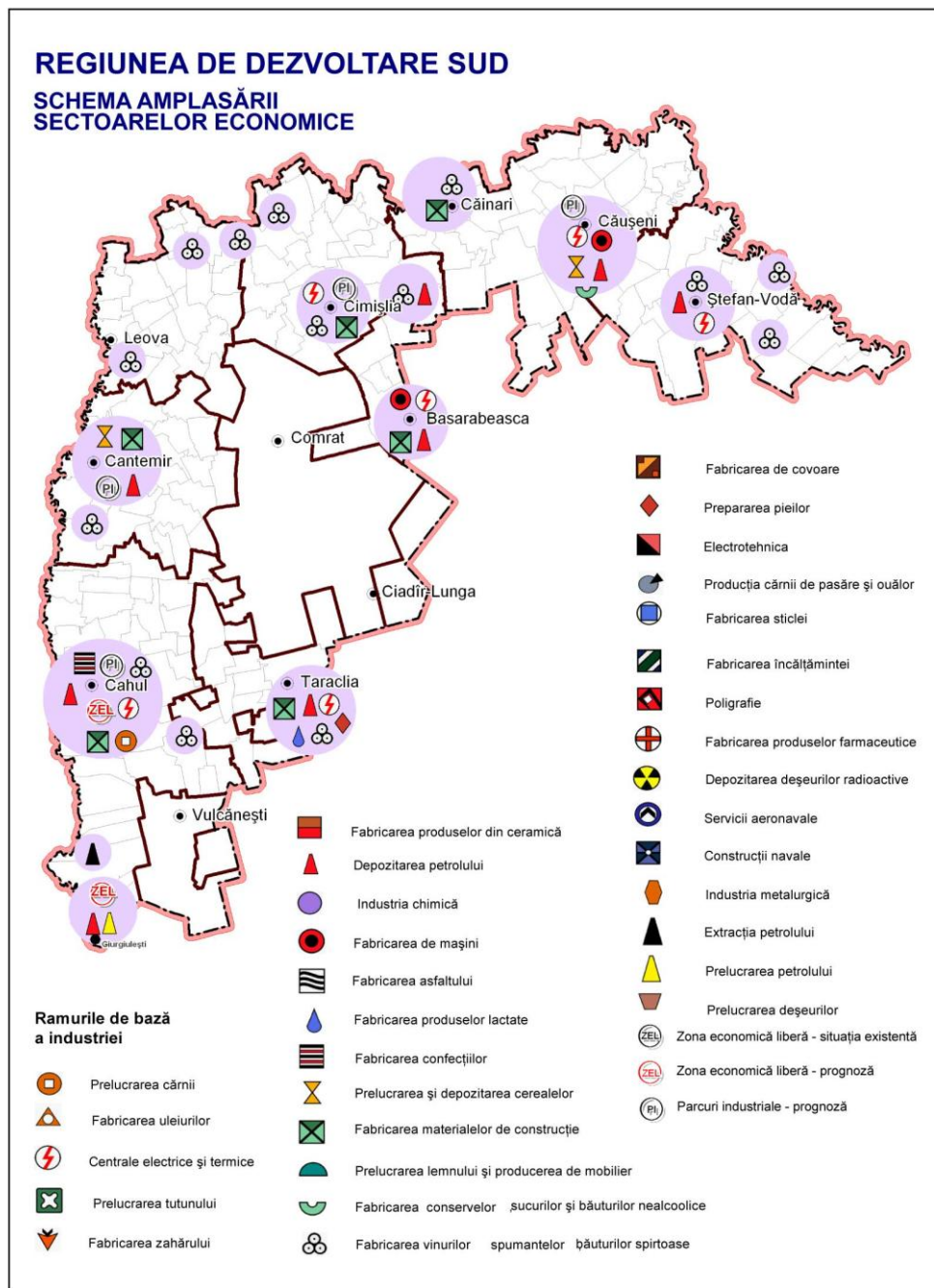
Annex G Schema rețelelor de gaze

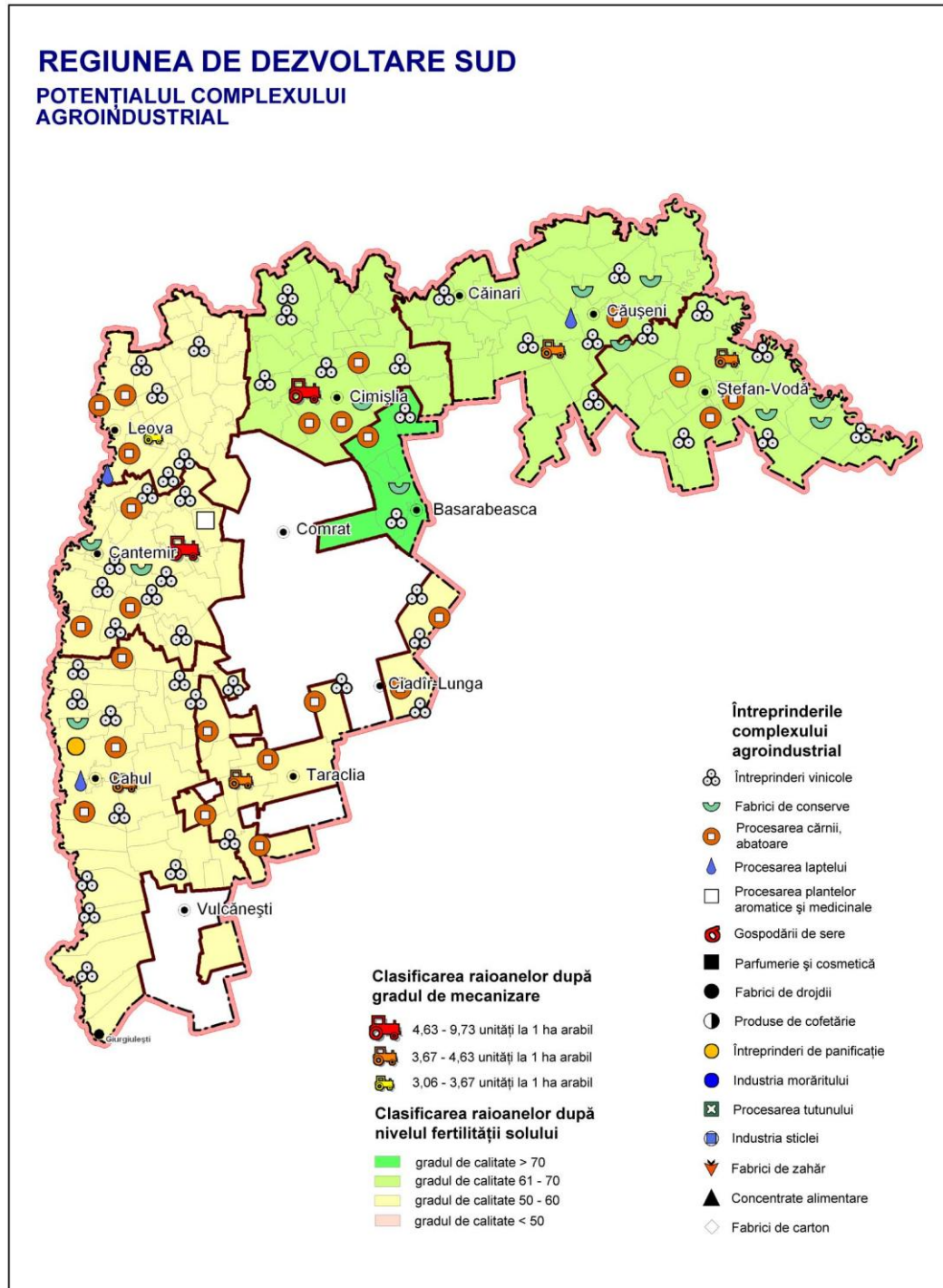
Annex H Sistemul energetic

Annex I Schema amplasării sectoarelor economice

Annex J Potențialul complexului agroindustrial

Annex K Principali indicatori de dezvoltare economică și socială a RDS

INDICATORI	RDS	Raioane								Moldova
		BS	CH	CN	CȘ	CM	LV	ȘV	TR	
1. DATE DEMOGRAFICE GENERALE										
Numărul populației stabile la 1 ianuarie 2009 (mii persoane)	543,1	29,5	124,4	63,2	92,7	62,6	53,8	72,4	44,5	3567,5
Densitatea medie a populației raioanelor la 1 ianuarie 2009 (locuitori/km ²)	73,6	99,9	80,5	72,8	70,7	67,8	70,4	72,5	66,1	117,2
Procentul populației feminine (1 ianuarie 2008) (%)	50,9	51,5	51,8	50,0	50,9	50,9	50,1	50,6	51,4	51,9
Procentul de populație din mediul urban (1 ianuarie 2008) (%)	25,7	42,4	32,7	9,5	26,8	25,7	29,4	12,0	33,7	41,4
Mișcarea naturală a populației din regiune la 1000 locuitori (1 ianuarie 2008)	-1,2	-1,4	0,7	0,0	-1,6	-4,3	-0,6	-0,1	-2,6	-0,6
II. FORȚA DE MUNCA										
Procentul de populație active în total populație, la sfârșitul anului 2007 (%)	64,8	66,4	65,7	64,2	64,5	64,5	65,4	63,4	64,6	65,9
Procentul de populație angajată industrie în anul 2007 (%)	7,4									12,9
Procentul de populație angajată agricultură în anul 2007 (%)	49,2									32,2
Procentul de populație angajată servicii în anul 2007 (%)	39,8									48,8
III. INDICATORI SOCIALI										
Numărul paturilor în spitale, în 2008 la 10 000 locuitori	33,3	36,3	36,8	34,7	31,4	31,8	35,3	30,3	28,5	61,3
Numărul medicilor, în 2008 la 10 000 locuitori	15,3	18,3	17,1	12,0	15,7	11,4	13,2	17,8	15,7	35,6
Școli de zi, gimnazii și licee, în 2008	268	11	60	39	38	34	34	30	22	1534
Instituții preșcolare, în 2008	268	12	54	50	30	31	36	31	24	1334

Colegii, în 2008	9		2						1	49
Numărul absolvenților din colegii, în 2008	205		142						63	6433
Instituții superioare în 2008	2		1						1	31
Numărul absolvenților din instituții superioare în 2008	378		349						29	19972
IV. ȘOMAJUL										
Rata șomajului în anul 2007 (%)	0,86	1,97	0,45	0,71	0,80	0,65	0,71	1,15	1,62	0,80
V. INFRASTRUCTURA										
Densitatea drumurilor publice km / 100 km ² , 2009	28,5	26,2	25,0	30,8	29,3	31,6	27,6	26,5	31,1	26,9
Densitatea drumurilor publice acoperite cu îmbrăcăminte rigidă km / 100 km ² , 2009	25,7	24,2	22,3	28,4	26,2	26,7	26,2	24,0	27,7	25,3
Procentul de drumuri cu îmbrăcăminte rigidă în totalul drumurilor publice, 2009 (%)	90,2	92,1	89,2	92,2	89,2	84,7	94,8	90,5	89,2	93,9
Densitatea rețelelor de distribuție a apei potabile, km/ 100 km ² , 2008	23,8	47,2	9,8	2,7	25,2	28,4	5,8	30,9	40,3	23,3
Densitatea rețelelor de canalizare, km/100 km ² , 2008	4,3	2,4	4,1	2,3	6,8	5,4	2,3	6,5	4,4	8,4
Procentul de localități gazificate, 2008 (%)	37,4%	50%	43,6%	9,8%	39,6%	20,5%	5,1%	46,2%	84,6%	28,4%
Numărul posturilor telefonice la 100 locuitori, 2009	23,9	22,5	19,0	20,2	24,7	37,2	19,9	25,4	22,7	28,7
VI. RESTRUCTURARE SECTORIALA										
Dinamica numărului de angajați din industrie în 2007 (2004=100) (%)	82,41	50,00	78,57	75,00	100,00	100,00	125,00	83,33	78,95	95,02
Dinamica numărului întreprinderilor industriale în 2007 (2004=100) (%)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Dinamica numărului întreprinderilor în servicii în 2007 (2004=100) (%)	126,77	113,48	119,06	124,39	138,26	125,00	127,87	159,23	115,24	133,90
Dinamica numărului întreprinderilor în agricultura în 2007 (2004=100) (%)	107,96	138,46	104,11	158,82	108,89	106,06	87,88	100,00	109,09	104,73

Ponderea numărului întreprinderilor in agricultura care generează pierderi in 2007, (%)	43,91	55,56	42,11	48,15	44,90	60,00	58,62	16,67	41,67	41,49
VII. SECTORUL IMM										
Numărul de IMM-uri la 10000 locuitori (2008)	39,26	46,44	47,27	11,71	44,23	40,10	20,07	37,43	65,84	115,23
Micro-întreprinderi (0-9 angajați) (%)	68,01	69,34	64,97	45,95	75,37	64,94	52,78	73,80	71,67	75,64
Întreprinderi Mici (10-49 angajați) (%)	25,23	26,28	27,72	39,19	20,00	25,50	35,19	21,40	23,21	20,26
Întreprinderi Mijlocii (50-249 angajați) (%)	6,75	4,38	7,31	14,86	4,63	9,56	12,04	4,80	5,12	4,10
VIII. SECTORUL ASOCIATIV SI DE CERCETARE										
Numărul de organizații, asociații	134	5	25	3	45	8	3	30	15	5134
Numărul de angajați in organizații, asociații	499	23	105	25	138	44	14	95	55	37071
Cheltuieli bugetare pe locuitor, MDL	1147,8	1293,9	1119,3	1193,5	1088,3	1089,62	1209,3	1167,1	1165,7	1330,8

Sursa: BNS